

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Alena Tatíčková

**Právní úprava chovu volně žijících zvířat v
zajetí**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Karolina Žáková, Ph.D.

Katedra: Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 7. 1. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 176 749 znaků včetně mezer.

Alena Tatíčková

V Praze dne 7. 1. 2020

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Karolině Žákové, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení při zpracování této diplomové práce. Velký dík patří také mé rodině a přátelům, kteří mi byli velkou oporou po celou dobu studia.

Obsah

Úvod.....	1
1 Základní pojmy	3
1.1 Zvíře z pohledu práva	3
1.2 Kategorizace zvířat	5
1.3 Chovatel a chov	6
1.4 Týrání a usmrcování zvířat	7
2 Volně žijící zvířata	10
2.1 Vymezení.....	10
2.2 Zakázané způsoby odchyty či usmrcení	12
2.3 Regulované činnosti s volně žijícími zvířaty.....	13
2.4 Druhá ochrana volně žijících živočichů	15
2.5 Záchrané programy zvláště chráněných druhů živočichů	20
2.6 Živočiškové odchování v lidské péči	22
3 Péče o handicapované živočichy	24
3.1 Vymezení pojmů.....	24
3.2 Ochrana raněných živočichů	26
3.3 Záchrané stanice	27
4 Chov zvířat vyžadujících zvláštní péči	32
4.1 Podmínky chovu.....	32
4.2 Povolení KVS	35
4.3 Vybraná ustanovení připravované novely zákona.....	36
5 Chov v kontaktních zooparcích	41
6 Obchod s ohroženými druhy volně žijících živočichů.....	44
6.1 CITES	44
6.2 Unijní úprava	45
6.3 Zákon o obchodování s ohroženými druhy	47
7 Chov v cirkusech.....	51
7.1 Tendence vedoucí k zákazům vystoupení se zvířaty.....	52
7.2 Relevantní právní předpisy	53
7.3 Pojmy cirkus a drezúra	54
7.4 Provozování cirkusů	55
7.5 Podmínky chovu a drezúry	56
7.6 Přeprava	59
8 Chov v zoologických zahradách	61
8.1 Ochrana biodiverzity v rámci zoologických zahrad	61

8.2	Reintrodukce a repatriace	62
8.3	Vzdělávací a osvětová činnost zoologických zahrad	64
8.4	Relevantní právní předpisy	65
8.5	Pojem zoologická zahrada	66
8.6	Obecné podmínky provozování.....	67
8.7	Licence.....	68
Závěr.....		71
Seznam zkratk		74
Seznam použitých zdrojů		75
Seznam příloh.....		84
Příloha č. 1 – Seznam záchranných stanic		85
Příloha č. 2 – Druhy zvířat vyžadující zvláštní péči		87
Příloha č. 3 - Seznam záchranných center CITES		88
Příloha č. 4 - Seznam zoologických zahrad s licenci		89
Abstrakt		91
Klíčová slova: volně žijící zvíře, chov, ochrana zvířat		91
Abstract		92
Key words: wild animals, animal breeding, animal protection.....		92

Úvod

Právní úprava týkající se zvířat, včetně zvířat volně žijících, je důležitou součástí předpisů vztahujících se k ochraně životního prostředí. Zejména v posledních letech jsou některé aspekty, které se jejich chovu týkají, předmětem velkého zájmu ze strany široké veřejnosti. Nejčastěji v případě záměru zákonodárce nastolit odlišnou úpravu v oblastech, které se vyznačují jistou dávkou kontroverze. V současné době je tento zvýšený zájem možné sledovat například v souvislosti se snahami omezit či dokonce zakázat vystupování volně žijících zvířat v cirkusech či zpříšňovat zájmový chov šelem. Taková témata se přirozeně vyznačují velkou emocionální angažovaností ze strany diskutujících.

Je nutné připomenout, že je ochrana zvířat oblastí, která se vyvíjí téměř neustále. Nahlížení na zvířata se postupem času ve společnosti proměňuje, z primárního cíle využívat je v zemědělství, ke konzumaci a kožešinovému chovu se dostáváme až k chovům zájmovým, ve kterých jsou často drženy druhy zvířat dříve nemyslitelné. S tím souvisí silící tlak společnosti na zajištění vyšší úrovně jejich ochrany. To je podpořeno i vědeckými poznatky, které prokazují schopnost zvířat cítit strach, utrpení, bolest, stres a další emoce. V případě zvířat volně žijících míří tento zájem zejména směrem k uchování jejich stále se snižujících populací, ke snaze předcházet a zabránit jejich vymírání, ale také k úpravě jejich chovu v zajetí stanovením zvláštních podmínek, včetně regulace obchodu s nimi. To vše vede v moderních společnostech k nutnosti zakotvit takovou právní úpravu, která všechny tyto aspekty a specifika reflektuje a která stanoví odpovídající pravidla chovu zvířat a nakládání s nimi.

Právní úprava týkající se volně žijících zvířat je jako celek velmi komplikovaná a pro laika těžko uchopitelná. Aspekty významné z hlediska jejich chovu v zajetí se nachází v mnoha předpisech různé úrovně (národní, unijní i mezinárodní) a různých stupňů právní závaznosti (zákony, vyhlášky). Orientaci „běžnému“ chovateli neulehčuje ani nejednotné užívání pojmosloví, které se k problematice vztahuje, a to nejen v rámci veřejného, ale i soukromého práva. Celá komplikovaná struktura je tím završena.

Tato práce si dává za cíl komplexně uchopit a shrnout současnou právní úpravu chovu volně žijících zvířat, poskytnout náhled na problémová místa a případně navrhnout jejich řešení.

V úvodních, obecnějších kapitolách nejprve vymezí základní pojmy, bez jejichž pochopení by byla orientace v další částech obtížná a blíže představí klíčové zákony sloužící k ochraně volně žijících zvířat. Jejich základní vymezení se pak neomezí pouze na charakteristiku a specifika, kterými je právní úprava odlišuje od ostatních zvířat, ale podá rovněž výklad o druhové ochraně volně žijících živočichů (obecné a zvláštní, včetně druhové ochrany ptáků),

záchranných programech zvláště chráněných druhů živočichů a o živočišných odchovaných v lidské péči. V následující části bude pojednáno o právní úpravě ochrany a péče o handicapované živočichy, včetně problematiky jejich vypouštění do volné přírody a záchranných stanic.

Další část diplomové práce se již bude věnovat jednotlivým „typům“ chovu. Kapitola věnovaná chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči se bude kromě současného právního stavu také částečně zabývat v současné době diskutovanou novelou zákona na ochranu zvířat proti týrání s navazující kapitolou shrnující kontaktní zooparky a problémy, se kterými se tyto chovy potýkají. Následující kapitola se bude věnovat obchodování s ohroženými druhy volně žijících živočichů, jehož vnitrostátní a unijní úprava vychází z cílů Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a je důležitým aspektem regulace chovu volně žijících živočichů. Další část pojedná o chovu zvířat v cirkusech, a kromě právní úpravy věnující se podmínkám provozování cirkusů, chovu zvířat a jejich přepravě popíše negativa, která jsou s tímto chovem spojována. Kromě toho nastíní zahraniční úpravy, ve kterých došlo k plošným zákazům využívání zvířat pro cirkusové potřeby. Poslední kapitola se bude věnovat zoologickým zahradám z hlediska funkcí, které poskytují veřejnosti a kterými částečně zajišťují ochranu zvířat před vyhynutím ve formě repatriace a reintrodukce. Zevrubně pojedná o právní úpravě provozování zoologických zahrad, podmínkách získávání licencí a kontrolách, které v nich následně probíhají.

V závěru bude celá diplomová práce shrnuta s představením jejích nejvýznamnějších zjištění a úvah o právní úpravě de lege ferenda.

Tato diplomová práce vychází z právního stavu ke dni 1.1.2020.

1 Základní pojmy

V předpisech věnujících se ochraně a chovu zvířat, včetně právní úpravy týkající se zvířat volně žijících, se vyskytuje řada definic blízkých či dokonce totožných pojmů, které se navzájem více či méně liší. Interpretační potíže působí nejenom nejednotné užívání pojmů zvíře a živočich, ale též otázka, zda je právní úprava vztažena pouze na obratlovce či též bezobratlé, a v neposlední řadě odlišné vymezení jednotlivých kategorií zvířat. To celé staví adresáty právních norem do obtížné pozice, ve které jsou nuceni rozplétat složitý komplex právní úpravy. Časem zřejmě bude nutné přistoupit alespoň k částečnému sjednocení pojmů, které bude dosavadní nepřehlednou situaci řešit.

1.1 Zvíře z pohledu práva

Na první pohled by se mohlo zdát, že definice pojmu „zvíře“ nebude činit v právním řádu žádné velké potíže, většina předpisů týkající se právní úpravy tohoto tématu nicméně pracuje s více či méně odlišným vymezením. Problémy působí zejména fakt, že se některé z nich vztahují pouze na obratlovce a jiné i na bezobratlé. V následujících řádcích bude nastíněn rozdíl mezi úpravou v klíčových zákonech, které se věnují právní úpravě ochrany a chovu zvířat, včetně úpravy soukromoprávní.

Podle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání (dále jen „ZOZPT“) se zvířetem rozumí „(...) každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoli však plod nebo embryo“¹, nevztahuje se tedy na živočichy bezobratlé. Neplatí to však absolutně, neboť vzhledem k posunu českého právního řádu směrem k rozšíření ochrany proti týrání i na živočichy bezobratlé (a to konkrétně novelou zákonem č. 359/2012 Sb.) byla následná definice pokusných zvířat v § 3 odst. 1 písm. j) vztažena i na živé hlavonožce, u nichž byla prokázána schopnost cítit bolest a strach.² Bezobratlí jsou zahrnuti i v zákoně č. 166/1990 Sb., veterinárním zákoně (dále jen „veterinární zákon“), v ustanovení § 3 odst. 1 písm. c), které sice charakterizuje pouze

¹ Ustanovení § 3 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

² MÜLLEROVÁ, Hana, ČERNÝ, David, DOLEŽAL, Adam, a kol. *Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. Praha: Academia, 2016. 797 s. ISBN 978-80-200-2601-9. S. 636.

kategorii zvířat hospodářských, v jejichž výčtu ale nalezneme i včely a včelstva. Ty zmiňuje výslovně i § 10 odst. 1 písm. d) téhož zákona, který se věnuje nálezům a jejich mechanickým či biologickým přenosům a šíření (a úloze Státní veterinární správy z hlediska sledování a vyhodnocování jejich výskytu). Podle tohoto ustanovení se za šířitele nákazy považuje kromě obratlovce i zvíře bezobratlé. Přesto se i veterinární zákon orientuje z větší části na obratlovce, což může v některých případech činit potíže, jak je ilustrováno v kapitole 4.1 této práce týkající se chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči. Jistou snahu zákonodárce směrem ke zvýšení ochrany bezobratlých živočichů ukazuje novela zákona na ochranu zvířat proti týrání provedená zákonem č. 77/2004 Sb., která v § 2 odst. 2 vztahovala týrání zvířat přiměřeně i na jiné živočichy (ve smyslu bezobratlých), byla však krátce na to novelou zákonem č. 77/2006 Sb. zrušena.³

Pokud některý zákon (např. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, dále jen „TZ“) neobsahuje vlastní definici pojmu „zvíře“, je nutné pro toto posouzení vyjít z účelu právní úpravy. V případě trestného činu týrání zvířat podle § 302 TZ a trestného činu zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 TZ by byl pojem interpretován ve světle ZOZPT, a vztahoval by se tedy pouze na obratlovce.⁴

Od vymezení „zvířete“ jako obratlovce odlišujeme pojem „živočich“, který je širší, neboť zahrnuje celou živočišnou říši. Tento pojem se vyskytuje například v zákoně č. 114/1992 Sb, na ochranu přírody a krajiny, či v zákoně č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy nebo v zákoně č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Ani jeden z nich však nevymezuje pojem „živočich“ jako takový, v prvních dvou uvedených nalezneme pouze definici pojmu „volně žijící živočich“, jež je podrobněji rozebrána v kapitole 2.1.

Pro úplnost lze mezi tato základní vymezení doplnit pojem „zvěř“, s nímž pracuje zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti (dále jen „zákon o myslivosti“), který jí rozumí „(...) *obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v písmenech c) a d)*“⁵. Uvedené druhy představují savce a ptáky, které nelze (písm. c) a lze (písm. d) obhospodařovat lovem; tento pojem tedy zahrnuje pouze vyjmenované druhy obratlovců.

³ MÜLLEROVÁ, Hana. Zvíře jako předmět právní úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. *České právo životního prostředí*. 2014, roč. 1, č. 35, s. 9-28. ISSN 1213-5542. S. 10.

⁴Tamtéž, s. 10-11.

⁵ Ustanovení § 2 písm. b) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

Obecně lze tedy shrnout, že pojem „zvíře“ právní řád používá spíše u individuální ochrany, pojem „živočich“ veřejné právo používá pro ochranu druhovou.⁶

Pokud jde o úpravu pojmů pro potřeby soukromého práva, tu nalezneme v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (dále jen „NOZ“). Ačkoliv používá stejně jako ZOZPT pojem „zvíře“, chápe jej v širším smyslu, a zahrnuje do něj tedy i bezobratlé. To vyplývá z důvodové zprávy, která přímo komentuje rozdílné pojetí zvířat v NOZ a ZOZPT. Kromě toho zavedl do českého práva § 494 tzv. „dereifikaci“ zvířat, tedy jejich vymanění z právního postavení věcí s výjimkou obdobného použití ustanovení o věcech v takovém rozsahu, ve kterém to nebude odporovat jejich povaze.⁷

1.2 Kategorizace zvířat

Stejně jako odlišné užívání pojmu zvíře v různých právních předpisech je rozdílné i zařazování zvířat do jednotlivých kategorií v rámci zákonů, které se jim věnují. Těmto kategoriím je pak často alespoň zčásti stanovena odlišná úprava.

Podle toho, jak je zvíře k člověku připoutáno, je můžeme členit na zvířata žijící v lidské péči a na zvířata volně žijící. ZOZPT se přitom vzhledem k problematice, kterou upravuje, vztahuje z větší části na první jmenovanou kategorii. Neopomíná však ani zvířata volně žijící a zvířata handicapovaná, kterými se rozumí volně žijící zvířata, která jsou raněná, nemocná, či z jiného důvodu neschopná přežít ve volné přírodě, ať už trvale či dočasně.⁸ Dalším typem rozdělení je účel chovu, podle něhož ZOZPT rozděluje zvířata na hospodářská, zvířata v zájmových chovech (z nichž vyčleňuje podkategorii zvířat vyžadujících zvláštní péči) a zvířata pokusná.⁹

Zákon č. 114/1992. Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „ZoPaK“) na druhou stranu rozlišuje kategorie volně žijících živočichů (§ 3 odst. 1 písm. d) ZoPaK), živočichů

⁶ MÜLLEROVÁ 2014 op. cit., s. 12.

⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidovaná verze) k § 494. In: *Nový občanský zákoník* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/texty-zakonu>.

⁸ Ustanovení § 3 písm. f) ZOZPT.

⁹ Ustanovení § 3 písm. d) ZOZPT, § 3 písm. e) ve spojení s § 3 písm. g) ZOZPT, a § 3 písm. j) ZOZPT.

odchovaných v lidské péči (§ 3 odst. 1 písm. e) ZoPaK) a zvláště chráněných druhů živočichů, které vymezuje v § 3 odst. 1 písm. h) ZoPaK a v § 48 odst. 2 ZoPaK je dále člení na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené.

Další kategorizace zvířat v rámci veřejného práva lze najít ve veterinárním zákoně, v zákoně č. 154/2000 Sb., v plemenářském zákoně, zákoně č. 162/2003 Sb., v zákoně o zoologických zahradách, v již zmíněném zákoně o myslivosti a dalších.

Vlastní úpravu kategorií zvířat v soukromém právu vysvětluje důvodová zpráva k NOZ odlišným účelem, který sleduje, a zdůrazňuje rovněž jejich relativní neměnnost v čase. Zvířata člení na divoká a domácí, kdy divoká by snad bylo možné připodobnit k volně žijícím a domácí ke zvířatům chovaným v lidské péči. Divoká dále rozděluje na zajatá a zkrocená. Zajatému zvířeti je bráněno v opuštění člověka (např. ohradami), oproti tomu zvíře zkrocené si již vypěstovalo na člověku či prostředí určitý návyk a opustit ho nechce nebo se k němu pravidelně vrací. Zvířata chovaná (která mohou být jak divoká, tak domácí) člení podobně jako úprava ZOZPT na hospodářská (do níž z divokých zvířat spadají zejména sudokopytníci chovaní v oborách) a zvířata v zájmovém chovu.¹⁰

1.3 Chovatel a chov

Stejně jako u jiných pojmů není ani pojem „chovatel“ jednotný, nepůsobí však takové interpretační potíže jako předešlá vymezení. ZOZPT jej v § 3 písm. k) vymezuje takto: „(...) každá právnická nebo fyzická osoba, která drží nebo chová (dále jen "chová") zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně, přemísťuje zvíře, nebo obchoduje se zvířaty, provozuje jatka, útulky, záchranné stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, provádí pokusy na zvířeti nebo zvířatech anebo pořádá jejich veřejná vystoupení“. Z této definice je patrné, že kromě majitele zahrnuje pojem chovatel i další osoby, a to z důvodu možnosti postihnout za nesprávné zacházení se zvířetem i jedince, které by jinak toto užší vymezení

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidovaná verze) k § 494. In: *Nový občanský zákoník* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/texty-zakonu>.

nemohlo obsáhnout. ¹¹ Jakousi subkategorii představuje chovatel pokusných zvířat uvedený v § 3 písm. w). Chovateli stanoví zákon různé povinnosti v závislosti na druhu zvířete, účelu chovu nebo činnosti, kterou se zvířetem uskutečňuje.

Další definici pojmu „chovatel“ nalezneme ve veterinárním zákoně, který stanoví, že chovatelem je „(...) každý, kdo zvíře nebo zvířata vlastní nebo drží, anebo je pověřen se o ně starat, ať již za úplatu nebo bezúplatně, a to i na přechodnou dobu“. ¹² Povinnosti chovatele na rozdíl od ZOZPT stanoví z hlediska požadavků veterinární péče.

Pokud jde o pojem „chov“, ZOZPT jej používá v rámci úpravy chovů hospodářských, zájmových a chovů volně žijících zvířat, jeho definici však nepodává. Nalezneme ji v ZoPaK, který chov vymezuje jako „[...] jakékoliv držení živočicha v zajetí“. ¹³ Tato definice je dostatečně široká, lze si však představit situace, ve kterých nebude dostačovat (např. v případě ošetření handicapovaného živočicha a jeho opětovného vypuštění do volné přírody).

1.4 Týrání a usmrcování zvířat

V právních rádech jednotlivých států můžeme narazit na odlišné vnímání a odlišné vymezení toho, co je považováno za týrání zvířat. Jedná se o institut, který v čase prošel velkou změnou a lze předpokládat, že jej další změny (vzhledem k vývoji etického a morálního nahlížení na zvířata) ještě čekají. ¹⁴

V českém právním řádu jsou právní úprava ochrany zvířat proti týrání, včetně legálních důvodů a metod jejich usmrcování, zakotveny v zákoně na ochranu zvířat proti týrání. Obecně stanovený zákaz týrání zvířat a zákaz propagace týrání zvířat uvádí ZOZPT v § 2. Jeho následnou specifikaci provádí § 4 odst. 1, který obsahuje poměrně detailní výčet jednání, resp. nakládání se zvířaty, která se za týrání považují. Na jednání, na které by takto specificky formulovaná ustanovení nebylo možné vztáhnout, myslel zákonodárce v písmeni w), podle něhož se za týrání považuje i „jiné tímto zákonem zakázané jednání, v jehož důsledku dojde

¹¹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. 490 s. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9. S. 317.

¹² Ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) zákona č. 166/1990 Sb., veterinárního zákona.

¹³ Ustanovení § 3 odst. 1, písm. v) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

¹⁴ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 84.

k utrpení zvířete“. V novele navrhované Ministerstvem zemědělství je písm. w) nahrazeno slovy „jiné jednání v rozporu s tímto zákonem, v jehož důsledku (...)“. ¹⁵ Týrání zvířat by tak mohlo být vztaženo i na jednání odporující zákonu, ale explicitně jím nezakázaná. Je nutné dodat, že toto písmeno již změnou prošlo, a to novelou z roku 2013. Tehdejší ustanovení, které považovalo za týrání zvířat i jiné jednání, v jehož důsledku dojde k utrpení zvířete, bylo nahrazeno zněním současným. Důvodová zpráva změnu interpretovala jako snahu ke sjednocení praxe a zabránění vytváření dalších skutkových podstat, a jako krok k upevnění právní jistoty adresátů.¹⁶

Týráním se v některých právních rádech rozumí i tzv. *animal hoarding*, tedy hromadění zvířat v nevhodném, nepřiměřeném počtu, které se z povahy věci vymyká základním podmínkám stanoveným k chovu zvířat, prostředí, veterinární péči, krmení atd.¹⁷ U nás zatím není zvlášť zařazeno mezi jednání spadající pod týrání zvířat, nicméně může být postihováno ve spojení s nedostatečnou péčí a nevhodnými podmínkami chovu.¹⁸ Chystaná novela zákona nicméně počítá v této oblasti se změnami, a to rozšířením dosavadního § 4 odst. 1 písm. k), které by mohlo nově znít: „za týrání se považuje chovat, zejména rozmnožovat zvířata v nevhodných podmínkách (...)“, a dále zakotvením nového § 7a o ochraně psů a koček při rozmnožování, který konkretizuje jejich chov a je snahou o snížení počtu případů tzv. množíren.¹⁹

Ustanovení § 4 odst. 2 ZOZPT vymezuje situace, za nichž k týrání nedojde, a to pokud by se jednalo o zákroky nebo činnosti „spojené s naléhavou potřebou záchrany života zvířat nebo lidí v naléhavých situacích záchranných prací podle zvláštních právních předpisů“, nebo „prováděné podle schváleného projektu pokusů“. Odstavec 3 stanoví výjimku k ustanovení odst. 1, písm. b) o podrobení zvířete výcviku nebo veřejného vystoupení nebo podobnému účelu, spojeného s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, a výchově, cvičení

¹⁵ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Aplikace o/dok* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNB4AHNYS3>.

¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *eAgri* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/187337/Z359_12duvodovka_web.pdf

¹⁷ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 85.

¹⁸ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 321.

¹⁹ Zejména zakazuje chov a rozmnožování psů a koček v nevhodných podmínkách, čímž rozumí mimo jiné i prostor s větším počtem zvířat, zakotvuje maximální počty vrhů, minimální věk pro odběr štenat a koťat, a minimální velikost prostor k chovu, který by mělo ministerstvo stanovit prováděcím předpisem.

nebo účelovému používání zvířete k agresivnímu chování, a to v případě, že je tato výchova, výcvik a použití zvířete určena k plnění úkolů, stanovených bezpečnostním silám, sborům či obecní policii, jakož i v případě výcviku a výchovy psů prováděných chovatelskými sdruženími nebo organizacemi v rámci zájmové činnosti.

I definice usmrcení zvířete je vymezena široce tak, aby dokázala pojmut ideálně všechny myslitelné způsoby, kterým je zvíře zbaveno života, a to jako „(...) *jakýkoliv zákrok nebo jednání, které způsobí smrt zvířete*“²⁰. Kromě usmrcení zákon v následujících písmenech o), p) a r) definuje porážku, utracení a utýrání jako jeho zvláštní formy. Usmrtit zvíře je možné pouze na základě zákonem stanovených důvodů, které jsou taxativně vymezeny v § 5 odst. 2 ZOZPT. Metody usmrcení zákon nepodává, vzhledem k možnému vývoji v této oblasti by to nebylo účelné, ale jde opačnou cestou zakázaných způsobů, kterými jsou např. utopení, udušení, ubití, ubodání a další způsoby obecně způsobující zvířeti utrpení. Specifická ochrana volně žijících zvířat, která se týká jejich odchyty a usmrcení, je blíže rozebrána v kapitole 2.2. této práce.

Tresty za přestupky vztahující se k týrání a nezákonnému usmrcení zvířat patří k těm nejpřísnějším, které lze na základě ZOZPT uložit. Pokuta za takový čin může dosahovat až 500 000 Kč, spolu s ní lze uložit také trest propadnutí zvířete nebo zákaz chovu zvířat až na 5 let.²¹

Na rozdíl od právních řádů jiných států je úprava České republiky v oblasti ochrany zvířat z hlediska metod a důvodů usmrcování přísnější, a to například ve srovnání s úpravou rakouskou, která dovoluje usmrtit zvíře z „přiměřeného důvodu“, kterým může být například snižování stavů v zoologických zahradách nebo cirkusech²², nebo úpravou Spojených států amerických, kde je legální usmrcovat nechtěná zvířata v útulcích, a to po uplynutí zákonem stanovené doby od jejich přijetí - tato doba se v jednotlivých státech liší, činí nejméně 48 hodin ve státě Hawaaii či Pennsylvania, 3 dny v Kansasu, 7 dní je vyžadováno v Alabamě atd.²³

²⁰ Ustanovení § 3 písm. n) ZOZPT.

²¹ Ustanovení § 27 odst. 1 písm. b) a c) ZOZPT ve spojení s ustanovením § 27 odst. 12 písm. a), odst. 13 ZOZPT

²² MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 223.

²³ WISCH, Rebecca, DILLINGHAM, Ashley. Table of state holding laws. In: *Animal legal & historical center* [online]. 2017 [cit. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://www.animallaw.info/topic/state-holding-period-laws-impounded-animals>.

2 Volně žijící zvířata

Úprava týkající se volně žijících zvířat není v českém právním řádu jednotná a rozpadá se do několika zákonů a podzákoných právních předpisů. ZOZPT upravuje pouze individuální ochranu volně žijících zvířat v rámci ochrany proti týrání a možnosti a způsoby jejich usmrcování. Nad rámec této „základní“ ochrany přiznává volně žijícím zvířatům ještě vyšší úroveň ochrany. Ta spočívá v dalších zakázaných metodách usmrcování a odchytu nad rámec „základních“, v zakázaných činnostech s volně žijícími zvířaty a v regulaci provádění pokusů na volně žijících zvířatech. Druhovou ochranu a zároveň stěžejní část úpravy nalezneme v zákoně č. 114/1992. Sb., o ochraně přírody a krajiny a v jeho prováděcích předpisech. Kromě tzv. obecné druhové ochrany obsahuje zákon i zvláštní druhovou ochranu ptáků a zvláště chráněných živočichů a úpravu věnující se handicapovaným živočichům.²⁴ Regulaci obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů upravuje Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (dále jen „CITES“), nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ze dne 4. května 2006 o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97. Adaptačním předpisem v České republice je zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy (dále jen „zákon o obchodování s ohroženými druhy“).

2.1 Vymezení

Odpověď na otázku, co se dle současné právní úpravy rozumí pojmem volně žijící živočich, nám dává několik předpisů, jejichž definice se od sebe v několika aspektech liší, a to podobně, jako se různí vymezení zvířete a živočicha popsané v kapitole 1.1.

²⁴ MAZANCOVÁ, Eva. Aktuální změny v právní úpravě ochrany volně žijících živočichů. In: STEJSKAL, Vojtěch, LESKOVJAN, Martin (ed.). *Člověk a zvíře - v zajetí či v péči?: aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v nakl. Vodňář, 2010. 118 s. ISBN 97880-87146-33-0. S. 99.

Dle § 3 odst. 1 písm. b) ZOZPT je „volně žijícím zvířetem zvíře, patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí“. Podkategoriemi tohoto pojmu jsou pak zvířata handicapovaná, jejichž definici nalezneme v § 3 odst. 1 písm. f), a zvířata vyžadující zvláštní péči, upravená v § 3 odst. 2 písm. g).

Definice ZoPaK a jeho § 3 odst. 1 písm. d) je odlišná: „volně žijící živočich (dále jen „živočich“) je jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody. Živočichem se rozumí všechna vývojová stádia daného jedince. Jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu se za volně žijícího živočicha nepovažuje“. Slovním spojením „udržování v přírodě samovolně“ se rozumí to, že živočich žije a rozmnožuje se ve volné přírodě bez další pomoci.²⁵ Kromě této definice ZoPaK v následujícím písmeni vymezuje živočicha odchovaného v lidské péči takto: „živočich odchovaný v lidské péči je jedinec živočišného druhu narozený a odchovaný v kontrolovaném prostředí jako potomek rodičů získaných v souladu s tímto zákonem a právními předpisy v oblasti obchodování s ohroženými druhy“.²⁶

Dle § 2 odst. 1 písm. d) zákona o zoologických zahradách je „volně žijícím živočichem jedinec takového živočišného druhu, jehož populace se udržuje anebo udržovala, v případě druhů v přírodě nezvěstných nebo vyhynulých, v přírodě samovolně; může jít i o jedince chovaného v lidské péči anebo závislého na péči člověka“. Téměř totožnou definici obsahuje zákon o obchodování s ohroženými druhy: „volně žijícím živočichem [je] jedinec živočišného druhu, jestliže se populace tohoto druhu v přírodě udržují anebo udržovaly samovolně, včetně druhu v přírodě nezvěstného nebo v přírodě vyhynulého, a to i v případě chovu jedince v lidské péči nebo jiného ovlivňování jeho vývoje člověkem“.²⁷

Ačkoliv jsou tedy definice v jednotlivých zákonech odlišné, aspekty této různosti by neměly v právním řádu činit interpretační potíže. Největší rozdíl panuje mezi vymezením v ZOZPT a zbylými předpisy, jedná se však pouze o logický důsledek odlišnosti pojmů „zvíře“ a „živočich“. Důvodem obsáhlosti vymezení pojmu v ZoPaK je fakt, že se valná část jeho úpravy

²⁵ VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. 1. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018. 676 s. ISBN 978-80-7400-675-3. S. 28.

²⁶ Ustanovení § 3 odst. 1 písm. e) ZoPaK.

²⁷ Ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy.

věnuje právě volně žijícím živočichům a upravuje jejich ochranu v řadě aspektů, se stručnější definicí by si proto nevystačil.

2.2 Zakázané způsoby odchyty či usmrcení

Jak bylo nadneseno výše, poskytuje ZOZPT volně žijícím zvířatům kromě obecné úpravy (která je blíže rozebrána v kapitole 1.4) navíc specifickou, vyšší úroveň ochrany. Důvodem zakotvení tohoto privilegovaného přístupu bylo přijetí Bernské úmluvy o ochraně evropské fauny a flory a přírodních stanovišť v roce 1982 (Česká republika je jejím signatářem od roku 1998²⁸) a její následné promítnutí do unijních směrnic a transpozice do zákona na ochranu zvířat proti týrání.²⁹

Ochrana volně žijících zvířat z hlediska zakázů jejich odchyty a usmrcování se věnuje § 14, včetně dílčích výjimek. Zakázané metody upravuje jeho odst. 1, mezi dalšími je nelze odchyťovat či usmrcovat pomocí ok, smyček, harpun, jedů, lepu, luků a samostřílů, elektrického proudu atd. Obecně se jedná o způsoby, které zvířeti způsobují zbytečnou bolest či utrpení, případně nejsou považovány za etické.

Výjimku ze zakázaného způsobu odchyty či usmrcování pomocí zrcadla nebo jiného oslňujícího zařízení nebo pomocí zdroje umělého osvětlení a zařízení pro osvětlení terčů představuje lov či usmrcování ryb podle zákona č. 99/2004 Sb., zákona o rybářství. Tyto způsoby (navíc ještě včetně metody pomocí zbraně s hledím pro střelbu v noci, s elektronickým hledím apod.) jsou dovoleny také v případě rozhodnutí o povolení nebo o uložení úpravy stavu zvěře orgánem státní správy.³⁰ Tím je na území obce dle § 57 zákona o myslivosti obecní úřad obce s rozšířenou působností, na území kraje krajský úřad s rozšířenou působností a ústředním orgánem Ministerstvo zemědělství.³¹ Druhy zvěře, kterou lze odchyťt či usmrtit za použití této výjimky, stanovuje zákon o myslivosti v § 2, písm. d).

Deratizace hlodavců, odchyt a usmrcování škodlivých organismů patřících k volně žijícím zvířatům, jsou upraveny ve veterinárním zákoně, v zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného

²⁸ Bernská úmluva. In: *Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti* [online]. [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <http://chm.nature.cz/dalsi-mezinarodni-zavazky/bernska-umluva/>

²⁹ PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009. 327 s. ISBN 978-80-7201-763-8. S. 93.

³⁰ Ustanovení § 14 odst. 2 a 3 ZOZPT.

³¹ V případě národních parků vykonává funkci ústředního orgánu státní správy Ministerstvo životního prostředí.

zdraví, zákoně o obchodování s ohroženými druhy, v zákoně č. 120/2002 Sb., o podmínkách uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh a v zákoně č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči.³²

V případě odchyty volně žijících zvířat jsou provozovatelé odchyťových zařízení povinni si počínat tak, aby při této činnosti nedošlo k týrání.³³

Zákaz odchyty savců a ptáků do sítí je v odst. 6 pro některé případy prolomen, a sice za předpokladu, že je jeho účelem zazvěřování honiteb, výzkum, odchyt raněného či toulavého zvířete atd.

Odstavec 7 zakazuje s určitými výjimkami odchyt druhů volně žijících zvířat patřících k druhům původně se vyskytujícím na území České republiky se záměrem je využívat pro chov zájmový, farmový a pro chov, jehož cílem je domestikace nebo drezúra.³⁴

Výčet jednání považovaných za týrání zvířat se použije v případě úpravy zvířat volně žijících, a to s jedinou výjimkou stanovenou v § 4 odst. 1, písm. s) o opuštění zvířete s úmyslem se ho zbavit nebo jej vyhnat.

Regulaci odchyty a usmrcování nalezneme kromě úpravy v ZOZPT rovněž v zákoně o myslivosti. Ten v § 45 obsahuje jednak obecný přístup v těchto činnostech (kdy je třeba dbát o dodržování zásad mysliveckých, zásad ochrany přírody a zásad ochrany zvířat proti týrání), nalezneme v něm ale také výčet zakázaných způsobů odchyty a usmrcování. Ustanovení se úpravě v zákoně na ochranu zvířat proti týrání podobá, na rozdíl od obecné úpravy v něm obsažené však zákon o myslivosti jednotlivé metody konkretizuje, včetně specifikace pro jednotlivé druhy u některých z nich. Stejně jako ZOZPT obsahuje výjimky z některých z uvedených zákazů, § 45 odst. 2 ji však podmiňuje získáním rozhodnutí orgánu státní správy.

2.3 Regulované činnosti s volně žijícími zvířaty

Činnosti, které není možné s volně žijícími zvířaty v péči člověka provádět, definuje § 14a odst. 1 ZOZPT. Jedná se na prvním místě o provozování mobilních zařízení typů pojízdných

³² Ustanovení § 14 odst. 4 ZOZPT.

³³ Ustanovení § 14 odst. 5 ZOZPT.

³⁴ Vymezení farmového chovu zákon neobsahuje. Vzhledem k jeho užívání v ZoPaK, zákoně o myslivosti, veterinárním zákoně a zákoně o plemenitbě by bylo de lege ferenda vhodné jej definovat.

zvěřinců, exotarií, terárií a akvárií v případě, že jsou zvířata umístěna z větší části v prostorách dopravních prostředků. Výjimka z tohoto zákazu platí pro cirkusy. U nově narozených jedinců vyjmenovaných skupin zvířat se dále zakazuje drezúra, kterou se rozumí zvláštní způsob výcviku triků pro cirkus, divadelní a varietní představení, film, televizi a veřejná představení (s výjimkou cílených pohybových aktivit zvířatv zoologických zahradách), včetně vstupu na území České republiky za účelem provádění takové činnosti. Dotčené skupiny zvířat zahrnují primáty, ploutvonožce, kytovce, kromě delfinovitých, nosorožce, hrochy a žirafy. Při chovu a drezúře musí být kromě druhu zvířete, jeho věku a hmotnosti brány v potaz i další nároky stanové k ochraně zvířat prováděcím právním předpisem, konkrétně vyhláškou č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.³⁵

Ochrana volně žijících zvířat v případě provádění pokusů je zakotvena rovněž v ZOZPT. Protože zákon blíže neupřesňuje, které druhy jsou k jejich realizaci použitelné, lze dovodit možnost provádění pokusů na všech druzích volně žijících zvířat. Jejich obecné využití k pokusům předpokládá zákon v § 16a odst. 1 písm. h), kde stanoví podmínku doložit v žádosti o schválení projektu pokusu také vyjádření místně příslušného orgánu ochrany přírody.

Zákon v § 17f odst. 1 stanoví druhy zvířat, včetně některých druhů zvířat volně žijících, které lze k pokusům použít pouze v případě, že jsou pro tyto účely přímo chovány. V opačném případě není možné je k pokusům využívat. Výjimky platí pro subhumánní primáty, kteří musí proto být na základě odst. 2 potomky rodičů chovaných v zajetí nebo pocházet ze soběstačných populací.³⁶ Toto ustanovení souvisí s § 17c, který se věnuje využívání subhumánních primátů pro účely pokusů na zvířatech, a který pro ně stanoví zvláštní podmínky.

Požadavky na chovné prostory a prostory k provádění pokusů pro jednotlivé druhy zvířat stanoví vyhláška č. 419/2012 Sb., o ochraně pokusných zvířat, v § 6, resp. příloze č. 6 a příloze č. 7 k této vyhlášce. Péče o tato pokusná zvířata z hlediska zdravotního stavu, krmení, napájení, manipulace s nimi atd., upravuje § 7, resp. příloha č. 8 vyhlášky, zde se však omezuje pouze na obecné podmínky bez specifikace jednotlivých druhů.

Využívat volně žijící zvířata odchycená z volné přírody zákon obecně zapovídá v § 17d odst. 1. Tuto přísnou regulaci je možné prolomit pouze v případě, že uživatel pokusných zvířat naplní výjimku v odst. 2. Tou je vědecké prokázání nemožnosti dosáhnout účelu pokusu se

³⁵ Ustanovení § 14a odst. 2-3 ZOZPT.

³⁶ V obou případech je však na základě odst. 3 možné požádat o udělení výjimky.

zvířetem, jež bylo k pokusům chováno. Jejich opětovné vypuštění do volné přírody upravuje § 18f v odst. 1 a je možné pouze za splnění přísných podmínek – zvíře musí být v dobrém zdravotním stavu, jeho vypuštěním nedojde k ohrožení veřejného zdraví, jiných zvířat ani životního prostředí, zvířeti budou zajištěny dobré životní podmínky a pokud zároveň nedojde k porušení zákonných ustanovení obsažených v ZoPaK, v zákoně o obchodování s ohroženými druhy, v zákoně o rybářství a v zákoně o myslivosti.

2.4 Druhá ochrana volně žijících živočichů

Druhá ochrana volně žijících živočichů zahrnuje obecnou druhovou ochranu, vztahující se ke všem druhům těchto živočichů a zvláštní druhovou ochranu, která se zaměřuje pouze na některé z nich a poskytuje jim ji ve vyšší míře.

Obecná druhová ochrana všech druhů volně žijících živočichů je obsažena v § 5 ZoPaK, který v odst. 1 obsahuje zákaz jejich ničení, poškozování, sbírání nebo chytání v takovém množství, které by mohlo vést k jejich případnému ohrožení, degeneraci, narušení rozmnožovacích schopností, zániku populací nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí. Tato prevence vychází mimo jiné i z článku 35 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že: „*Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem*“.³⁷ Pokud dojde k porušení zákazu, orgán ochrany přírody může k omezení takové činnosti stanovit závazné podmínky. Odstavec 2 téhož ustanovení stanoví výjimku z obecné druhové ochrany, a to v případě hubení živočichů podle zvláštních předpisů (např. zákona o myslivosti). Při provádění zemědělských, lesnických či stavebních prací, při vodohospodářských úpravách, v dopravě a energetice si musí každý počínat tak, aby nedošlo (mimo jiné) k nadměrnému úhynu či zranění živočichů. V případě, že by sám takový postup nezajistil, učiní tak orgán ochrany přírody sám nebo mu uloží použití vhodných prostředků.³⁸ Čtvrtý odstavec se zabývá problematikou rozšiřování nepůvodních druhů živočichů, které je

³⁷ STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 532 s. ISBN 978-80-7552-229-0. S. 51.

³⁸ Ustanovení § 5 odst. 3 ZoPaK.

možné realizovat pouze na základě povolení orgánu ochrany přírody, ten rozhoduje také o jejich případném odlovu. Povolení je nutné získat i v případě rozšiřování kříženců druhů živočichů do krajiny.³⁹

Pokud jde o držení a chov volně žijících živočichů, nespádající zároveň mezi zvláště chráněné druhy, zákon jej obecně nezakazuje. Je však nutné, jak bylo popsáno výše, respektovat zákazy stanovené v § 5 odst. 1, které chrání populace volně žijících živočichů z hlediska jejich ohrožení. Naplnění dalších podmínek by bylo nutné v případě, že by živočich spadal do kategorie zvířat vyžadujících zvláštní péči a/nebo by byl CITESovým exemplářem. Souhlas státního orgánu myslivosti by byl zapotřebí v případě, že by se jednalo o živočicha spadajícího mezi zvěř podle zákona o myslivosti.⁴⁰

Zvláštní druhovou ochranou volně žijících živočichů - problematice zvláště chráněných druhů volně žijících živočichů - se věnuje zejména ZoPaK, a to v § 48 a následujícím. Živočichy (stejně jako rostliny) člení podle míry jejich ohrožení na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené, kdy posledně jmenovaná kategorie požívá nejslabší ochrany.⁴¹ Zákon sám nepodává výčet druhů s jejich zařazením do jednotlivých kategorií, ponechává to prováděcímu předpisu, v tomto případě vyhláše č. 395/1992 Sb., provádějící ZoPaK (živočichy takto člení příloha č. III.). Činí tak vzhledem k reálným možnostem změn z hlediska stupňů ohrožení, změna vyhlášky bude v takových situacích provedena snadněji než v případě zákona. Výběr takto chráněných druhů je založen na relevantních vědeckých poznatcích, inspiraci je možné čerpat z tzv. červených seznamů ohrožených druhů, které sestavuje IUCN – Mezinárodní svaz ochrany přírody, ale i v dalších mezinárodních a unijních dokumentech, které se problematikou zabývají.⁴²

Zákon v § 50 odst. 1 zakotvil ochranu zvláště chráněných živočichů, která spočívá v ochraně všech jejich vývojových stádií, včetně ochrany jejich sídel a biotopů. Obsahuje také zmocnění Ministerstva životního prostředí k vydání prováděcího předpisu ke stanovení živočichů chráněných i v případě jejich úhynu, protože však § 48 odst. 4 chrání všechny zvláště chráněné živočichy, včetně ochrany mrtvých jedinců, částí a výrobků z nich, jeví se toto zmocnění zbytečné a nebylo naplněno.⁴³

³⁹ Tamtéž, odst. 5.

⁴⁰ Ustanovení § 7 zákona o myslivosti.

⁴¹ STEJSKAL 2016 op.cit., s. 51.

⁴² Tamtéž, s. 290.

⁴³ Tamtéž, s. 299.

Oproti obecné úpravě směřované k ochraně všech druhů volně žijících živočichů v § 5 je zvláštní druhová ochrana v § 50 odst. 2 přísnější.⁴⁴ Obsahuje zákaz zasahování do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů a obsahuje demonstrativní výčet takto zakázaných zásahů.⁴⁵ Kromě jiných činností a zásahů zákon výslovně zakazuje odchyt a chov zvláště chráněných druhů volně žijících živočichů v zajetí. Výjimka z tohoto pravidla (která se na rozdíl od úpravy v § 56 uplatní bez nutnosti podávat žádost o její uplatnění) platí pouze v případech stanovených v následujícím odstavci – jedná se o prokazatelnou nezbytnost v důsledku běžného obhospodařování nemovitostí nebo jiného majetku nebo z důvodů hygienických, ochrany veřejného zdraví a veřejné bezpečnosti nebo leteckého provozu. Je však nutné předem získat stanovisko orgánu ochrany přírody (pokud nejde o naléhavý případ), který může stanovit některá náhradní ochranná opatření.⁴⁶ Pro zásahy, které nespadají pod tuto výjimku, stejně jako pro jakékoliv zasahování do přirozeného vývoje druhů silně a kriticky ohrožených (na které se tato výjimka na základě odst. 4 nevztahuje), je nutné požádat o výjimku podle § 56. K jejímu získání je nutné, aby v dané situaci veřejný zájem převažoval nad ochranou živočicha a dále je třeba naplnit konkrétní zájem či účel sledované činnosti, pro kterou je o výjimku zažádáno (např. je v zájmu ochrany volně žijících živočichů, v zájmu prevence závažných škod, v zájmu veřejného zdraví či veřejné bezpečnosti apod.).⁴⁷ Při posuzování oprávněnosti žádosti je přitom rozhodující stav v době jejího podání.⁴⁸ V případě udělení výjimky je držitel živočicha povinen prokázat na výzvu orgánu ochrany přírody jeho původ (v tomto případě by se jednalo o předložení rozhodnutí o udělení výjimky podle § 56). Pokud tak neučiní, není oprávněn jedince držet, chovat či s ním nakládat v rozporu se zákonem. Lze tedy shrnout, že chovat druhy zvláště chráněných živočichů v zajetí zákon velmi přísně reguluje a takovou činnost dovoluje za předpokladu splnění striktních podmínek.⁴⁹

Bližší podmínky ochrany zvláště chráněných živočichů stanoví vyhláška č. 395/1992 Sb. v § 16, zejména pokud jde o zoologické zahrady, záchranné chovy, raněné živočichy a oprávnění k preparaci uhynulých živočichů. Zakotvuje také klíčovou komplexní ochranu stanovišť.

⁴⁴ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 419.

⁴⁵ Např. jejich odchyt, chov v zajetí, rušení, usmrcování, sbírání, prodej atd.

⁴⁶ Ustanovení § 50 odst. 3 ZoPaK.

⁴⁷ Ustanovení § 56 odst. 1 a 2 ZoPaK.

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 9. 2014, sp. zn. 1 As 100/2014-36.

⁴⁹ Ustanovení § 54 odst. 1 ZoPaK.

ZoPaK věnuje část úpravy rovněž ptákům. Ti jako významný indikátor stavu životního prostředí představují jeho součást, kterou je třeba chránit. Z pohledu mezinárodního práva je v tomto směru klíčovým dokumentem Bonnská úmluva o ochraně stěhovavých druhů živočichů. V českém právním řádu ptáci disponují relativně samostatnou právní úpravou.⁵⁰ Ta jim byla přiznána zejména na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009, o ochraně volně žijících ptáků (dále jen „směrnice o ptácích“)⁵¹, která byla promítnuta do § 5a a § 5b ZoPaK. Členské státy se na jejím základě zavázaly přijmout opatření k zachování populací druhů ptáků, na něž se vztahuje, včetně ochrany jejich stanovišť a ochrany území stěhovavých druhů.⁵² Ve srovnání s ostatními druhy volně žijících živočichů je tak ptákům poskytnuta vyšší úroveň ochrany. Pokud ptačí jedinec zároveň spadá mezi zvláště chráněné druhy živočichů, vztahuje se na něj tato (ještě o něco přísnější) úprava.⁵³ Ochrana se vztahuje na všechny druhy ptáků, kteří se přirozeně vyskytují na evropském území členských států, včetně České republiky, podle judikatury SDEU ji naopak nelze vztáhnout na jedince vylíhnuté a odchované v lidské péči.⁵⁴

V souladu se směrnicí o ptácích jsou na základě § 5a odst. 1 písm. a) až e) ZoPaK zakázány určité činnosti – úmyslné usmrcování a odchyt, poškozování, ničení a odstraňování hnízd a vajec, sběr vajec, úmyslné (a významné) rušení ptáků a držení druhů ptáků, jejichž odchyt a lov je zakázán. Stejně tak je zakázán jejich prodej, a to i v případě mrtvých jedinců.⁵⁵ Pokud někdo ptáky, na něž se zákaz vztahuje, drží, prodává, dopravuje, chová, nabízí za účelem prodeje či výměny, musí na výzvu orgánu ochrany přírody prokázat zákonný původ daného jedince. Postupuje se přitom obdobně jako u zvláště chráněných druhů živočichů a živočichů odchovaných v lidské péči.⁵⁶ V opačném případě není možné s takovým jedincem nakládat způsobem popsáným výše. Je tomu tak stejně jako u jedinců zvláště chráněných druhů volně žijících živočichů.

Výjimka ze zákazu usmrcování, odchytu a držení ptáků platí na základě odst. 4 pro lov podle zákona o myslivosti, resp. jeho § 2 písm. d), který stanoví druhy zvěře, kterou lze

⁵⁰ STEJSKAL 2016 op.cit., s. 70.

⁵¹ Jedná se o konsolidované znění směrnice s původním zněním z roku 1979.

⁵² Čl. 3 a čl. 4 odst. 2 směrnice č. 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků.

⁵³ PRCHALOVÁ 2009 op.cit., s. 183.

⁵⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. 2. 1996, věc C- 149/94 a Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 1.10.2004, věc C-480/03.

⁵⁵ Ustanovení § 5a odst. 2 ZoPaK.

⁵⁶ Ustanovení § 5a odst. 3 ZoPaK.

obhospodařovat lovem. Odlišný postup v případě lovu je dán na základě čl. 7 směrnice o ptácích, zakotvuje však povinnost členských států dbát při jeho aplikaci na početnost a rozšířenost populací a jejich rozmnožovací schopnosti.

Výjimka ze zákazu prodeje, držení, přepravy, nabízení a chovu za účelem prodeje platí pro druhy ptáků, které stanoví vyhláška č. 166/2005 Sb., resp. její příloha č. 4. Jedná se o kachnu divokou, bažanta obecného a holuba hřivnáče a jde zároveň o druhy, které je možné (stejně jako druhy pro něž je stanovena výjimka ze zákazu lovu uvedená výše) obhospodařovat lovem na základě § 2 písm. d) zákona o myslivosti.⁵⁷

Ochrana ptáků myslí i na případy úhynů, ke kterým dochází v souvislosti s budováním vedení vysokého napětí, ty musí provozovatel opatřit ochrannými prostředky na základě odst. 5.

Odchytky od úpravy § 5a jsou zakotveny v § 5b, který je transpozicí čl. 9 směrnice o ptácích. Před jejich uplatněním je nutné naplnit stěžejní ustanovení čl. 9 odst. 1 směrnice – v dané situaci neexistuje jiné uspokojivé řešení. Důvodem k uplatnění odchylky pak mohou být případy, které jsou v zájmu ochrany veřejného zdraví a bezpečnosti, leteckého provozu, předcházení závažných škod, ochrany rostlin a živočichů, pro účely výzkumu a výuky, pro účely opětovného osídlení druhů nebo jejich vysazení v místě původního výskytu či jejich chov v zájmu těchto činností.⁵⁸ Nad rámec tohoto taxativního výčtu umožňuje zákon orgánu ochrany přírody v ustanovení § 5b odst. 2 udělit výjimku pro odchyt, držení a jiné využívání ptáků v případě, že se týká pouze malého množství jedinců a je udělena na základě zhodnocení stavu populace a za stanovení přísně kontrolovaných podmínek. Dané podmínky musí být přitom splněny kumulativně. Posouzení, zda se skutečně jedná o „malé množství“ se bude u jednotlivých druhů lišit, stejně tak může být odlišně posuzováno v čase spolu se změnou početnosti populací.

Druhým klíčovým pramenem unijní úpravy v oblasti ochrany živočichů, včetně ochrany ptáků, je směrnice č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Jejím cílem je ochrana biodiverzity a vytvoření územní soustavy Natura 2000, upravuje ochranu územní a druhovou. Natura 2000 zahrnuje i zvláště chráněné oblasti pro druhy ptáků, které vymezuje směrnice o ptácích v příloze I.⁵⁹ Jejím promítnutím

⁵⁷ Ustanovení § 5a odst. 4 ZoPaK.

⁵⁸ Ustanovení § 5b odst. 1 ZoPaK.

⁵⁹ Čl. 3 směrnice č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

v českém právním řádu jsou tzv. ptačí oblasti, které se vymezují za účelem ochrany druhů ptáků, které stanoví vláda nařízením (jedná se o druhy uvedené v příloze I směrnice o ptácích, které se vyskytují na území České republiky, vymezeny jsou v nařízení vlády č. 51/2005 Sb.), a to z hlediska jejich výskytu, stavu a početnosti populací.⁶⁰ Jednotlivé oblasti jsou podle § 45e odst. 1 ZoPaK vyhlášovány nařízením vlády. Kromě druhů uvedených v příloze nařízení vlády č. 51/2005 Sb. lze na základě jeho § 1 odst. 2 vyhlásit ptačí oblasti i pro stěhovavé vodní druhy v případě, že se v dané lokalitě vyskytuje více než 20 000 jedinců vodních ptáků bez ohledu na počet druhů a druhové složení. Nařízení obsahuje seznam celkem 61 druhů ptáků, pro které je na území České republiky vytvořeno 41 ptačích oblastí.⁶¹

2.5 Záchranné programy zvláště chráněných druhů živočichů

Úkolem záchranných programů je vytvoření podmínek vedoucích ke zvýšení početnosti populace zvláště chráněných druhů živočichů a s tím souvisejícím snížením stupně jejich ohrožení.⁶² Kromě vlastních záchranných programů, které jsou určeny pro živočichy, jimž hrozí vysoké riziko vyhynutí, existují také programy péče, které se soustředí na prevenci u druhů, které nejsou ohroženy bezprostředně. Liší se zejména v opatřeních, která jsou jejich obsahem, kdy u programů péče převládají ta osvětová a výzkumná.⁶³ Opatření obecně rozdělujeme na *in situ* (tedy směřující k ochraně druhů v jejich původním, přirozeném prostředí) a *ex situ* (směřující k ochraně mimo přirozené prostředí, které může následně vést k vysazování živočichů nebo posilování populací atd).⁶⁴

Klíčovými mezinárodními dokumenty v této oblasti jsou Úmluva o biologické rozmanitosti, ve které byl zakotven mimo jiné závazek států monitorovat ohrožené druhy, a již zmíněná

⁶⁰ Ustanovení § 45e odst. 1-2 ZoPaK.

⁶¹ Seznam ptačích oblastí. In: *NATURA 2000* [online]. [cit. 2019-12-29]. Dostupné z: http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1804&akce=seznam&co=&jakShowSez=Strankovat&opener=&vztazne_id=&order=%20SITE_CODE%20%20&orderhow=ASC&frompage=16&searching=.

⁶² PRCHALOVÁ 2009 op.cit., s. 188-189.

⁶³ Záchranné programy živočichů (ŽP). In: *Záchranné programy* [online]. [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <http://www.zachranneprogramy.cz/zivocichove>.

⁶⁴ Záchranné programy. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zachranne_programy a Programy péče. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/programy_pece.

Bernská úmluva. Ta zakotvuje povinnost signatářů přijmout různá opatření k ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a jejich stanovišť. Ty následně vymezuje v přílohách a člení je na přísně chráněné a chráněné druhy.

Záchranné programy upravuje ZoPaK v § 52 odst. 1, ve kterém ukládá jejich zajištění orgánům ochrany přírody s cílem vytvořit podmínky k posílení populací zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin. Záchranné programy spočívají v návrhu a uskutečňování zvláštních režimů řízeného vývoje, mezi něž patří záchranné chovy, introdukci, reintrodukci, záchranné přenosy a další metody. Záchranné programy schvaluje MŽP na základě § 79 odst. 3 písm. o) ZoPaK a realizuje a vypracovává je Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.⁶⁵

Záchranné chovy zvláště chráněných druhů živočichů upravuje již zmíněný § 16 vyhlášky č. 395/1992 Sb. Jeho odst. 2 stanoví, že se jedná o chovy většího počtu živočichů za účelem jejich rozmnožování. Lze je povolit pouze v souladu se záchranným programem, jehož součástí musí být bližší podmínky, vedení evidence a další údaje o průběhu chovu. Povolení je nutné získat i v případě, že záchranný chov provádí zoologická zahrada.⁶⁶ Pokud se má záchranný chov uskutečnit pro druh, který je zvěří podle zákona o myslivosti, je nutné záměr na základě odst. 2 projednat s orgánem státní správy myslivosti.

Přijaté záchranné programy, které jsou aktuálně v České republice realizovány, jsou určeny pro sysla obecného a užovku stromovou. Programy péče se uskutečňují pro bobra evropského a vydru říční, připravovány jsou programy péče pro dropa velkého, krasce dubového, raroha velkého, ropuchu krátkonohou, vlka obecného a všechny druhy našich velkých šelem.⁶⁷

⁶⁵ Ministerstvo životního prostředí a agentura ochrany přírody a krajiny. Koncepte záchranných programů a programů péče zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin v České republice. In: *Ministerstvo životního prostředí*. [online]. 2014 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zachranne_programy/\\$FILE/ODOIMZ_koncepce_20170905.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zachranne_programy/$FILE/ODOIMZ_koncepce_20170905.pdf).

⁶⁶ Ustanovení § 16 odst. 3 vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

⁶⁷ Záchranné programy živočichů (ŽP). In: *Záchranné programy* [online]. [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <http://www.zachranneprogramy.cz/zivocichove>.

2.6 Živočichové odchovaní v lidské péči

ZoPaK obsahuje rovněž definici živočicha odchovaného v lidské péči, který je tím oddělen od režimu volně žijících živočichů.⁶⁸ Je jím „(...) jedinec živočišného původu narozený a odchovaný v kontrolovaném prostředí jako potomek rodičů získaných v souladu s tímto zákonem a právními předpisy v oblasti obchodování s ohroženými druhy.“⁶⁹ Právními předpisy v oblasti obchodování s ohroženými druhy se přitom rozumí zákon o obchodování s ohroženými druhy, nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ze dne 4. května 2006 o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97.

Zda se skutečně jedná o živočicha odchovaného v lidské péči, se prokazuje osvědčením vydaným orgánem ochrany přírody. Bez prokázání původu není možné takového jedince držet, chovat, dopravovat, prodávat, vyměňovat či nabízet za účelem prodeje nebo výměny.⁷⁰

O vydání osvědčení prokazujícího původ živočicha může požádat osoba, která jej odchovala, a označila nezaměnitelným a trvalým označením (metoda označení musí splňovat předpisy EU), či jinak zajistila jeho identifikaci nebo jej buď získala z členského státu EU nebo ze třetí země, a to v souladu s právními předpisy.⁷¹ Ustanovení § 54 odst. 6 a následující upravují přechod osvědčení na nového vlastníka nebo držitele zvířete, případy úhynu a vypuštění živočicha do volné přírody, kdy je nutné osvědčení odevzdat, a ztrátu nebo odcizení, které se pojí s oznamovací povinností vlastníka vůči orgánu ochrany přírody. Držitel živočicha má rovněž povinnost předložit osvědčení ke kontrole a umožnit prohlídku označení živočicha, a v případě pochybností o jeho původu poskytnou potřebnou součinnost, včetně případného provedení testu paternity.⁷²

Vypouštění zvláště chráněných živočichů odchovaných v lidské péči zpět do volné přírody upravuje § 54 odst. 3 ZoPaK. Je možné jej uskutečnit pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody a nesmí při něm dojít k riziku ohrožení stávající populace volně žijících živočichů. Kromě těchto podmínek by bylo možné při udělení souhlasu přihlídnout k případným

⁶⁸ VOMÁČKA, KNOTEK, KONEČNÁ, HANÁK, DIENSTBIER, PRŮCHOVÁ 2017 op.cit., s. 28.

⁶⁹ Ustanovení § 3 odst. 1 písm. e) ZoPaK.

⁷⁰ Ustanovení § 54 odst. 1 ZoPaK.

⁷¹ Ustanovení § 54 odst. 4 a odst. 5 ZoPaK.

⁷² Ustanovení § 54 odst. 10 ZoPaK.

genetickým a reprodukčním rizikům.⁷³ Souhlas není možné udělit v případě, že by k vypuštění mělo dojít na území, v němž má podle územního plánu vést dopravní infrastruktura.

⁷³ STEJSKAL 2016 op.cit., s. 309.

3 Péče o handicapované živočichy

Na území České republiky je každoročně do záchranných stanic přijato více než 10 000 nalezených handicapovaných živočichů.⁷⁵ Ještě vyšší číslo bychom získali, kdybychom k nim připočítali živočichy, o které se nálezci rozhodli pečovat sami. Je navíc pravděpodobné, že se jejich počty budou v průběhu času ještě zvyšovat. Právní úprava vymezuje kromě péče o tyto živočichy i záchranné stanice a jejich činnost, tedy instituty klíčové pro záchranu raněných živočichů. Pokud jde o zákonnou úpravu, ta je obsažena v zákoně na ochranu zvířat proti týrání a zákoně o ochraně přírody a krajiny, jejichž ustanovení se v mnohém doplňují a zpřesňují.

Kromě nich jsou pro handicapované živočichy klíčové dvě vyhlášky, a to vyhláška ministerstva zemědělství č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných živočichů při chovu (dále jen „vyhláška o ochraně handicapovaných živočichů při chovu“), a vyhláška ministerstva životního prostředí č. 316/2009 Sb., o handicapovaných živočiších (dále jen „vyhláška o handicapovaných živočiších“). Dílčí část úpravy, která se věnuje odborné způsobilosti osob odpovědných za péči o handicapovaná zvířata, ještě nalezneme ve vyhlášce ministerstva zemědělství č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání.

3.1 Vymezení pojmů

Podle § 3 písm. f) ZOZPT je handicapovaným zvířetem „(...) *volně žijící zvíře, které je v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně či trvale neschopno přežít ve volné přírodě*“. Klíčové je naplnění prvního znaku, tedy skutečnosti, že se jedná o volně žijící zvíře, v praxi totiž dochází k častému mylnému zařazování toulavých nebo opuštěných zvířat (nejčastěji psů a koček) do kategorie handicapovaných zvířat.⁷⁶

Téměř totožné vymezení nalezneme v § 1 vyhlášky o handicapovaných živočiších: „*Tato vyhláška stanoví bližší podmínky pro držení živočichů, neschopných v důsledku zranění, nemoci*

⁷⁵ Záchrané stanice. In: *Zvíře v nouzi* [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.zvirevnouzi.cz/zachranne-stanice>.

⁷⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 312/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. In: *eAGRI* [online]. 3.10.2008 [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1415/Duv_312_08_net_1_.pdf.

nebo jiných okolností dočasně nebo trvale přežít ve volné přírodě (dále jen „handicapovaný živočich“), v záchranných stanicích (...).⁷⁷ Tato vyhláška nám nadto dává odpověď na otázku, co zákonodárce myslí „jinými okolnostmi“, na jejichž základě je živočich neschopen přežít ve volné přírodě.⁷⁸

V ZoPaK nalezneme pouze popis živočichů, o které pečují záchranné stanice: „Záchranná stanice je zařízení, které na konkrétně vymezeném území působnosti zajišťuje komplexní péči o všechny živočichy dočasně neschopné přežít ve volné přírodě s cílem navrátit je do přírody, živočichům trvale neschopným přežít ve volné přírodě poskytuje, je-li to vhodné a účelné vzhledem k jejich zdravotnímu stavu, odpovídající dlouhodobou péči, poskytuje informace o příčinách ohrožení a vhodných způsobech ochrany živočichů a může spolupracovat při provádění opatření k předcházení zraňování nebo úhynu živočichů“.⁷⁹

Ustanovení vymezující záchranné stanice, stejně jako vyhláška o handicapovaných živočiších, rozlišují handicapované živočichy podle toho, zda jsou přežití ve volné přírodě neschopní trvale, či pouze dočasně. Toto rozdělení částečně reflektuje i vyhláška o ochraně handicapovaných živočichů při chovu, která v § 2, písm. f) specifikuje rozdíl mezi dlouhodobým chovem, kterým rozumí držení dočasně handicapovaného zvířete, které zatím není připraveno na vypuštění do volné přírody, a držení trvale handicapovaného zvířete.

Protože ZoPaK a vyhláška o handicapovaných živočiších používá ve vymezení záchranných stanic a jejich činnosti ve vztahu k raněným jedincům výhradně pojem „živočich“, domnívám se, že je možné, aby se případně postarala i o živočichy ze skupiny bezobratlých.

⁷⁷ Ustanovení § 1 vyhlášky č. 316/2009 Sb., o handicapovaných živočiších.

⁷⁸ Ustanovení § 2 vyhlášky č. 316/2009 Sb., o handicapovaných živočiších: „Jinými okolnostmi podle § 1 se rozumí oslabení živočicha parazity, hladověním nebo příznaky otravy, výskyt živočicha patřícího k migrujícímu nebo hibernujícímu druhu v nevhodnou roční dobu, nebo porušení přirozených vzorců chování; přirozenými vzorci chování jsou druhově nebo pohlavně specifické vzory chování vyskytující se u živočichů narozených a trvale žijících ve volné přírodě, zejména plachost, schopnost provádět přirozené pohybové aktivity, schopnost přijímat a opatřovat si přirozenou potravu, schopnost reagovat na jedince svého druhu a komunikovat s nimi a schopnost hájit teritorium a reagovat na přirozené nepřátele.“

⁷⁹ Ustanovení § 3 písm. f) ZoPaK.

3.2 Ochrana raněných živočichů

Ochranu handicapovaných zvířat upravuje ZOZPT v § 14b. V případě nálezů handicapovaného zvířete dává zákon nálezci několik variant dalšího postupu, a to osobní péči, odevzdání zvířete záchranné stanici nebo oznámení záchranné stanici. V prvním případě musí osoba poskytnout zraněnému zvířeti, kterého se ujala, nezbytnou péči, vytvářet podmínky k zachování jeho fyziologických funkcí a biologických potřeb, a to zejména vybavením prostor a předcházení jeho únikům. Musí také disponovat osvědčením o odborné způsobilosti osoby odpovědné za péči a dodržovat podmínky chovu, nároky na vybavení a minimální prostor, které stanoví právní předpis. Odbornou způsobilost musí vykazovat i osoba odpovědná za péči v záchranné stanici. Pokud o handicapovaná zvířata v záchranné stanici pečují i další osoby, musí je provozovatel poučit tak, aby činnost prováděly řádně.⁸⁰

Zmocnění uvedené v § 14b odst. 4 ke stanovení rozsahu znalostí k získání osvědčení o odborné způsobilosti bylo naplněno vyhláškou č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání. Podmínky a minimální prostorové nároky k chovu handicapovaných zvířat stanovila vyhláška o ochraně handicapovaných zvířat při chovu.

Aby bylo vůbec možné poskytnout některým handicapovaným zvířatům potřebnou pomoc, ZOZPT v § 14 odst. 6 stanoví výjimku ze zákazu odchyty volně žijících zvířat do sítí či smyček v případě, že je účelem jejich přijetí do záchranných stanic. Ostatní ustanovení týkající se zakázaných prostředků odchyty je však třeba respektovat.⁸¹

Obecná ochrana handicapovaných živočichů je obsažena také v ZoPaK. Ustanovení § 5 odst. 8 zakotvuje nálezci zraněného nebo nemocného živočicha (který v důsledku toho není schopen v přírodě přežít) povinnost zajistit jeho nezbytné ošetření, nebo jej předat záchranné stanici.

Lze shrnout, že úpravy obsažené v ZOZPT a ZoPaK, které se věnují možnostem nálezců postarat se o daná zvířata osobně, bez spolupráce se záchrannými stanicemi, jsou rozdílné. Zákon na ochranu zvířat proti týrání zakotvuje jistou odbornost, kterou musí při poskytování péče chovatel zajistit, včetně povinnosti disponovat osvědčením o odborné způsobilosti. Zákon o ochraně přírody a krajiny na druhé straně výslovně ukládá nálezci se o živočicha postarat či jej předat do záchranné stanice. Rozdílnost úprav spatřuji v odlišném používání pojmů, kdy

⁸⁰ Ustanovení § 14b odst. 1-3 ZOZPT.

⁸¹ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 416.

ZOZPT hovoří o „péči“ a „nezbytné péči“, ZoPaK používá pojem „nezbytné ošetření“. Péče, k jejímuž poskytnutí chovatel potřebuje odbornou způsobilost, by na rozdíl od ošetření bylo možné vykládat v trvalejším, dlouhodobějším smyslu, ošetření na druhé straně jako řešení akutního stavu, krátkodobou a nezbytnou „první pomoc“. Vyžadování odbornosti je pak v případě dlouhodobé péče namísto, neboť simulování podmínek podobných přirozenému prostředí a zajištění skutečně kvalitní péče handicapovanému zvířeti by bylo pro laika velmi obtížné. V případě, že by zákonodárce zamýšlel chápání obou pojmů jako totožných, nebyl by laik bez odborné způsobilosti oprávněn zvířeti poskytnout ani první pomoc.

V případě zvláště chráněných živočichů se použije speciální úprava v § 52 odst. 2, který stanoví povinnost jejich bezodkladného předání k ošetření do záchrané stanice. Osobě, která živočicha našla, tak v tomto případě není ponechána možnost se rozhodnout, zda se o něj postará sama. Nálezce by však byl oprávněn poskytnout živočichovi nezbytné ošetření.⁸² Ve druhé větě daného ustanovení je záchrané stanici uložena povinnost vedení evidence takto přijatých živočichů a záznamů o jejich ošetření. Případné opětovné vypuštění vyléčeného živočicha zpět do volné přírody musí záchraná stanice předem oznámit orgánu ochrany přírody.

3.3 Záchrané stanice

Záchrané stanice představují klíčový prvek ochrany a péče o handicapované živočichy. Jejich vymezení je uvedeno v kapitole 3.1. spolu s vymezením handicapovaného živočicha. Jejich cílem je zajistit volně žijícím živočichům komplexní péči a možnost rekonvalescence s následným návratem do volné přírody, pokud je to možné.

Podle § 5 odst. 9 ZoPaK lze záchranou stanici provozovat na základě rozhodnutí Ministerstva životního prostředí (dále jen „MŽP“). To v uděleném povolení vymezení územní působnosti a rozsah péče, kterou bude záchraná stanice poskytovat, a to s ohledem na vybavení a zázemí, kterým disponuje. Územní působnost je důležitá pro provozovatele z hlediska případných žádostí o přidělení dotací, také by měla podporovat pokrytí celého území České

⁸² VOMÁČKA, KNOTEK, KONEČNÁ, HANÁK, DIENSTBIER, PRŮCHOVÁ 2017 op.cit., s. 72.

republiky sítě záchranných stanic a jejich následně ideální vyřízení.⁸³ MŽP si musí před udělením povolení vyžádat stanovisko orgánu ochrany zvířat, myslivosti a veterinární správy. Pokud je povolení uděleno, může provozovatel používat označení „záchranná stanice“. Zákon stanoví povinnost MŽP vést přehled záchranných stanic a zveřejňovat jej způsobem umožňujícím dálkovým přístupem. To činí vedením databáze na svých webových stránkách, kde kromě obecných informací o záchranných stanicích uvádí i délku péče, kterou je stanice schopná u jednotlivých druhů živočichů poskytnout.⁸⁴ Pokud je některá stanice členem Národní sítě záchranných stanic, uvádí tuto informaci v poznámce.⁸⁵ Seznam záchranných stanic je uveden v příloze č. 1 této diplomové práce.

Jak je patrné již z jejího vymezení v ZoPaK, poskytuje záchranná stanice handicapovaným živočichům komplexní péči. Ta má za cíl navrátit dočasně handicapované zpět do přírody a trvale handicapovaným poskytnout péči dlouhodobou. Posouzení dočasnosti či trvalosti handicapu provádí záchranná stanice sama nebo ve spolupráci s veterinárním lékařem. Pokud vzhledem k povaze handicapu není účelné se o živočicha starat, je možné jej usmrtit na základě § 5 odst. 2 písm. b) ZOZPT z důvodu slabosti, nevléčitelné nemoci, těžkého poranění, genetické nebo vrozené vady, celkového vyčerpání nebo stáří zvířete, pokud by pro něj další přežívání představovalo trvalé utrpení.⁸⁶

MŽP disponuje rovněž pravomocí povolení udělené záchranné stanici změnit či zrušit, pokud se změní podmínky, za kterých jej původně vydalo nebo pokud provozovatel porušuje zákonná ustanovení. Současně musí určit způsob, jakým bude postaráno o živočichy chované v záchranné stanici.⁸⁷

Konkrétním podmínkám péče, nárokům na její poskytování a vypouštěním jedinců zpět do přírody se věnují dvě vyhlášky, a to vyhláška č. 114/2010 Sb. a vyhláška č. 316/2009 Sb., jak

⁸³ KOMÍNKOVÁ, Pavlína. Právní úprava záchranných stanic. In: STEJSKAL, Vojtěch, LESKOVJAN, Martin (ed.). *Člověk a zvíře - v zajetí či v péči?: aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v nakl. Vodňár, 2010. 118 s. ISBN 97880-87146-33-0. S. 95.

⁸⁴ Databáze záchranných stanic pro handicapované živočichy. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/Aplikace/rzc.nsf/index.xsp>.

⁸⁵ STÝBLO, Petr, OREL, Petr. Národní síť záchranných stanic. *Ochrana přírody* [online]. 2013, č. 1, s. 9-13. ISSN 1210-258X. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/narodni-sit-zachrannych-panic>.

Národní síť záchranných stanic koordinuje Český svaz ochránců přírody. Ten se od roku 1997 snaží o pokrytí celé České republiky komplexním systémem péče o handicapovaná zvířata. Zařízení, která se smluvně zavázala o nalezená zraněná zvířata pečovat, jsou její součástí.

⁸⁶ VOMÁČKA, KNOTEK, KONEČNÁ, HANÁK, DIENSTBIER, PRŮCHOVÁ 2017 op.cit., s. 72.

⁸⁷ Ustanovení § 5 odst. 10 ZoPaK.

již bylo uvedeno výše. Vyhláška o ochraně handicapovaných zvířat při chovu na rozdíl od vyhlášky o handicapovaných živočiších upravuje péči o handicapované živočichy ještě před jejich vypuštěním do volné přírody, a to ať už ji poskytují záchranné stanice nebo jiné subjekty (jedná se o vyhlášku k ZOZPT). Vymezení některých pojmů v § 2 podle důvodové zprávy sleduje jednotlivé fáze, kterými může (ale nemusí) handicapovaný živočich procházet. Jedná se o intenzivní péči, rehabilitační období, adopční péči, odchov mláďat, přípravu na vypuštění a dlouhodobý chov.⁸⁸ V § 3 odst. 1 stanoví vyhláška nezbytné podmínky pro chov, kterými rozumí zajištění šetrného odchytu a případné přepravy, zajištění prostředí a způsobu chovu, který bude reflektovat postižení zvířete, poskytnutí volnosti pohybu, udržování čistoty prostor atd. Vyhláška zakazuje umístování záchranných stanic do některých typů prostor. Mezi dalšími zmiňuje i zoologickou zahradu, což může v praxi působit problémy z důvodu omezených možností zoologických zahrad poskytnout v případě handicapovaných živočichů pomoc. V případě umístění zařízení pro chov handicapovaných zvířat do prostor útulků pro opuštěná zvířata zakotvuje vyhláška povinnost mít tyto chovy odděleny.⁸⁹ Obě ustanovení mají do jisté míry smysl ve vztahu k ostatním zvířatům, která zoologické zahrady či útulky chovají, a to například s ohledem na šíření možných nálezů, na druhou stranu je tím limitován počet zařízení, která mohou činnost záchranné stanice provozovat, což se může negativně projevit na počtu zvířat, která mohou být odborně ošetřena a zachráněna.

Pokud je zvíře již uzdraveno a je možné jej bez přípravy vypustit zpět do volné přírody nebo je v takové kondici, kdy je již možné jej připravovat na vypuštění, je chovatel povinen dlouhodobý chov ukončit.⁹⁰ Vyhláška v § 4 stanoví také požadavky na vybavení a minimální prostory, specifické nároky pro jednotlivé druhy zvířat pak upřesňuje v příloze.

Vyhláška o handicapovaných živočiších se týká výhradně držení a péče o živočichy v záchranných stanicích (jedná se o vyhlášku k ZoPaK). V zájmu následné re-adaptace živočichů na návrat do volné přírody musí záchranné stanice dodržovat při poskytování péče řadu podmínek, kromě zdržení se nadměrného vystavování zvířat kontaktu s člověkem, přirozenými predátory a domestikovanými druhy je to zajištění takové potravy, která odpovídá potřebám druhu. Pro predátory musí zajistit živou kořist, kterou si živočich následně sám uloví.

⁸⁸ Výklad k vyhlášce č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných živočichů při chovu. In: *eAgri* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/52189/Duv_handicapny_net.pdf.

⁸⁹ Ustanovení § 3 odst. 2 vyhlášky č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných živočichů při chovu.

⁹⁰ Ustanovení § 3 odst. 3 vyhlášky č. 114/2010 Sb.

Pokud má stanice v držení mláďata, musí zajistit v případě ptáků jejich přikládání do hnízd, u savců péči u náhradních rodičů, je-li to vzhledem k momentálnímu obsazení v záchranné stanici možné, v případě umělého odchovu je umisťuje k jedincům stejného druhu. Samozřejmostí by měl být i respekt ke strukturám, které živočichové jinak v přírodě tvoří, stejně jako k vytváření takového prostředí, které se co nejvíce podobá jejich přirozenému prostředí.⁹¹

Ustanovení § 4 zakotvuje možnost využívat trvale handicapované živočichy pouze v rámci informování veřejnosti o ohrožení, jeho příčinách a důsledcích a metodách ochrany živočichů. K tomu se váže i § 8 ZOZPT, který definuje veřejná vystoupení zvířat (pod něž ekologická výchova spadá) a zakotvuje některé povinnosti pořadatelů takových vystoupení, zejména s ohledem na fyzický a psychický stav daného živočicha. Na rozdíl od jiných druhů veřejných vystoupení se na záchranné stanice podle odst. 4 nevztahují některé oznamovací povinnosti v případě, že se konají v jejich prostorách nebo se jedná o vypouštění zvířete zpět do volné přírody, což bude obecně zřejmě představovat většinu podobných činností v rámci záchranných stanic.⁹²

Vypouštění živočichů upravuje vyhláška o handicapovaných živočiších v § 5 podrobně. Musí být připraveni na svůj návrat nejen fyzicky, ale i psychicky, k tomu slouží kromě adaptačních podmínek popsanych výše i zajištění jejich výhledu do okolí, je-li to vzhledem k umístění prostor v záchranné stanici možné. Živočich musí být zcela vyléčený, tedy „*musí být v dobrém zdravotním stavu, bez následků poškození, úrazu nebo nemoci, které by znemožňovaly plnohodnotný život v přirozeném prostředí*“, a musí u něj být „*zachovány přirozené vzorce chování, bez vadných návyků a vtištění*“.⁹³ . Vyhláška myslí i na udržení zdravého stavu populace nezraněných živočichů ve volné přírodě, a stanoví tak podmínku vypouštění vyléčených jedinců zpět pouze v případě, že takový stav nebude narušen. Živočicha nadto nelze vypustit jinam než v rámci areálu výskytu populace daného druhu, přednost by záchranné stanice měly dávat místům, ve kterých zraněného živočicha našly (z povahy věci ovšem takovému pravidlu nebude možné dostát vždy) a v ročním období odpovídajícím období aktivity.⁹⁴

⁹¹ Ustanovení § 3 písm. a-e) vyhlášky č. 316/2009 Sb.

⁹² Ustanovení § 4 vyhlášky č. 316/2009 Sb.

⁹³ Ustanovení § 5 odst. 3 vyhlášky č. 316/2009 Sb.

⁹⁴ Ustanovení § 5 odst. 5 až 7 vyhlášky č. 316/2009 Sb.

Na záchranné stanice se také váže část úpravy věnující se zvláště chráněným živočichům a druhům zvířat vyžadujících zvláštní péči. Těm pak právní úprava přiznává kromě obecné ochrany ještě dílčí specifika. Chov druhů spadající mezi druhy zvířat vyžadující zvláštní péči je podmíněn udělením povolení od místně příslušné krajské veterinární správy. Aby mohla záchranná stanice poskytnout potřebnou pomoc i těmto zvířatům bez omezení, stanoví § 13 ZOZPT v odst. 5 následující výjimku: „ (...) *Nejde-li o chov zvířat v zoologických zahradách a záchranných stanicích, nebo o chov loveckých dravců držených podle zákona o myslivosti, je k chovu zvířete vyžadujícího zvláštní péči potřeba povolení krajské veterinární správy příslušné podle místa chovu zvířete.*“⁹⁵ Spadá-li jedinec mezi zvláště chráněné druhy živočichů, má záchranná stanice při jeho vypouštění zpět do volné přírody oznamovací povinnost, a to vůči orgánu ochrany přírody, kterým je dle §77a odst. 4 písm. p) ZoPaK příslušný krajský úřad. Tomu musí záchranná stanice na základě § 52 odst. 2 ZoPaK oznámit termín, místo a způsob vypuštění zvláště chráněného živočicha ještě před jeho vypuštěním.⁹⁶

⁹⁵ Ustanovení §13 odst. 5 ZOZPT.

⁹⁶ Ustanovení § 52 odst. 2 ZoPaK.

4 Chov zvířat vyžadujících zvláštní péči

Tato podkategorie zvířat, vyčleněná ze zvířat volně žijících, je v ZOZPT definována jako „(...) druh zvířete v zájmovém chovu, který vzhledem ke svým biologickým vlastnostem má zvláštní nároky na zacházení, umístění, krmení, napájení, případně ošetřování.“⁹⁷ Z toho důvodu je jejich chov vázán na povolení ze strany místně příslušné krajské veterinární správy (dále také jako „KVS“), k jehož získání je třeba splnit podmínky, které odpovídají alespoň minimálním nárokům na chov daného druhu. Současný výraz „zvířata vyžadující zvláštní péči“ vystihuje charakteristiku kategorie těchto zvířat a účel jejich chovu lépe, než do roku 2008 užívaný pojem „nebezpečné druhy“.

Problematika chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči je primárně upravena v ZOZPT především proto, že cílem úpravy není ochrana člověka před těmito druhy, ale naopak jejich ochrana před nevhodným zacházením a neodborností chovatelů. Základním nástrojem, který je pro zajištění této ochrany používán, jsou právě zvýšené nároky na jejich chov.⁹⁸

4.1 Podmínky chovu

Ke stanovení podmínek je nejprve nutné vymezit, jakých zvířat a jakého chovu se režim chovu týká. Vzhledem k tomu, že se (jak již bylo popsáno v kapitole 1.1) ZOZPT vztahuje pouze na obratlovce, nespádají pod definici zvířat vyžadujících zvláštní péči některé nebezpečné druhy bezobratlých živočichů, jakými jsou například jedovatí pavouci či štíři, a pro jejich chov tedy není vyžadováno žádné povolení ani stanoven věkový limit chovatele. Protože i některé z těchto druhů živočichů mohou mít biologické vlastnosti podmiňující zvláštní zacházení, bylo by nasnadě ustanovení rozšířit i na ně. Konkrétní druhy obratlovců, které definici naplňují, jsou vymezeny vyhláškou Ministerstva zemědělství č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, a mj. sem spadají všechny jedovaté druhy hadů, vybrané druhy ptáků, všechny druhy primátů a s několika výjimkami i šelem a další.⁹⁹

⁹⁷ Ustanovení § 3 písm. g) ZOZPT.

⁹⁸ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 338.

⁹⁹ Viz příloha č. 2.

K určení typu chovu, na nějž ustanovení o druzích zvířat vyžadujících zvláštní péči dopadá, je klíčové již úvodní vymezení pojmu „druh zvířete vyžadující zvláštní péči“ obsažené v § 3 písm. g) ZOZPT. Z něj je zřejmé, že jsou zvláštní požadavky vztaženy pouze na chov zájmový. Zákon v § 13 odst. 5 navíc výslovně uvádí, že se povinnost získat povolení od příslušné krajské veterinární správy netýká chovu zvířat v zoologických zahradách, záchranných stanicích a chovu loveckých dravců držených podle zákona o myslivosti. Chov, který pod ustanovení věnující se těmto druhům zvířat naopak bude spadat, je kromě soukromých chovů (vč. kontaktních zooparků, viz kapitola 5) i chov zvířat vyžadujících zvláštní péči v cirkusech (o němž je blíže pojednáno v kapitole 7).

Chovatel zvířat vyžadujících zvláštní péči je povinen dodržovat podmínky stanovené v § 13 odst. 1-4. Ty jsou určeny obecně pro chov zvířat v zájmových chovech a jejich obsahem je zajištění nezbytných životních podmínek a základních biologických potřeb zvířete, odpovědnost chovatele za jeho zdraví a dobrý stav a zákaz odchovu dalších generací zvířat v případě, že by na základě dědičných faktorů potomkům chyběly části těla nebo by došlo k jejich znetvoření.

Pro chov zvířat vyžadujících zvláštní péči je nutné splnit podmínku minimální věkové hranice 18 let, pokud je chovatelem fyzická osoba. V případě právnických osob je nutné stanovit osobu starší 18 let, které bude zvíře svěřeno do péče.¹⁰⁰

Dřívější povinnost nezaměnitelného označení zvířat byla zrušena vyhláškou č. 205/2011 Sb., která změnila vyhlášku o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že pohnutkou ke zrušení ustanovení byla v první řadě nemožnost nebo vysoká rizikovost označování některých druhů zvířat, když při něm hrozil útok, únik, případně i úhyn. V případě úhynu zvířete chovatel měl možnost čip vyjmout a aplikovat jej jinému, čímž byla narušena nezaměnitelnost a trvalost označení. Nadto neexistovala žádná centrální databáze, do které se údaje o zvířatech ukládaly, v případě ztráty tak nebylo možné jej vrátit původnímu majiteli ani jej případně sankcionovat. Protože se argumenty pro zrušení povinnosti nezaměnitelného označení zvířat týkaly zejména plazů¹⁰¹, je otázkou, zda bylo skutečně vhodné

¹⁰⁰ Ustanovení § 13 odst. 5 ZOZPT.

¹⁰¹ Odůvodnění vyhlášky č. 205/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 411/2008 Sb., kterou se stanoví druhy zvířat vyžadující zvláštní péči. In: *eAgri* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/211112/_2011Duv_V205_11DZVZPnov_net.pdf.

povinnost rušit ve vztahu ke všem druhům vyžadujícím zvláštní péči. Označování těchto zvířat bezpochyby mělo svůj smysl a také zřízení centrální databáze by bylo krokem vpřed k usnadnění monitoringu zvířat a nezaměnitelnosti jedinců. Je nutné dodat, že pokud zvíře vyžadující zvláštní péči zároveň podléhá právní úpravě týkající se mezinárodního obchodu s ohroženými druhy (CITES), povinnost jeho nezaměnitelného označení pro chovatele vyplývá z čl. 66 nařízení Komise (ES) č. 865/2006 a v souladu s ním z § 23c zákona o obchodování s ohroženými druhy. Pro tyto exempláře nadto vyplývají ještě další povinnosti, o nichž je blíže pojednáno v kapitole 6.

Kromě věkového omezení a povinnosti mít povolení zákon žádné další podmínky pro chov zvířat vyžadujících zvláštní péči nestanoví. V současné době existují pouze dvě doporučení ústřední komise pro ochranu zvířat (dále jen „ÚKOZ“) týkající se chovu těchto druhů zvířat, a to doporučení k podmínkám chovu plazů v zajetí z 31.12.2003 a doporučení k podmínkám chovu savců volně žijících druhů v zajetí z 20.12.2006 (jedná se o třetí vydání, přičemž to původní pochází z roku 2000).¹⁰² Ani jedno z nich nicméně nemá povahu právního předpisu a jsou tak pouhými metodickými nástroji.¹⁰³ U jednotlivých druhů zvířat nalezneme stručná doporučení, která se většinou týkají základních aspektů chovu, jako jsou klimatické podmínky, výživa, uspořádání výběhů, sociální struktura atd. Publikace samozřejmě neobsahuje všechny druhy zvířat, které do kategorie zvířat vyžadujících zvláštní péči spadají. Na druhy, jejichž nároky by mohly být s uvedenými druhy srovnatelné, lze specifikované podmínky aplikovat obdobně. V případě druhů, pro které v současné době neexistují žádné nebo dostatečné poznatky, a rovněž v případě těch, k jejichž chovu by bylo třeba splnit zvláštní předpoklady a/nebo podmínky, by bylo nutné vyžádat si individuální porady odborníků.¹⁰⁴

Vzhledem k tomu, že jsou tyto metodické publikace ponechány od roku 2003, resp. 2006, beze změny, bylo by jistě vhodné přistoupit k jejich revizím, případně jejich přenosu do formy právního předpisu, a to hlavně z toho důvodu, že z nich KVS vychází při posuzování vhodnosti

¹⁰² HOLEČKOVÁ, Dana, DOUSEK, Jiří. *Doporučení ÚKOZ: Podmínky chovu savců volně žijících druhů v zajetí* [online]. Ministerstvo zemědělství 2006 [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1593/Dop_savci_tisk.pdf.

a HES, Ondřej, HONSA, Vítězslav, JIROUŠEK, Vladislav, MOUCHA, Pavel, TRÁVNÍČEK, Jiří. *Doporučení ÚKOZ: Podmínky chovu plazů v zajetí* [online]. Ministerstvo zemědělství 2003 [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1589/Dop_plazi.pdf.

¹⁰³ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 340.

¹⁰⁴ HOLEČKOVÁ, Dana, DOUSEK, Jiří. *Doporučení ÚKOZ: Podmínky chovu savců volně žijících druhů v zajetí* [online]. Ministerstvo zemědělství 2006 [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1593/Dop_savci_tisk.pdf.

podmínek chovu žadatelů o povolení. S tím ostatně počítá novela ZOZPT v navrhovaném § 13 odst. 11, který by mohl v budoucnu stanovit, že „*Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem požadavky týkající se péče a požadavky na prostory a vybavení pro chov vybraných druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči*“.¹⁰⁵

4.2 Povolení KVS

Vzor žádosti o povolení chovu, které musí chovatel získat od krajské veterinární správy, nalezneme v příloze vyhlášky č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči. Jejimi náležitostmi jsou podle § 13 odst. 6 ZOZPT údaje o žadateli a místě chovu, druhu a počtu chovaných jedinců, chovu a jeho vybavení a souhlas žadatele s prováděním kontroly daného jedince a prostor, v němž je chován. Dozor nad dodržováním podmínek chovu pak KVS provádí jednou za rok.¹⁰⁶

Povolení je chovateli vydáno na 3 roky s možností prodloužení (na základě písemné žádosti), a KVS je tedy povinna jednou ročně kontrolovat dodržování stanovených podmínek.¹⁰⁷ Souhlas s kontrolou dává na základě § 13 odst. 6 písm. d) ZOZPT odpovědná osoba v žádosti o povolení k chovu. Účelem vyžadovaného souhlasu je předcházení problémům, které by mohly vzniknout v případě, že je zvíře chováno v prostorách obydlí, do něhož nelze vstoupit bez souhlasu jeho vlastníka. Vzhledem k nedotknutelnosti obydlí stanovené článkem 12 Listiny základních práv a svobod totiž není možné, aby příslušný inspektor KVS vstoupil do obydlí bez takového dovolení. Kontrola v případě chovu bez povolení je tak velmi těžko proveditelná, a v tomto případě bohužel ve velké míře spočívá na ochotě chovatele se jí podrobit. Vstup do obydlí bez dovolení majitele by byl možný pouze v případě podezření policie na spáchání trestného činu dle § 302 nebo § 303 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále také jako „TZ“), vstup do obydlí by byl realizován na základě § 40 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Takové podezření je nicméně těžké dostatečně potvrdit ještě před

¹⁰⁵ Navrhovaná novela zákona na ochranu zvířat proti týrání, sněmovní tisk [514/0](#), část č. 1/6. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161699>.

¹⁰⁶ Ustanovení § 13 odst. 7 ZOZPT.

¹⁰⁷ Tamtéž.

samotným zásahem, když není možné hodnocení opřít o vlastní kontrolu zvířat. V případě jiných prostor nebo pozemků je situace o něco jednodušší, oprávnění ke vstupu v případě důvodného podezření, že na nich dochází k týrání, je policii svěřeno na základě § 40 odst. 2, písm. c) zákona o Policii České republiky. Chovatelům, kteří povolení KVS na dané zvíře již získali a odpírají vstup do prostor, ke kterému dali v žádosti souhlas, je možné jej zcela odebrat.¹⁰⁸ To může KVS provést také v případě, že se podmínky chovu změnilo nebo zcela zanikly.

Sankce jsou rovněž upraveny ZOZPT, a to v § 27 pro fyzické osoby a v § 27a pro právnické nebo podnikající fyzické osoby. Protiprávnost je v souvislosti s chovem zvířat vyžadujících zvláštní péči u fyzických osob spatřována ve dvou aspektech – v chovu takového zvířete v rozporu s § 13 odst. 5 (tj. bez povolení KVS) nebo v neoznámení změn podmínek chovu příslušné KVS. V případě právnických či podnikajících fyzických osob se rovněž jedná o neoznámení změn podmínek chovu příslušné KVS či o nestanovení osoby starší 18 let, jíž bude zvíře svěřeno do péče. Ve všech případech je možné chovateli udělit pokutu do výše až 50 000,- Kč.

4.3 Vybraná ustanovení připravované novely zákona

Navrhovanou novelu zákona na ochranu zvířat proti týrání připravilo Ministerstvo zemědělství, do data uzavření tohoto rukopisu však nebyla na půdě Poslanecké sněmovny projednána. Tato kapitola se bude navrhované novele věnovat podle stavu, v jakém byla zpřístupněna na webovém portálu aplikace ODok, v přílohách vložených dne 7.6.2019.¹⁰⁹

Značná část novely se vztahuje k úpravám ustanovení, která se týkají zvířat vyžadujících zvláštní péči, navrhováno je přitom zpřísnění podmínek jejich chovu. První část úprav se týká obecně zvířat chovaných v zájmových chovech a zahrnuje zejména změny § 13. Druhá část se promítá do zcela nových ustanovení § 14a, § 14c a § 14g a týká se vybraných druhů šelem, jejich kříženců a lidoopů.

¹⁰⁸ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 341.

¹⁰⁹ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál Aplikace ODok* [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORNBCWBY9W8>.

Nově přidaná poslední věta § 13 odst. 5, která opravňuje chovatele zahájit či rozšířit chov až nabytím právní moci rozhodnutí o povolení k chovu by podle důvodové zprávy mohla řešit situace, ve kterých si o povolení chovatel zažádá až následně po pořízení zvířete. To by mělo vyústit v jednoznačnou možnost sankcionování takových chovatelů. Novela rovněž upravuje odst. 6, a to co do obsahu žádosti o povolení. V případě přijetí zákona bude nově pro vybrané druhy zvířat uvedené v § 14a odst. 4 (viz níže) vyžadován kromě dosavadních náležitostí i kolaudační souhlas nebo kolaudační rozhodnutí pro stavbu pro chov zvířat, a také osvědčení chovatele nebo pečující osoby. Podle odst. 7 bude KVS vydaná rozhodnutí o povolení, jejich změny či odnětí zasílat obcím, na jejichž území se chovy nachází. Jedná se tak zřejmě o reakci na množství se případy úniků zvířat ze soukromých chovů a nehod, ke kterým v souvislosti s těmito chovy dochází.

Novou povinností by mohlo být také vedení evidence chovaných zvířat, jejímž obsahem by měly být informace o pohlaví, datu narození, popisu včetně identifikačních znaků, původu, čipu nebo tetování, případy onemocnění, datu ukončení chovu nebo úhynu zvířete. Tuto evidenci by chovatel měl vést od začátku chovu a uchovat ji ještě tři roky po jeho skončení. Vedení evidence by mělo být totožné pro vybrané druhy i pro ostatní zvířata vyžadujících zvláštní péči tak, aby je chovatel nebyl nucen vést duplicitně. Nadto by bylo možné ji nahradit i jinou evidencí vedenou podle platných právních předpisů, zde je cíleno především na tzv. CITESová zvířata.

110

Odst. 11 zakotvuje zmocnění ministerstva k vydání požadavků týkajících se péče, prostor a vybavení, doporučení ÚKOZ by tak konečně mohla být nahrazena vyhláškou. Podle důvodové zprávy byl odstavec do návrhu zakomponován na základě podnětu Státní veterinární správy.

Nové ustanovení § 13a odst. 5 stanoví zákaz prodeje primátů v obchodech se zvířaty, který je pro dané jedince velmi stresující.

Další body předmětné novely se vztahují na všechny chovatele (tj. včetně zoologických zahrad a chovu za účelem zisku) a týkají se vybraných druhů zvířat. Ty jsou uvedeny v příloze zákona a jsou jimi šelmy z čeledi kočkovitých (všechny druhy podčeledi velké kočky, z podčeledi malých koček rod puma – druh puma americká, a rod rys, a podčeleď gepardi, rod

¹¹⁰ Ustanovení § 13 odst. 10 návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů a jeho důvodová zpráva. In: *Portál Aplikace ODOk* [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORNBCWBY9W8>.

gepard), všechny druhy čeledi medvědovitých a hyenovitých a některé druhy čeledi psovitých (druh vlk obecný a pes hyenový). Jejich výčet je mírně rozšířen v § 14a odst. 4, který zakazuje nad rámec již zapovězených činností ještě umožnění fyzického kontaktu s cizími osobami¹¹¹, odebírání mláďat od matky a umělé dokrmování před odstavem (s výjimkou zdravotních důvodů) a venčení mimo prostory chovu, a to kromě zvířat uvedených v příloze i u kříženců daných šelem a lidoopů.

Zákaz fyzického kontaktu by vedl ke zrušení kontaktních zooparků, které si na vybudování tzv. mazlíčích koutků se šelmami vybuďovaly svá podnikání. Blíže je o nich pojednáno v následující kapitole. (Nejen) s nimi souvisí také brzké odebírání mláďat od matek a umělé odchovy, které chovatelé (zájmoví i provádějící drezúru) praktikují v úmyslu vytvoření silného sociálního pouta, výcviku a socializace zvířete vůbec.¹¹² Činí tak i přes silný stres, který je tím zvířatům způsobován a který může vést k poruchám chování a k neschopnosti tvorby sociálních vazeb s vlastním druhem.¹¹³ Zákaz venčení by nakonec mohl představovat správný krok k zajištění bezpečí osob odlišných od chovatele, které se dosud mohou vzhledem k nulové regulaci v této oblasti setkat s šelmami ve volném prostoru. Příklad možného vyústění dosavadní neřešené situace představuje například dopravní nehoda cyklisty, který se na Vsetínsku v listopadu roku 2018 srazil s lvicí.¹¹⁴

Pro vybrané druhy chované v zájmových chovech (vybrané druhy šelem, jejich křížence a lidoopy) by na základě § 14a odst. 5 mohl nově platit zákaz jejich rozmnožování a přesunu ze zahraničí na území ČR. To by mohlo pomoci omezit vzrůstající počet chovaných zvířat v zájmových chovech.¹¹⁵ Ty přitom představují ten největší problém z hlediska chovu zvířat

¹¹¹ S výjimkou veterinárního lékaře, osob blízkých chovateli, osob provádějících odchyt a přepravu a zaměstnanců chovatele.

¹¹² VAŠÁK, Jan. Mazlením k týráni? Pohled koordinátora pro velké kočky UCSZOO. In: UCOVÁ, Silvie (ed). *Mazlením k týráni? Sborník ze semináře pořádaného vědeckým orgánem CITES ve dnech 6. a 7.6. 2018 v Bohuslavicích u Telče* [online]. Bohuslavice u Telče 2018. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/398/063898.pdf?seek=1531121144>.

¹¹³ CUDDLING KILLS: FOUR PAWS warns tourists to avoid cruel lion petting farms. In: *FOUR PAWS in South Afrika* [online]. 6.8.2019 [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://www.four-paws.org.za/our-stories/press-releases/cuddling-kills-four-paws-warns-tourists-to-avoid-cruel-lion-petting-farms>.

¹¹⁴ Cyklista se na Vsetínsku srazil s lvicí. Kuriózní případ šetří policie. In: *ČT24* [online]. 12.6.2018 [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2508070-cyklista-se-na-vsetinsku-srazil-s-lvici-kuriozni-pripad-setri-policie>.

¹¹⁵ CHARVATOVÁ, Irena, NINČÁKOVÁ, Simona, KAMARÁD, Michal. Problematika chovů velkých šelem v České republice z pohledu dozoru Státní veterinární správy. In: UCOVÁ, Silvie (ed). *Mazlením k týráni? Sborník ze semináře pořádaného vědeckým orgánem CITES ve dnech 6. a 7.6. 2018 v Bohuslavicích u Telče* [online]. Bohuslavice u Telče 2018. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/398/063898.pdf?seek=1531121144>.

vyžadujících zvláštní péči.¹¹⁶ I z důvodu současné minimální regulace těchto chovů (podmínky k získání povolení jsou splnitelné v podstatě každým) v nich dochází k úhynům a k zanedbání péče.

Výjimkou není ani vypuštění zvířat do volné přírody, kde nemají příliš šancí přežít, a kde kromě toho hrozí napadení jiného zvířete nebo člověka. Rozmnožování těchto zvířat většinou cílí k získání majetkového prospěchu, potomci jsou tedy často prodáni osobám bez zkušeností a celý cyklus se opakuje.

S nedostatkem odbornosti v chovu vybraných druhů šelem a lidoopů by také mohly pomoci dvě novinky, které by navrhovanou novelou vstoupily do českého právního řádu. První se týká stanovení podmínek jejich chovu – prostorů pro chov, předcházení únikům, dodržování podmínek chovu, požadavků na konstrukci, zabezpečení, vybavení a velikosti prostor, krmení a napájení, které stanoví prováděcí předpis, a povinného čipování.¹¹⁷ Kromě povinnosti čipování se tyto podmínky netýkají chovu za účelem drezúry.¹¹⁸ Je tomu tak proto, že pro tento typ chovu a jeho podmínky platí samostatná vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat, a také z toho důvodu, že u něj není možné zajistit totožnou stabilitu prostředí.¹¹⁹

Druhou novinku by mohla představovat povinnost získat osvědčení o způsobilosti k péči o vybrané druhy zvířat a lidoopy. Osvědčení by bylo podmíněno absolvováním kurzu a úspěšným vykonáním zkoušky, vydávalo by ho Ministerstvo zemědělství. Osvědčení by podle § 14d musel získat sám chovatel nebo osoba, která o zvíře bude pečovat, její povinností by pak bylo další pečující osoby poučit o správném zacházení s ním. Výjimka by platila pro zoologické

¹¹⁶ Důvodová zpráva k ustanovení § 14a, § 14c až § 14g (souhrnně) návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál Aplikace ODok* [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORNBCWBY9W8>.

¹¹⁷ Ustanovení § 14c odst. 1 návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál Aplikace ODok* [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORNBCWBY9W8>.

¹¹⁸ Ustanovení § 14c odst. 2 návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál Aplikace ODok* [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORNBCWBY9W8>.

¹¹⁹ Důvodová zpráva k ustanovení § 14c odst. 2 návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál Aplikace ODok* [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORNBCWBY9W8>.

zahrady, záchranné stanice a osoby s náležitým vzděláním v oboru.¹²⁰ Dosavadní chovatelé vlastníci některou z vybraných druhů šelem nebo lidoopů by měli na základě čl. 2, bodu 2 přechodného ustanovení povinnost kurz absolvovat do 2 let od účinnosti zákona, bez nutnosti skládat zkoušku, vzhledem k předpokladu zkušeností, které již chovem získali. Důvodem zavedení tohoto institutu je podle důvodové zprávy snaha prolomit současnou situaci, kdy narůstá poptávka po exotických druzích zvířat a zároveň se jejich chovateli často stávají osoby bez znalostí základů jejich biologie a etologie.¹²¹

Novela počítá také se zakotvením nového § 28e, který řeší umístování zabavených zvířat do záchranných center, a to v případě, že se na ně zároveň vztahuje zákon o obchodování s ohroženými druhy. Nyní jsou taková zvířata podle § 28b odst. 4 umístována do náhradní péče osob, které mají s jejich chovem zkušenosti. Jejich umístění se provádí na základě smluvního vztahu s obecním úřadem obce s rozšířenou působností a náklady hradí osoba, již bylo zvíře odebráno. V navrhované změně by byla výše nákladů na péči v tomto případě stanovena podle zákona o obchodování s ohroženými druhy, resp. vyhláškou č. 198/2013 Sb., a hradila by se postupem podle ZOZPT nebo dle zákona o obchodování s ohroženými druhy, podle důvodu zabavení zvířete.

Pokud navrhovaná novela skutečně projde a stane se součástí českého právního řádu, bude to jistě krok správným směrem, zároveň se však dle mého názoru jedná o krok nedostatečný. Navrhované zpřísnění v oblasti chovu vybraných druhů zvířat by bylo vhodné rozšířit i na některá další. Nejen ty největší šelmy jsou obětmi touhy chovatelů po vlastnění exotického zvířete a následné nezvládnuté péče. Navrhovanou úpravou dovedenou pouze napůl cesty se mi rovněž zdá zákaz rozmnožování a přesouvání těchto druhů, když obojí je vztaženo pouze na zájmové chovy. Zavedení plošného zákazu s výjimkou zoologických zahrad by řešilo mnohé z uvedených problémů v oblasti péče o dané druhy zvířat.

¹²⁰ Návrh ustanovení §14d odst. 4 písm. c-d) uvádí osoby se středním vzděláním - obor chovatel cizokrajných zvířat, absolvent vysoké školy se zaměřením na chovatelství, pokud byl součástí programu chov cizokrajných či exotických zvířat, a osoby, které získaly profesní kvalifikaci pro činnost chovatele cizokrajných zvířat podle zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

¹²¹ Důvodová zpráva k ustanovení § 14d návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů [online]. In: *Portál Aplikace ODok* [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORNBCWBY9W8>.

5 Chov v kontaktních zooparcích

Provozování tzv. mazlíčích koutků s exotickými druhy zvířat, zejména s mláďaty velkých šelem, je v současné době velmi diskutovaným problémem. Nejedná se přitom o další „druh“ chovu, z hlediska právních předpisů není speciálně upraven. Vztahují se na něj stejné podmínky jako na chov zvířat vyžadujících zvláštní péči, o kterém je blíže pojednáno v předchozí kapitole. Rozdíl mezi nimi spočívá v umožnění přímého fyzického kontaktu daného zvířete s cizí osobou – návštěvníkem zařízení, ve kterém je chováno. Protože se svou podstatou předvádění zvířat částečně podobá zoologickým zahradám, není vyloučeno, aby se takové kontaktní zařízení v zoologickou zahradu „přeměnilo“ získáním licence. Takovým případem je např. Faunapark Horní Lipová, který licenci dle seznamu licencovaných zoologických zahrad získal v roce 2019¹²², a dle vyjádření provozovatele o ni zřejmě zažádá také Zoodomek Karlštejn.¹²³

O licenci ale nemusí usilovat každé zařízení. Pokud provozovatel splňuje podmínky stanovené v § 2 odst. 2 písm. e) zákona o zoologických zahradách – tedy chová méně než 20 druhů volně žijících savců a ptáků, přičemž je předvádí návštěvníkům bezplatně, a činí tak především za účelem výchovy a osvěty veřejnosti o vystavovaných druzích, není povinen zařízení provozovat jako zoologickou zahradu. Stanovené podmínky přitom musí být splněny kumulativně, vystavuje-li tedy provozovatel živočichy za podnikatelským účelem, je lhostejné, zda chová více, či méně než 20 druhů. A contrario pokud podmínky nenaplní, licenci získat musí, v opačném případě je Česká inspekce životního prostředí (dále jen „inspekce“ nebo „ČIŽP“) oprávněna takový provoz na základě § 16 odst. 1 zákona o zoologických zahradách uzavřít. Tato situace např. nastala v zooparku ve Zvoli, jehož provoz byl na základě absence licence ČIŽP v roce 2019 zakázán. Kromě toho v předešlé době čelil i dalším obtížím – chybějícímu stavebnímu povolení pro výběhy, únikům pum a odebráním povolení k jejich chovu, ilegálnímu chovu některých zvířat a dalším.¹²⁴ Zda se provozovatel vydá cestou získání

¹²² Seznam zoologických zahrad s licenci v roce 2019. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/Informace_o_zoologickych_zahradach/\\$FILE/odoimz_seznam_zo_o_licence_adresy_web-20190903.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/Informace_o_zoologickych_zahradach/$FILE/odoimz_seznam_zo_o_licence_adresy_web-20190903.pdf).

¹²³ Lidé si stěžují na šelmy u Karlštejna. In: *Novinky.cz*. [online]. 13.3.2019 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/lide-si-stezuji-na-selmy-u-karlstejna-40274095>.

¹²⁴ ČT: Zoopark ve Zvoli končí, nemá licenci pro provoz. In: *Ekolist.cz*. [online]. 13.3.2019 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/ct-zoopark-ve-zvoli-konci-nema-licenci-pro-provoz>.

licence k provozování zoologické zahrady nebo sníží počty zvířat se záměrem naplnit definici v § 2 odst. 2 písm. e) zákona o zoologických zahradách, není jisté.

Dalším zařízením, které bylo z hlediska dodržování právních předpisů problematické, byl Zoodomek Karlštejn. Ten byl sice provozován na základě povolení KVS, ale pouze částečně. Žádost o povolení chovu lvíce byla ze strany veterinární správy zamítnuta kvůli nevyhovujícím podmínkám výběhu. Nadto pro účely předvádění zvířat, a tedy k podnikatelské činnosti (za návštěvu vybíral provozovatel vstupné) neoprávněně využíval objekt určený k bydlení.¹²⁵

Chov v kontaktních zooparcích je na první pohled pro návštěvníky atraktivní, nelze se tedy divit jejich vzrůstající oblíbenosti. Samotná podstata jejich provozování je ale problematická – k fyzickému kontaktu se totiž často využívají mladá zvířata – většinou mláďata kočkovitých šelem. V některých případech k fyzickému kontaktu dochází velmi krátce po narození. Míra stresu, které jsou zvířata vystavena, je samozřejmě vysoká i v případě odrostlejších jedinců, strach matky o téměř čerstvě narozená mláďata z jejich možného ohrožení bude pak ještě několikanásobně vyšší, což koliduje s klíčovou podmínkou chovu zvířat, totiž zajištění dostatečné úrovně životní pohody.

Otázkou je rovněž další osud mláďat, která brzo vyrostou do takových rozměrů, kterými již budou způsobilá návštěvníky ohrozit. Vzhledem k přímému fyzickému kontaktu, ke kterému v zooparcích dochází, je nutné brát v úvahu i nebezpečí napadení návštěvníka zvířetem. Přestože k takové události v českých zařízeních do současné doby nedošlo, nelze ji vyloučit, což dokazují i zkušenosti ze zahraničí.¹²⁶

V rámci těchto diskuzí se rovněž poukazuje na možnost, že jsou v některých zařízeních odrostlí jedinci dále využíváni k nelegálním obchodům s tradiční asijskou medicínou.¹²⁷ To částečně potvrdila kauza zabíjení tygrů a následný obchod s částmi jejich těl, ve které figuroval dřívější provozovatel zooparku Doksy L. Berousek. Ten byl v červnu 2019 potrestán

¹²⁵ Lidé si stěžují na šelmy u Karlštejna. In: *Novinky.cz* [online]. 13.3.2019 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/lide-si-stezuji-na-selmy-u-karlstejna-40274095>.

¹²⁶ GUYNUP, Sharon. Captive tigers in the U.S. outnumber those in the wild. It's a problem. In: *National Geographic* [online]. 13.3.2019 [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: https://www.nationalgeographic.com/animals/2019/11/tigers-in-the-united-states-outnumber-those-in-the-wild-feature/?fbclid=IwAR30BOEBmsMsFyci6WfdNT--0LjJJ8yhJNTv2VC9_9MOg_b0CO2AgcLBtgY.

¹²⁷ UCOVÁ, Silvie. Proč „Mazlením k týráni“? In: UCOVÁ, Silvie (ed). *Mazlením k týráni? Sborník ze semináře pořádaného vědeckým orgánem CITES ve dnech 6. a 7.6. 2018 v Bohuslavicích u Telče* [online]. Bohuslavice u Telče 2018. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/398/063898.pdf?seek=1531121144>.

podmíněným dvouletým trestem odnětí svobody a peněžitým trestem.¹²⁸ Příslušné orgány CITES v současné době vyšetřují kromě České republiky ještě dalších 6 států, které jsou spojeny s možným obchodováním s tygry – Spojené státy americké, Čínu, Vietnam, Laos, Jihoafrickou republiku a Thajsko.¹²⁹

Provoz kontaktních zooparků je v současné době umožněn zejména kvůli chybějící právní úpravě v této oblasti. I to by se mohlo změnit přijetím navrhované novely zákona na ochranu zvířat proti týrání, která se těmto „mazlíčím koutkům“ rovněž věnuje a která zakazuje chovatelům umožnit fyzický kontakt s vybranými druhy šelem a lidoopy osobám odlišným od chovatele (s několika výjimkami). Tato novela by tedy znamenala konec jejich provozu. Vzhledem k tomu, že je tento typ chovu v mnoha ohledech velmi problematický a není nezbytně nutný (o záchrannou a edukativní funkci se starají zoologické zahrady), je přijetí úpravy, která by zakotvila jejich omezení, resp. zákaz, zcela na místě.

¹²⁸ Preparátor tři roky vězení, Berousek podmínku. Českolipský soud rozdal tresty v kauze zabíjení tygrů. In: *iRozhlas.cz* [online]. 13.3.2019 [cit. 2019-11-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/berousek-zabijeni-tygru_1906041614_jak.

¹²⁹ GUYNUP, Sharon. Captive tigers in the U.S. outnumber those in the wild. It's a problem. In: *National geographic* [online]. 13.3.2019 [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: https://www.nationalgeographic.com/animals/2019/11/tigers-in-the-united-states-outnumber-those-in-the-wild-feature/?fbclid=IwAR30B0EBmsMsFyei6WfdNT--0LjJJ8yhJNTv2VC9_9MOg_b0CO2AgcLBtgY.

6 Obchod s ohroženými druhy volně žijících živočichů

Chov volně žijících živočichů je právem regulován na několika úrovních. Vedle dalších nástrojů ochrany (např. vyžadované povolení k chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči) je jedním z klíčových prvků regulace obchodu s nimi. Jedná se o snahu zamezit neustále vzrůstající poptávce po exotických druzích zvířat, kvůli níž se některé z nich dostávají až na pokraj vyhubení nebo by jim v případě nedostatečné regulace vyhubení mohlo hrozit. Právní úprava vztahující se k regulaci obchodu s ohroženými druhy se kromě podmínek dovozu, vývozu, zpětného vývozu a přemísťování exemplářů vztahuje také na podmínky chovu jako takového. Protože jedním z důvodů regulace v oblasti obchodu s volně žijícími živočichy je snaha o zamezení záměn či pašování živočichů, mají chovatelé povinnost prokázat legalitu původu, značit a registrovat chované exempláře. Právní úprava rovněž zakazuje obchod za komerčním účelem s vybranými druhy exemplářů. Velmi důležitý je i institut záchranných center, která jsou zřizována za účelem péče o zadržené nebo zabavené živočichy.

6.1 CITES

Nejdůležitějším dokumentem upravujícím problematiku obchodu s ohroženými druhy je Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (*Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*, dále jen „CITES“). Byla sjednána v roce 1973 ve Washingtonu, D.C., a Česká republika se k ní připojila 1.1.1993.¹³⁰ Obsahuje základní principy, kterými se signatáři musí řídit při mezinárodním obchodu s exempláři vyjmenovaných druhů.¹³¹ Slouží k zajištění regulace obchodu s vyjmenovanými druhy tak, aby nebylo ohroženo jejich přežití. Obchodem přitom rozumí „vývoz, reexport, dovoz a introdukci z moře“.¹³²

¹³⁰ CITES. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy.

¹³¹ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 421.

¹³² Čl. I písm. c) Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

V současné době se CITES vztahuje na více než 35 000 druhů rostlin a živočichů.¹³³ Vztahuje se na tzv. exempláře, které ve vztahu k živočichům vymezuje jako živé či mrtvé jedince, části jejich těl nebo výrobky z nich. Dotčené druhy člení do 3 skupin v přílohách, jejich zařazení odpovídá stupni ohrožení a dalším kritériím.¹³⁴

Příloha I CITES obsahuje zhruba 500 druhů živočichů ohrožených vyhynutím, mezinárodní obchod s nimi je povolen pouze ve výjimečných případech. V příloze II CITES je zařazeno cca 4000 druhů živočichů, obchod s nimi je kontrolován (pomocí dovozních a vývozních povolení) s cílem zabránit jejich možnému ohrožení. Příloha III CITES obsahuje druhy ohrožené regionálně na území určitých států, které požádaly ostatní signatáře úmluvy o pomoc při jejich ochraně.¹³⁵ I pro tyto druhy je zapotřebí získat vývozní povolení.

6.2 Unijní úprava

Základním pramenem evropské regulace, která je prováděna v souladu s cíli CITES, je nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi (a jeho prováděcí nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ze dne 4. května 2006 o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97), které na našem území platí bezprostředně. Jeho adaptaci v českém právním řádu provádí zákon o obchodování s ohroženými druhy, který stanoví některé podrobnosti.¹³⁶ Tento zákon dále provádí vyhláška č. 210/2010 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy, která stanoví další podrobnosti o formulářích, evidenci žadatelů, značení a identifikaci exemplářů a další.

Nařízení Rady č. 338/97 je v regulaci obchodu s ohroženými druhy o něco přísnější než CITES (což úmluva připouští v čl. 14 odst. 1), obsahuje více druhů a rozčleňuje je do 4 kategorií, A až D, přičemž kategorie A zhruba odpovídá příloze I CITES, kategorie B příloze II a kategorie C příloze III. Kategorie D zahrnuje některé druhy z přílohy III a druhy, na které se CITES nevztahuje, které jsou však na území EU dováženy v počtech, jež jsou důvodem pro

¹³³ What is CITES? In: *CITES* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://www.cites.org/eng/disc/what.php>.

¹³⁴ PRCHALOVÁ 2009 op.cit., s. 209.

¹³⁵ PRCHALOVÁ 2009 op.cit., s. 209-210.

¹³⁶ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 421.

sledování tohoto dovozu. Pro dovoz druhů uvedených v příloze D se vyžaduje oznámení o dovozu příslušným celním úřadům.¹³⁷ Stejně jako CITES pracuje nařízení s pojmem exemplář a považuje za něj i živočicha s alespoň jedním z rodičů zařazeným do jedné z uvedených kategorií.¹³⁸ Vztahuje se na obchod s exempláři, kterým podle čl. 2, písm. u) rozumí dovoz do EU, vývoz a zpětný vývoz z ní, využívání, přemísťování a převod vlastnictví exemplářů.

Dovoz, vývoz a zpětný vývoz exemplářů řeší čl. 4-5, které stanoví povinnost předložit při něm dovozní či vývozní povolení (tzv. CITES permity), které v České republice vydává MŽP. Pro druhy živočichů z kategorie A platí nejpřísnější pravidla, např. zákaz komerčního využití¹³⁹, nutnost v případě dovozu, vývozu a zpětného vývozu doložit vyjádření vědeckého orgánu o tom, že tím nedojde k ohrožení zachování druhu.¹⁴⁰ Mírnější úpravu stanoví čl. 7, a to pro exempláře narozené v zajetí, pokud se jedná o tranzit exemplářů nebo jde o exempláře osobního nebo rodinného charakteru, nebo v případě zápůjček, darů a výměn mezi vědeckými institucemi.¹⁴¹ Na základě článku 4 odst. 6 může Komise omezit dovoz exemplářů, jejich seznam čtvrtletně uvádí v Úředním věstníku EU.

Nařízení upravuje dále prodej či koupi exemplářů. Ty jsou u kategorie A pro komerční účely zcela zakázány (s několika výjimkami uvedenými v čl. 8 odst. 3), u kategorie B v případě, že není prokázána legalita jejich nabytí, také.¹⁴² Členský stát může rovněž podle čl. 8 odst. 2 zakázat držení exemplářů z kategorie A.

Přemísťování živých exemplářů v rámci EU řeší článek 9. V případě druhů zařazených do kategorie A je k přemístění v rámci Společenství třeba získat předběžné povolení od výkonného orgánu, v jiných případech přemístění musí být zodpovědná osoba schopna doložit legální původ jedince. V případě exemplářů kategorie B je třeba příjemce jedince informovat o základních aspektech péče o něj.

¹³⁷ Čl. 3 a čl. 4 nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.

¹³⁸ Čl. 2 písm. t) nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.

¹³⁹ Čl. 8 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.

¹⁴⁰ Čl. 4 odst. 1, čl. 5 odst. 1-3 nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.

¹⁴¹ Čl. 2 odst. 2-4 nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.

¹⁴² Čl. 8 odst. 1 a odst. 5 nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.

Následující články se věnují vydávání potvrzení, která se mají vydávat¹⁴³, platnosti a podmínkám vydávání povolení a potvrzení, povinnosti států určit celní úřady, které budou provádět příslušné kontroly¹⁴⁴, a dále výkonné, vědecké a další orgány. Nařízení dále zakotvuje povinnost členských států kontrolovat dodržování stanovených podmínek a zakročit v případě jejich porušení (čl. 14) a povinnost vzájemného předávání nutných informací tak, aby podle něj mohlo být řádně postupováno (čl. 15). Na základě článku 16 se členské státy zavazují přijímat taková opatření, na jejichž základě budou sankcionována případná porušení nařízení. Článek vyjmenovává případy porušení, za které ve členském státě sankce musí hrozit, a obecně stanoví nutnost jejich přiměřenosti vůči povaze spáchaného činu (vč. zakotvení možnosti případného zabavení exemplářů).

Prováděcí nařízení Komise č. 865/2006 upravuje problematiku obchodu s ohroženými druhy zejména z hlediska nároků na potřebné formuláře (povolení dovozu a vývozu, potvrzení o zpětném vývozu, přemísťování, putovní výstavě atd.), jejich technické specifikace, způsob vyplňování, požadavky obsahu atp. Podrobné postupy k jejich vyplňování nalezneme v přílohách. Kromě toho nařízení obsahuje podrobnosti ohledně platnosti dovozních a vývozních povolení, jejich vydávání se zpětnou platností, zjednodušené procesy u neživých exemplářů, postupy k vyplnění formulářů žádostí, stanovení dokumentů, které je nutné odevzdat celním úřadům, v určitých případech i požadavky na exempláře, výjimky a odchylky (např. pro zákaz prodeje exemplářů z kategorie A), značení exemplářů, metody a jejich vzájemné uznávání, shromažďování informací o dovozu, vývozu a zpětného vývozu a další.

6.3 Zákon o obchodování s ohroženými druhy

Jak již bylo popsáno výše, zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, je adaptačním předpisem unijního nařízení. Kromě druhů vyjmenovaných v Úmluvě a nařízení EU se vztahuje také na výrobky z velryb a ostatních kytovců (nařízení Rady (EHS) č. 348/81), tuleně a výrobky z nich (na základě směrnice Rady 83/129/EHS a směrnice Rady 89/370/EHS)

¹⁴³ Vývozní povolení, potvrzení o zpětném vývozu, potvrzení o výjimce z regulace obchodních činností a potvrzení předběžného povolení k přemísťování živého exempláře.

¹⁴⁴ Seznam kontrolujících úřadů dle jednotlivých členských zemí je dostupný z: https://ec.europa.eu/environment/cites/pdf/list_points_of_entry.pdf.

a živočichy stanovené prováděcím předpisem MŽP na základě § 48 odst. 3 ZoPaK. V § 2 kromě vymezení dalších pojmů užívaných v zákoně definuje také pojem „obchod“ a rozumí jím totéž, co nařízení Rady (ES) č. 338/97, na rozdíl od CITES, který za něj považuje pouze mezinárodní obchod.¹⁴⁵

Zákon kromě obecných podmínek dovozu, vývozu, zpětného vývozu a dalšího nakládání s ohroženými druhy stanoví aspekty podávání žádostí, specifikuje jejich obsah a podmínky, za nichž jim Ministerstvo životního prostředí (které o nich rozhoduje) vyhoví.¹⁴⁶ Režim vydání povolení pro druhy bezprostředně ohrožené vyhynutím (tj. druhy kategorie A) je logicky o něco přísnější než pro ostatní dotčené druhy.¹⁴⁷ Co se týče přemísťování exemplářů, kromě druhů bezprostředně ohrožených vyhynutím k němu stačí prokázání legálního původu exempláře a v souladu s nařízením informování nového majitele o správné péči o ně.¹⁴⁸ Ustanovení § 18 pak upravuje vývoz zvláště chráněných druhů živočichů, který je možné uskutečnit na základě povolení ministerstva, obdobně se pro něj použije režim vývozu druhů bezprostředně ohrožených vyhynutím.

Povinná registrace exemplářů, které se zevrubně věnuje § 23 zákona, slouží zejména k usnadnění identifikace jedinců, ochraně před jejich záměnami a pašováním. Byla zavedena nad rámec CITES, která ji nevyžaduje, česká úprava je v tomto ohledu přísnější.¹⁴⁹ Tato povinnost se vztahuje na druhy bezprostředně ohrožené vyhynutím, pro které platí zákaz obchodní činnosti (kromě druhů, které se na území České republiky vyskytují přirozeně, a druhů, které jsou uvedeny v příloze 6 vyhlášky č. 210/2010 Sb.) a na další druhy uvedené v příloze 2 zákona.¹⁵⁰ Vzhledem k administrativní náročnosti celého procesu platí na základě odst. 2 výjimka pro krátkodobé pobyty na území ČR (do 90 dnů). O registrační list musí vlastník požádat krajský úřad (dle § 25 odst. 8), a to do 30 dnů (s několika výjimkami u vlastních chovů) od nabytí exempláře. Nedodržení této povinnosti je přestupkem podle § 34c odst. 2 písm. g) se sankcí do výše až 500 000 Kč. Pokud registrovaný exemplář spadá zároveň mezi druhy vyžadující zvláštní péči, krajský úřad tuto skutečnost oznámí KVS.¹⁵¹

¹⁴⁵ STEJSKAL, Vojtěch, VILÍMKOVÁ, Veronika. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související: komentář*. Praha: Linde, 2005. 419 s. ISBN 80-7201-512-5. S. 40.

¹⁴⁶ Ustanovení § 3-13 zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy.

¹⁴⁷ STEJSKAL, VILÍMKOVÁ 2005 op.cit., s. 44.

¹⁴⁸ STEJSKAL, VILÍMKOVÁ 2005 op.cit., s. 66-67.

¹⁴⁹ STEJSKAL, VILÍMKOVÁ 2005 op.cit., s. 84.

¹⁵⁰ Ustanovení § 23 odst. 1 zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy.

¹⁵¹ Tamtéž odst. 7.

S registrací souvisí rovněž povinnost značení exemplářů dle § 23c, pokud je to z fyzických či jiných aspektů možné, v opačném případě je možné jej nahradit popisem exempláře a jeho fotografií.¹⁵²

Ustanovení § 24 odst. 1 zákona stanoví povinnost vlastníka prokázat na výzvu ČIŽP či celního úřadu původ exempláře. Pokud tak neučiní, je zakázáno s tímto jedincem jakkoliv nakládat. Úprava je podobná úpravě v § 54 odst. 1 ZoPaK. Kromě toho je na základě odst. 3 možné převést exemplář na jiného majitele jen s listinným písemným dokladem o převodu s identifikací jedince.

Podle § 24 odst. 2 a 7 zákona musí obchodníci vést záznamy o obchodu s exempláři a chovatelé druhů kategorií A a B záznamy chovatelské (výjimka platí pro zoologické zahrady). K obsahu obou druhů záznamů se vyjadřuje § 15 vyhlášky č. 210/2010 Sb., když stanoví povinnost vést informace o názvu druhu, popisu živočicha (pohlaví, datum narození, způsob označení a číslo značky, charakteristické znaky, číslo registračního listu), datu získání nebo narození, místě původu, datu převodu, úhynu nebo ztráty. Výjimka je stanovena pro druhy vyjmenované v příloze č. 9 pro obchodní záznamy a pro druhy vyjmenované v příloze č. 10 pro záznamy o chovu, u nich se nadto aplikuje také výjimka pro chovy, ve kterých je chován maximálně 1 exemplář od určitého druhu.¹⁵³ Kromě toho jsou obchodníci a chovatelé povinni umožnit provedení kontroly podle § 30 zákona, a to z hlediska dodržování předpisů unijních i tuzemských a zjištění identifikace exempláře.

V případě nutnosti zadržení nebo zabavení živočicha za podmínek stanových § 34 a § 34a, je tento neprodleně přepraven do záchraného centra, které slouží k zajištění péče o zadržené nebo zabavené živočichy.¹⁵⁴ Ti se stávají na základě § 34a odst. 7 vlastnictvím státu, a dále s nimi hospodáří ministerstvo. Živý exemplář je v záchraném centru umístěn trvale nebo dočasně, v případě druhé varianty je možné jej bezúplatně převést na způsobilou fyzickou nebo právnickou osobu (zoologickou nebo botanickou zahradu, vědecký ústav atd.). Tyto exempláře

¹⁵² Ke způsobům značení exemplářů CITES Ministerstvo životního prostředí vydalo metodickou příručku dostupnou z https://www.mzp.cz/cz/cites_publicace.

¹⁵³ Ustanovení § 24 odst. 9 zákona o obchodování s ohroženými druhy, ustanovení § 17 odst. 1 a 2 vyhlášky č. 210/2010 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy a příloh č. 9 a č. 10 této vyhlášky.

¹⁵⁴ Seznam záchraných center je uveden v příloze č. 3 této diplomové práce.

nemůže subjekt přeprodat třetí osobě, v úvahu by znovu připadal bezúplatný převod, u jedinců kategorie A se v tomto případě vyžaduje souhlas MŽP.¹⁵⁵

Centrum je možné provozovat na základě povolení ministerstva, které také ze státního rozpočtu hradí vzniklé náklady, a to na základě vyhlášky č. 198/2013 Sb., o výši náhrady nákladů péče o skupiny druhů exemplářů v záchranných centrech.¹⁵⁶ Centrum je vymezeno v § 29a jako „(...) trvalé zařízení, v němž jsou chovány nebo pěstovány zadržené nebo zabavené živé exempláře, jakož i živé exempláře, jejichž správa přísluší Inspekci.“ Záchranná centra byla zavedena zákonem č. 346/2009 Sb. s účinností od 1.1.2010. Jejich seznam je možné nalézt na stránkách ministerstva životního prostředí, resp. jejich stav k 1.10.2015.¹⁵⁷ Většinu z nich tvoří zoologické zahrady, které mají mezi jinými subjekty výhodu ve vyškoleném personálu, zkušenostech a prostorách k umístění živočichů. Přesto je neexistence státního centra trhlinou v možnosti zabavování exemplářů, když u nich hrozí následná nemožnost umístění. Jednotlivé zoologické zahrady se uvolily přijmout dle seznamu záchranných center pouze určité druhy (nejvíce jich přijímá Zoologická zahrada hl. m. Prahy a Zoologická zahrada Ohrada Hluboká nad Vltavou), a i u těchto druhů by tak činily pouze do naplnění svých kapacit. V případě zabavení většího počtu živých jedinců tak vyvstává otázka, kam by byla taková zvířata umístěna, a to i s ohledem na navrhovanou novelu popsanou v kapitole 5.3. Jejím důsledkem by totiž mohl být nárůst zabavených exemplářů vzhledem k zamýšlenému celkovému zpřísnění chovu vybraných druhů šelem a lidoopů. V případě náhradní péče, zabránění či propadnutí zvířete spadajícího zároveň mezi druhy podle zákona o obchodování s ohroženými druhy by následovalo jeho umístění v záchranném centru.

¹⁵⁵ KUČERA, Jan, BOUČKOVÁ, Magdalena, KLOUČEK, Ondřej, KURZ, Adam, ŘÍHOVÁ, Pavla, PIKÁLKOVÁ, Miroslava. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin: základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii* [online]. Ministerstvo životního prostředí 2010 [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publicace/\\$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publicace/$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf).

¹⁵⁶ Ustanovení § 29b odst. 1 a ustanovení § 29c odst. 1 písm. f) ve spojení s § 29c odst. 2 zákona o obchodování s ohroženými druhy.

¹⁵⁷ Seznam záchranných center. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/informace_pro_verejnost_cites/\\$FILE/odoimz-ZC_CITES-20151122.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/informace_pro_verejnost_cites/$FILE/odoimz-ZC_CITES-20151122.pdf).

7 Chov v cirkusech

Počty volně žijících zvířat v cirkusech nepředstavují (oproti jiným formám chovu) příliš vysoké číslo. Přesto je právě jejich problematika, a to zejména v posledních letech, velmi často diskutovaná. Úvahy o možném zákazu provozování představení s volně žijícími zvířaty se dostaly do popředí zejména v souvislosti s chystanou novelou zákona na ochranu zvířat proti týrání, a přestože z konečného návrhu byla tato ustanovení vyjmuta, budou s největší pravděpodobností tyto diskuze dále pokračovat.

Odpůrci drezúry v cirkusech poukazují na neutěšené životní podmínky, ve kterých jsou zvířata chována, nepřirozenost výcviku, který je pro ně ve většině případů stresující, častou přepravu, která jim nezajišťuje vhodnou úroveň stability a welfare celkově. Spolek Svoboda zvířat, který se problematice věnuje, poukazuje na fakt, že na základě současné právní úpravy se pro chov volně žijících zvířat v cirkuse vyžadují mírnější podmínky, než jaké musí být splněny v případě chovu v zoologických zahradách a zájmových chovech.¹⁵⁸

Majitelé cirkusů na druhé straně záměr považují za omezování svobody podnikání a předcházející tvrzení označují za nepravdivá, zvířata označují za členy rodiny. Poukazují také na to, že většina videozáznamů ilustrujících týrání zvířat v cirkusových manéžích pochází z asijských zemí a neodpovídají realitě moderních cirkusů.¹⁵⁹

Jak se k celé problematice staví veřejnost, není příliš jasné. Na základě průzkumu agentury Focus se 74 % respondentů (z toho 39 % pro volně žijící zvířata a 35 % pro všechna) kloní k zákazu¹⁶⁰, naproti tomu průzkum agentury STEM/MARK došel k opačnému závěru, když na základě jeho dat 60 % občanů považuje zvířata v manéžích za neodmyslitelnou součást cirkusových představení a jejich zákaz nepodporuje.¹⁶¹ Další vhled do celé situace může představovat aktivismus občanů, který sestává z petice požadující zákaz zvířat v cirkusech,

¹⁵⁸ Tisková zpráva Svobody zvířat, Praha 21.5.2018. In: *Svoboda zvířat* [online]. 21.5.2018 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://www.cirkusybezzvirat.cz/pro-media-detail/20>.

¹⁵⁹ BRODNÍČKOVÁ, Karolína. Zvířata v cirkusech zůstanou. Pro zákaz jenom TOP 09. In: *Novinky.cz* [online]. 30.8.2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/zvirata-v-cirkusech-zustanou-pro-zakaz-jenom-top-09-40294932>.

¹⁶⁰ Kvalita života cirkusových zvířat optikou populace ČR. In: *Focus* [online]. 5.2.2019 [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://www.focus-agency.cz/z-nasich-vyzkumu/kvalita-zivota-cirkusovych-zvirat-optikou-populace-cr>.

¹⁶¹ Cirkus. In: *STEM/MARK* [online]. 2019 [cit. 2019-11-16]. Dostupné z: <https://www.stemmark.cz/cirkus>.

obsahující 14 000 podpisů, která byla v říjnu 2018 předána ministerstvu zemědělství, a také z několika demonstrací, které na toto téma během roku proběhly.¹⁶²

7.1 Tendence vedoucí k zákazům vystoupení se zvířaty

Určitá omezení směrem k využívání zvířat pro cirkusové účely najdeme zřejmě ve většině zemí světa. Někde platí, stejně jako v České republice, částečné zákazy, vztahující se na určité druhy, jinde nalezneme zákazy plošné. Prvním státem, který univerzální zákaz na všechna zvířata zavedl, byla Bolívie, a to s účinností od července 2010. Omezení představovalo reakci na zjištění nevládní organizace ADI o týrání zvířat, ke kterému v cirkusech docházelo.¹⁶³

V rámci Evropské unie byl plošný zákaz provozování cirkusů s volně žijícími zvířaty také některými členskými státy zaveden. Taková úprava platí v Rakousku, Belgii, Bulharsku, Chorvatsku, Kypru, Estonsku, Anglii (od roku 2020), Řecku, Irsku, Litvě, Lucembursku, Maltě, Holandsku, Rumunsku, Skotsku, Slovinsku a Slovensku.¹⁶⁴ Posledně jmenovaný stát přijal úpravu od listopadu 2019, s argumentem špatných životních podmínek a nemožností poskytnout zvířatům dostatečnou úroveň welfare. Vzhledem k tomu, že Slovensko nemělo žádné domácí cirkusy, dotkla se změna pouze zahraničních provozovatelů.¹⁶⁵ V Dánsku vláda plánuje předložit návrh zákazu do konce roku 2019, aktuálně je možné v tamních cirkusech chovat pouze slony, zebry a lachtany. Čtyři poslední slony chované v cirkusech ale v září 2019 vláda odkoupila, a to za cca 39 milionů korun. Dožít by zřejmě měli v některé z dánských zoologických zahrad.¹⁶⁶

¹⁶² Ministerstvo chce zakázat zvířata v cirkusech. ‚Vypustíme lvy a tygry na Václaváku,‘ říká Berousek. In: *IROZHLAS.cz* [online]. 19.10.2018 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cirkus-zakaz-vystupovani-zvirat-ministerstvo-zemedelstvi-berousek_1810191712_och.

¹⁶³ Bolívie jako první na světě zcela zakázala zvířata v cirkusech. In: *iDnes.cz* [online]. 31.7.2009 [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/bolivie-jako-prvni-na-svete-zcela-zakazala-zvirata-v-cirkusech.A090731_124327_zahranicni_stf.

¹⁶⁴ Circus without wild animals. In: *FOUR PAWS international* [online]. 24.9.2019 [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: <https://www.four-paws.org/campaigns-topics/topics/wild-animals/worldwide-circus-bans>.

¹⁶⁵ Tygři či sloni už na Slovensku do šapitó nesmějí. Přísnější pravidla se dotknou i cirkusů z Česka. In: *ČT24* [online]. 1.11.2019 [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2965787-tygri-ci-sloni-uz-na-slovensku-do-sapito-nesmeji-prisnejsi-pravidla-se-dotknou-i>.

¹⁶⁶ Dánská vláda koupí poslední čtyři slony z místních cirkusů. Zaplatí za ně 38,2 milionu korun. In: *iROZHLAS.cz* [online]. 3.9.2019 [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/cirkus-slon-nakup-dansko-vlada_1909030736_dok

Oproti plošným zákazům existuje nejen v České republice aktivita jednotlivých měst, vedoucí k nemožnosti provozovatelů cirkusů provádět vystoupení na jimi vlastněných pozemcích. Obce se touto cestou snaží kompenzovat nezavedený zákaz vystupování zvířat v cirkusech vlastními nástroji. Taková úprava platí například ve Znojmě, Zábřehu na Šumpersku a Slavkově u Brna¹⁶⁷, ze zahraničních měst například v Paříži (s účinností od roku 2020)¹⁶⁸. Ani to nicméně neznamená konec cirkusů v těchto městech, prostory jim totiž stále mohou pronajímat soukromé osoby.

Zákaz vystupování s volně žijícími zvířaty by se, v případě, že by byl v České republice zaveden, týkal zhruba 21 cirkusů s cca 127 zvířaty.¹⁶⁹

7.2 Relevantní právní předpisy

Kromě vnitrostátní úpravy se chovu volně žijících zvířat v cirkusech týká i úprava mezinárodní, jejímž hlavním pramenem je v této oblasti CITES (viz kapitola 6.1), a úprava unijní, zejména nařízení Komise (ES) č. 1739/2005 ze dne 21. října 2005, kterým se stanoví veterinární požadavky na přesun cirkusových zvířat mezi členskými státy.

Právní řád České republiky upravuje chov zvířat v cirkusech v několika provázaných předpisech. Nejdůležitějšími z nich jsou v této oblasti ZOZPT, veterinární zákon, ZoPaK a zákon o obchodování s ohroženými druhy.

Na cirkusový chov zvířat spadajících pod vymezení druhů vyžadujících zvláštní péči dopadají ustanovení ZOZPT týkající se těchto druhů, která jsou blíže specifikována v kapitole 4 této práce, a to včetně doporučení ÚKOZ pro savce a savce chované v cirkusech. První z uvedených doporučení je třeba brát jako základ, který je nutno při chovu dodržovat,

¹⁶⁷ Cirkus bude. Brňané sice v anketě řekli, že žádný nechťejí, teď však představení vyprodali. In: *ČT24* [online]. 23.9.2019 [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2932391-cirkus-bude-brnane-sice-v-ankete-rekli-ze-zadny-nechteji-ted-vsak-predstaveni>.

¹⁶⁸ Paris Bans Wild Animals in Circuses! In: *One Green Planet* [online]. [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://www.onegreenplanet.org/animalsandnature/paris-bans-wild-animals-circuses>.

¹⁶⁹ Tisková zpráva Svobody zvířat, Praha 21.5.2018. In: *Svoboda zvířat* [online]. 21.5.2018 [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://www.cirkusybezzvirat.cz/pro-media-detail/20>.

s možností odchylky ve prospěch druhého doporučení v případě, že jsou v jeho druhé, zvláštní části (která se zabývá jednotlivými druhy) uvedeny jiné minimální požadavky.¹⁷⁰

Kromě výše uvedených zákonů se problematiky týká několik vyhlášek, nejdůležitějšími z nich jsou: vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat, vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči a vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě.

7.3 Pojmy cirkus a drezúra

Definici pojmu „cirkus“ v českém právním řádu bohužel nenalezneme. Jeho popis objevuje v doporučení ÚKOZ k chovu zvířat v cirkusech, kde je cirkusem myšleno „*putovní nebo stálé zařízení, v němž jsou zvířata držena zcela nebo především za účelem předvádění drezúry pro veřejnost, za cirkus se považují i další podobná zařízení, zejména varieté, westernové produkce a předvádění drezúry jednotlivých zvířat včetně „historické“ produkce se zvířaty.*“¹⁷¹ Stejně jako doporučení ÚKOZ pro chov savců je i toto doporučení pouhou metodickou pomůckou. Popisem v ní obsaženým by se snad bylo možné inspirovat pro případné (a žádoucí) zavedení dané definice do zákona.

Velmi obecné vymezení se dále vyskytuje v nařízení Komise (ES) č. 1739/2005, v čl. 2 odst. 1: „*„cirkusem“ se rozumí putovní výstava či pouť, které zahrnují jedno či více zvířat*“. Nařízení nadto v čl. 2 odst. 3 definuje i provozovatele cirkusu jako jeho majitele, zástupce či jinou osobu, která je za něj celkově zodpovědná.

Činnost, která je v cirkusech se zvířaty prováděna, spadá pod pojem „veřejné vystoupení“, které ZOZPT definuje v § 8 odst. 1 jako „*(...) jednorázové nebo opakované provádění činnosti se zvířetem nebo zvířaty chovatele, které je přístupné veřejnosti, a to i prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, za účelem výchovy, vzdělávání, reklamy, soutěže nebo za účelem podnikání, nebo činnost, při které vznikne doklad o zvířeti, který je hodnocením jeho*

¹⁷⁰ HOLEČKOVÁ, Dana, DOUSEK, Jiří. *Doporučení ústřední komise pro ochranu zvířat. Podmínky chovu savců v cirkusech* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2001. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1597/Dop_cirk.pdf.

¹⁷¹ HOLEČKOVÁ, Dana, DOUSEK, Jiří. *Doporučení ústřední komise pro ochranu zvířat. Podmínky chovu savců v cirkusech* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2001. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1597/Dop_cirk.pdf.

vzhledu, výkonu nebo určitých vloh; za veřejné vystoupení se nepovažuje svod zvířat.“ Zajímavé je, že poslední věta citovaného ustanovení zněla ještě před účinností zákona č. 359/2012 Sb. opačně, svod zvířat se za veřejné vystoupení považoval. Jeho definice totiž zněla odlišně, vztahovala se na všechna zvířata, oproti dnešnímu vymezení, které hovoří pouze o zvířatech hospodářských. Touto novelou byla také zrušena povinnost předkládat Ministerstvu zemědělství ke schválení řády ochrany zvířat při veřejném vystoupení. Důvodová zpráva k tomu uváděla, že v tehdejší době představovaly už pouze formální záležitost, a jejich přínos byl vyčerpán, neboť mnoho pořadatelů řády opisovaly ze zveřejněných vzorů. Obce do té doby také schvalovaly konání veřejných vystoupení, v současné době postup funguje na základě pouhého oznámení.¹⁷²

Drezúru pak vymezuje § 14a odst. 1 písm. b) ZOZPT jako „(...) *zvláštní způsob výcviku pro přípravu a provedení triků nebo výkonu v cirkuse, divadelním a varietním představení, filmu, televizním programu nebo podobném veřejném představení, s výjimkou cílených pohybových aktivit zvířat, v zoologických zahradách (...)*“. Zvířetem, které drezúru podstupuje, tj. „drezírovaným zvířetem“ je dle § 1 odst. 1 vyhlášky o drezúře volně žijící zvíře, které je vychovááno, cvičeno a používáno k drezúře.

7.4 Provozování cirkusů

České cirkusy provozují buď fyzické osoby podnikající (např. Cirkus Humberto) nebo právnické osoby (např. NÁRODNÍ CIRKUS ORIGINAL BEROUSEK) s předmětem podnikání „Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona“, který je volnou živností. Předmětem podnikání je také drezúra zvířat, bez které by výcvik zvířat k potřebám cirkusových představení nebyl docela dobře možný. Drezúra na základě přílohy č. 2 k zákonu č. 455/1991 Sb., živnostenskému zákonu, spadá pod živnost vázanou. Její vymezení je stanoveno v příloze 2 k nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých

¹⁷² Důvodová zpráva k zákonu č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *eAgri* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/187337/Z359_12duvodovka_web.pdf

živností, jako výcvik zvířat, jehož cílem je vystupování před veřejností a v obrazových médiích. Příloha k živnostenskému zákonu stanoví odbornou způsobilost potřebnou k provozování této živnosti (většinou se jedná o určitý typ vzdělání kombinovaný s minimální dobou praxe). Dalším frekventovaným předmětem podnikání cirkusů je chov zvířat a jejich výcvik, který spadá pod volnou živnost a k jejímu výkonu není tedy žádná odborná způsobilost třeba.

Registraci cirkusů pak provádí na základě § 9 odst. 4 veterinárního zákona KVS, kromě toho také vede rejstříky cirkusových zvířat a míst konání cirkusových představení.

Vzhledem ke klimatickým podmínkám, které v České republice panují, není pro cirkusy možné provádět vystoupení celoročně. K zajištění prostor a péče o zvířata během zimního období slouží tzv. zimoviště. V případě zimování pro ně bude platit doporučení ÚKOZ pro savce, pouze v případě každodenních tréninků by bylo možné vycházet z doporučení ÚKOZ pro cirkusy.¹⁷³

7.5 Podmínky chovu a drezúry

Volně žijící zvířata požívají na základě ZOZPT vyšší úrovně ochrany než ostatní. Jasně je to vidět ve výčtu zakázaných způsobů odchyty a usmrcování, který jde nad rámec obecné ochrany, a v zakázaných typech činností, které s nimi mohou být prováděny. Ty jsou specifikovány v § 14a a dotýkají se právě provozování cirkusů. S volně žijícími zvířaty na základě odst. 1, písm. a) nesmí být provozována mobilní zařízení typů pojízdných zvěřinců, exotarií, terárií a akvárií, pokud jsou zvířata umístěna z větší části v prostoru dopravního prostředku, a to právě s výjimkou těch zvířat, se kterými se pracuje v cirkusovém představení. Toto ustanovení je kritizováno s poukazem na vytváření jakýchsi zvířat „druhých kategorií“, u kterých se povoluje horší zacházení jen proto, že jsou součástí cirkusových představení.¹⁷⁴ Lze pouze doufat, že do budoucna zákonodárce vztáhne zákaz plošně na všechna volně žijící zvířata bez ohledu na to, v jakém zařízení či chovu jsou držena.

¹⁷³ HOLEČKOVÁ, Dana, DOUSEK, Jiří. *Doporučení ústřední komise pro ochranu zvířat. Podmínky chovu savců v cirkusech* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2001. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1597/Dop_cirk.pdf.

¹⁷⁴ Tisková zpráva Svobody zvířat, Praha 29.10.2019. In: *Svoboda zvířat* [online]. 29.10.2019 [cit. 2019-11-15]. Dostupné z: <https://www.cirkusybezzvirat.cz/pro-media-detail/41>.

V písmeni b) je pak stanoven zákaz provádět drezúru u určitých druhů zvířat, včetně zákazu vstupu na území České republiky k těmto účelům. Ustanovení dopadá na nově narozené primáty, ploutvonožce, kytovce, vyjma delfinovitých, nosorožce, hrochy a žirafy. Zavedením tohoto zákazu nicméně došlo k opačnému efektu, než jaký se předpokládal. Cirkusy si totiž začaly ve větší míře pořizovat takové druhy zvířat, u nichž zákaz neplatí. Řešením, které by daný efekt nezpůsobovalo, by bylo prosazení plošného zákazu na všechny volně žijící druhy zvířat.¹⁷⁵ Ani navrhovanou novelou ZOZPT takový záměr zřejmě nebude zaveden, výčet totiž pouze doplňuje nově narozenými slony. Novelou by se ale změnil podmínky veřejného vystupování s vybranými druhy šelem a jejich rozmnožování za tímto účelem – mohl by jej provádět jen provozovatel s licenci od SVS, platnou 5 let. Kromě dokladu o živnostenském oprávnění k drezúře by dokládal i osvědčení k péči o vybrané druhy šelem a další náležitosti (druh zvířat, věk, počet, způsob a četnost krmení, adresu místa zimoviště atd.)¹⁷⁶

Velmi obecné podmínky stanoví § 14a odst. 2, podle něhož chov a drezúra volně žijících zvířat musí odpovídat druhu, věku, hmotnosti a dalším nárokům druhu zvířete, a to podle podmínek pro chov a drezúru, které stanoví prováděcí předpis. Tím je vyhláška č. 346/2006 Sb., která podle odst. 3 stanoví bližší podmínky chovu a drezúry. V § 1 odst. 1 nejprve upravuje povinnost chovatele drezírovaného zvířete zajistit zabezpečení jeho fyziologických a biologických potřeb nejen v místě zimoviště, ale i při přepravě, přemísťování a v místě, kde je veřejné vystoupení prováděno. Ve výčtu písmen a-g jsou pak stanoveny způsoby zabezpečení jeho potřeb, kromě povinnosti bránit zvíře před stresem a stereotypním chováním i zajištění vybavení prostor včetně možnosti obrušování drápů, dostatečného pohybu a větrání v prostorách, přiměřené míry osvětlení, vytápění a sociálních potřeb. Další specifikace vztahující se k prostorám chovaných zvířat nalezneme v § 2. Kromě zajištění bezpečnosti je klíčové umožnit zvířeti v jím obývaném prostoru (včetně venkovního výběhu) dostatečný pohyb. To reflektují také přílohy č. 1-7 vyhlášky, které pro vybrané druhy zvířat stanoví zvláštní podmínky (a to v případě každodenní drezúry, v opačném případě musí být prostory minimálně o třetinu větší). Podmínky uvedené v příloze zhruba odpovídají podmínkám stanoveným

¹⁷⁵ MÜLLEROVÁ, Hana, ČERNÝ, David, DOLEŽAL, Adam, a kol. *Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. Praha: Academia, 2016. 797 s. ISBN 978-80-200-2601-9. S. 680.

¹⁷⁶ Ustanovení § 15e a § 15f návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál Aplikace ODok* [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORNBCWBY9W8>.

doporučením ÚKOZ pro chov savců v cirkusech, u delfinovitých doporučením ÚKOZ pro chov savců volně žijících druhů v zajetí. Vyhláška nakonec stanoví i metody provádění drezúry. Vyjmenovává prostředky dovolené manipulace se zvířaty a také zakázané způsoby drezúry, jako jsou údery bičem, používání ohně, podněty, jejichž účelem je vyvolání agresivních reakcí, cílené hladovění zvířete, podávání drog apod.¹⁷⁷

Lze tedy shrnout, že zatímco ZOZPT stanoví pro chov zvířat v cirkusech základní podmínky, kterými jsou vymezeny spíše zákazy určitých činností nebo zákazy používání určitých druhů zvířat, vyhláška klade na provozovatele již konkrétní nároky na chov, a to jednak v rovině obecné, jednak podrobně s vymezením konkrétních velikostí prostor, teplotních nároků a dalších aspektů chovu jednotlivých zvířat.

Požadavky na konání veřejných vystoupení, do jejichž definice cirkusová představení spadají, nalezneme v § 8 ZOZPT. Obsahem druhého odstavce ustanovení jsou zejména nároky na provozovatele cirkusu, které se týkají zajištění bezpečnosti a pohody zvířat a s tím související bezpečnosti osob, které v cirkusu pracují, a osob, které představení navštíví. Kromě toho má pořadatel oznamovací povinnost vůči KVS a obci, v níž bude vystoupení probíhat. Oznámení musí obsahovat náležitosti stanovené v § 8, odst. 3 písm. a) a b), které sestávají z data a místa konání, druhu a počtu zvířat, která budou vystupovat, údajů o provozovateli a seznamu činností, které budou se zvířaty prováděny. Současně je pořadatel povinen poučit osoby, které se zvířaty budou pracovat, o bezpečné manipulaci s nimi.¹⁷⁸

Kontroly nad dodržováním stanovených podmínek veřejných vystoupení provádí zaměstnanci KVS. Na základě § 25, odst. 2 je pořadatel povinen umožnit jim vstup do prostor, kde se vystoupení koná, poskytnout potřebné informace, dokumentaci a součinnost nutnou k provedení dozoru, případně zvíře předvést. Nedodržení těchto ustanovení je možné klasifikovat jako přestupek podle § 27 odst. 1 písm. o).

Vzhledem k tomu, že bylo dříve možné veřejná vystoupení konat pouze se souhlasem příslušné obce a také s přihlédnutím k současným aktivitám některých obcí, které odmítají poskytovat obecní pozemky cirkusům vystupujícím s volně žijícími zvířaty (jak je popsáno v kapitole 7.1.), by se mi jevilo jako vhodné navrátit obcím pravomoc znemožnit hostování cirkusů na jejich území, a umožnit jim tak samostatné rozhodnutí.

¹⁷⁷ Ustanovení § 4 vyhlášky č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

¹⁷⁸ Ustanovení § 8 odst. 3 ZOZPT.

7.6 Přeprava

Pro provozování cirkusu je přeprava z jednoho místa na druhé jeden z esenciálních prvků, bez které by ztratil svou podstatu. Pro přepravu cirkusových zvířat platí standardní podmínky stanovené ZOZPT, veterinárním zákonem a nařízením Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004, o ochraně zvířat během přepravy. Protože se však cirkusy nemusejí přesouvat jen v rámci území jednoho státu, platí pro přesuny v těchto případech ještě nařízení Komise č. 1739/2005 ze dne 21. října 2005, o veterinárních požadavcích na přesun cirkusových zvířat mezi členskými státy.

Vnitrostátní přepravě se věnuje ZOZPT v § 8a - § 8g, v nichž stanoví základní podmínky, které musí být splněny, abychom mohli hovořit o legálních přesunech. Nároky na prostor dopravního prostředku upravuje zákon obecně, minimální rozměry pro jednotlivé druhy zvířat stanoví vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě v příloze č. 3. Netýká se samozřejmě všech druhů zvířat, z druhů běžně vystupujících v cirkusech uvádí pouze koně, osly, poníky, ovce a kozy. U ostatních savců a ptáků stanoví povinnost dodržet při jejich přepravě alespoň takové minimální nároky na prostor, aby každé zvíře bylo schopné si lehnout, stát, a bez problému si stoupnout. U ptáků navíc zakotvuje povinnost přepravovat je v šeru. Zákon dále upravuje způsobilost zvířat pro přepravu, kdy za nezpůsobilá považuje např. zvířata zraněná, březí či příliš mladá (pokud se samozřejmě nejedná o přepravu těchto zvířat k veterinárnímu lékaři)¹⁷⁹, uspořádání zvířat v rámci dopravního prostředku a zakázané způsoby manipulace.¹⁸⁰

Podmínky přepravy upravuje také nařízení Komise (ES) č. 1/2005, o ochraně zvířat během přepravy, které zakotvuje základní zásady sloužící zejména k minimalizaci stresu zvířat, zajištění jejich pohody a snížení rizika poranění. Kromě toho upravuje nároky na doklady, kterými musí přepravec disponovat a na vyžádání je předložit příslušnému orgánu. Dále stanoví požadavky na přepravce, průvodce a dopravní prostředky způsobilé k přepravě a způsoby nakládky, vykládky a manipulace se zvířaty (které uvádí v příloze). Základní zásady a obecné

¹⁷⁹ Ustanovení § 8d odst. 2 a 3 ZOZPT.

¹⁸⁰ Ustanovení § 8f ZOZPT.

podmínky specifikované v tomto nařízení jsou z velké části převzaty do již zmiňovaných ustanovení ZOZPT, která se týkají přepravy zvířat.

Přepравě se věnuje i (již zmíněné) doporučení ÚKOZ k chovu savců, které pro jednotlivé druhy zvířat ve zvláštní části stanoví způsob odchytu a přepravy. Doporučení pro cirkusy zase shrnuje právní předpisy, které se vztahují k přepravě cirkusových zvířat.

V případě záměru cirkusu přesouvat se mezi členskými státy se rovněž uplatní nařízení Komise č. 1739/2005 o veterinárních požadavcích na přesun cirkusových zvířat mezi členskými státy. Podle jeho ustanovení čl. 4 je nutné cirkus nejprve zaregistrovat, a to na základě žádosti předložené KVS minimálně 40 dní před zamýšleným přesunem. Ta vydá provozovateli registrační číslo cirkusu, rejstřík zvířat, míst konání a zvířecí pasy, o jejich aktualizaci se na základě čl. 8 musí provozovatel postarat ještě před přesunem. Tento článek také stanoví povinnost provozovatele alespoň 10 dní před plánovaným přesunem KVS informovat o tomto záměru. Ústřední veterinární lékař rovněž minimálně 10 dnů před přesunem provede kontrolu a osvědčí oprávnění k přesunu.¹⁸¹ Provozovatel nakonec KVS sdělí všechny informace, které se zavádí do systému TRACES, jehož prostřednictvím KVS přesun oznámí příslušnému orgánu státu, do kterého se cirkus bude přemísťovat.¹⁸²

Podmínky přepravy cirkusů jsou stanoveny velmi podrobně a zdařile, i díky úpravě na unijní úrovni. Vzhledem k tomu, že vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě neobsahuje minimální nároky na prostor u exotických druhů zvířat, bylo by vhodné upravit nároky alespoň těch druhů, které jsou pro cirkusové účely využívány nejčastěji.

¹⁸¹ Čl. 9 nařízení Komise č. 1739/2005 ze dne 21. října 2005, o veterinárních požadavcích na přesun cirkusových zvířat mezi členskými státy.

¹⁸² Tamtéž čl. 10.

8 Chov v zoologických zahradách

Zoologické zahrady jsou zařízeními, která v sobě spojují ochranu biodiverzity, výzkum, vzdělání, osvětu a poskytování zábavy jejich návštěvníkům. Prvními předchůdci dnešních zahrad byly zvěřince panovníků, zmínky o nich pocházejí již ze starověku. První skutečnou zoologickou zahradou přístupnou veřejnosti byla pařížská zoo, založená v roce 1793. Po jejím vzoru se započalo s budováním dalších takových zařízení, s postupným přibližováním se současnému modelu.¹⁸³ Ten nyní usiluje zejména o ochranu zvířat a vzdělávání společnosti. Dřívější snahy o odchyt zvířat z volné přírody a jejich následné využívání k získání obchodního zisku ustaly s přijetím Úmluvy CITES v roce 1973, což podpořilo i usnesení Světové asociace zoologických zahrad a akvárií („WAZA“), jež je k dekomercializaci zavazuje.¹⁸⁴

Zoologické zahrady by se dnes již těžko obešly bez vzájemné spolupráce. Významný prvek spolupráce mezi českými a slovenskými zoologickými zahradami navzájem představuje Unie českých a slovenských zoologických zahrad, která má v současné době již 20 členů.¹⁸⁵ Kromě toho jednotlivé zoologické zahrady kooperují i na úrovni mezinárodní. Kromě již zmíněné WAZA existuje mnoho dalších organizací, které se snaží o navázání vzájemné spolupráce, předávání zkušeností a podporu obecně. Jsou jimi např. EAZA (evropská asociace zoologických zahrad a akvárií), IZE (mezinárodní asociace vzdělávacích pracovníků zoologických zahrad), IUCN (světový svaz ochrany přírody) a další.¹⁸⁶

8.1 Ochrana biodiverzity v rámci zoologických zahrad

Jak již bylo řečeno, jedním z hlavních posláních zoologických zahrad je podpora zachování a obnovy biodiverzity. K té se Česká republika zavázala přistoupením k Úmluvě o biologické

¹⁸³ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 69-70.

¹⁸⁴ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 71.

¹⁸⁵ Členské zoo. In: *Unie českých a slovenských zoologických zahrad* [online]. [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: <http://www.zoo.cz>.

¹⁸⁶ JIROUŠEK, V. T., et. al. 2005. *Zoologické zahrady České republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti* [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 2019-11-19]. ISBN 80-7212-362-9. S. 24-29. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/379B301626F7EF96C12570DC002B689B/\\$file/zoo.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/379B301626F7EF96C12570DC002B689B/$file/zoo.pdf).

rozmanitosti, která byla přijatá v roce 1992. K ochraně *in situ* se smluvní státy zavázaly na základě jejího čl. 8 a k doplňkové ochraně *ex situ* na základě čl. 9. Ten v bodě b) zakotvuje závazek k vytvoření a udržování zařízení, která budou sloužit k ochraně a výzkumu zvířat a v bodě c) upravuje zpětné vysazování na přirozená stanoviště, tzv. reintrodukcí. Nakonec jsou bodem d) státy vyzvány k vzájemné spolupráci. Ta byla podpořena vydáním strategie IUCN – *Caring for the Earth*. Na ni navazovala strategie zoologických zahrad, kterou pod názvem *World zoo conservation strategy* v roce 1993 zpracovala IUCN spolu s WAZA (dříve IUDZG – Mezinárodní unie ředitelů zoologických zahrad). V roce 2005 ji WAZA aktualizovala, pojednávala v ní o základních principech druhové ochrany a vyzývala k mezinárodní spolupráci.¹⁸⁷

Ochrana druhové rozmanitosti je tedy obecně realizována na základě dvou přístupů. *In situ*, který sestává z ochrany původního, přirozeného prostředí a který je významnější a *ex situ*, který slouží k ochraně prováděné v uměle vytvořeném prostředí, a je realizován paralelně s přístupem *in situ*, případně může nastoupit v případě, kdy první varianta není možná či účelná. Je typické, že zařízení, která provádí ochranu *ex situ*, jsou státem regulována. V případě ochrany zvířat se kromě záchranných stanic a záchranných center jedná právě i o zoologické zahrady.¹⁸⁸

8.2 Reintrodukce a repatriace

Ústup některých druhů volně žijících zvířat z volné přírody je jedním ze symptomů stále pokračující globalizace. Většinou se na jejich ohrožení nepodílí jeden faktor, ale jedná se o kombinaci příčin, která způsobí těžko napravitelnou škodu. Nápravu mohou představovat právě programy reintrodukce a repatriace, tedy vysazování druhů na stanoviště, ze kterých vymizely, nebo posilování existujících populací. Nejedná se přitom samozřejmě o jednorázové projekty a jejich účastníkem není jediná zoologická zahrada, klíčová je totiž vzájemná spolupráce. K délce

¹⁸⁷ JIROUŠEK V. T., et. al. 2005. *Zoologické zahrady České republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti* [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 2019-11-19]. ISBN 80-7212-362-9. S. 5, s. 27. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/379B301626F7EF96C12570DC002B689B/\\$file/zoo.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/379B301626F7EF96C12570DC002B689B/$file/zoo.pdf). IUDZG/CBSG (IUCN/SSC). *The world zoo conservation strategy* [online]. Chicago zoological society, 1993. [cit. 2019-12-27]. ISBN: 0-913934-21-6. Dostupné z: https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/1993-033_Ex_Sum.pdf.

¹⁸⁸ STEJSKAL, Vojtěch. *Principy právní úpravy ochrany přírody a krajiny*. Dny práva – 2010 – Days of Law. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 1974-1989. ISBN: 978-80-210-5305-2. s. 9.

trvání některých projektů je možné zmínit např. reintrodukci koně převalského, která trvá již od 50. let 20. století a na které se výraznou mírou podílela Zoologická zahrada hl. m. Prahy jejich vysazováním mezi mongolskou populaci.¹⁸⁹

Získávání zvířat se děje dvojím způsobem, odchovem vlastních jedinců v zahradě (jako v případě v přírodě vyhubeného koně převalského) nebo jejich odebráním z volné přírody. To se zásadně děje z míst, kde se druh vyskytuje ve větším počtu, a pouze za předpokladu, že daný postup neohrozí populaci i na tomto místě, jinak by reintrodukce neměla smysl. Taková metoda byla např. realizována v programu reintrodukce puštíka bělavého středoevropského Zoologickou zahradou Hluboká, která jej odebrala ze Slovenské republiky a vypustila na původní místo výskytu v České republice – do NP Šumava.¹⁹⁰

Kromě přirozených obtíží vypouštění, které se u každého druhu liší, stojí v cestě úspěšným programům zejména nutnost disponovat vysokými počty zvířat. To je obtížné zejména vzhledem k nárokům na obývané prostory, které není každá zoologická zahrada schopná zajistit pro každý druh zahrnutý do programů, a to i vzhledem k současným tendencím, spočívajících ve snaze o zvětšování výběhů na úkor počtu zvířat.¹⁹¹

Dalším problémem je obtížné vysazování u těch druhů zvířat, která vyžadují velké plochy svých teritorií, a ztráta schopnosti lovu u zvířat odchovaných v zajetí. V neposlední řadě také narůstající počet druhů zvířat ohrožených vyhynutím, kdy není v silách zoologických zahrad realizovat programy pro každý z nich. Chovu zvířat za účelem reintrodukce navíc v určitém smyslu „konkuruje“ snaha zoologických zahrad přilákat co největší počet návštěvníků, kterou realizují mj. chovem „atraktivních“ druhů namísto druhů ohrožených.¹⁹²

Lze tedy shrnout, že ačkoliv představují zoologické zahrady důležitou součást ochrany a obnovy populací ohrožených či vyhynulých druhů, není možné se spoléhat pouze na jejich snahy, a to zejména u těch druhů zvířat, které pro ně nepředstavují atraktivní předmět chovu. Řešením by bylo vybudování zařízení, která by nesloužila potřebám návštěvníků, ale pouze ochraně druhů. Ta by tak nebyla závislá na potřebě vlastnit atraktivní druhy a zároveň by mohla

¹⁸⁹ Návrat koně převalského do Mongolska. In: *Zoo Praha* [online]. [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/zvirata-a-expozice/pomahame-jim-prezit/seznam-projektu/7189-navrat-kone-prevalskeho-do-mongolska>.

¹⁹⁰ Reintrodukce puštíka bělavého Středoevropského. In: *Zoo Hluboká* [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://zoohluboka.cz/reintrodukce-pustika-belaveho-stredoevropskeho>.

¹⁹¹ MÜLLEROVÁ, STEJSKAL op.cit., s. 72.

¹⁹² Tamtéž, s. 72-73.

být umístěna v oblasti s dostatečným prostorem, bez ohledu na dojezdovou vzdálenost od metropolí. Finanční náročnost takových projektů by ovšem byla velmi vysoká.

8.3 Vzdělávací a osvětová činnost zoologických zahrad

Kromě uvedené „záchranné“ funkce zoologických zahrad by, jak bylo již uvedeno, měly realizovat i vzdělávací a osvětovou činnost a zajišťovat chovaným jedincům dostatečnou životní pohodu. Všechny funkce samozřejmě žádná zoologická zahrada nenaplnuje stejně jako jiná.

Existují zařízení, která se (zejména v posledních letech) zaměřují spíše na zvýšení komfortu stávajících zvířat, a to zejména rozšiřováním výběhů. Tento přístup je nutné vyzdvihnout, snaha poskytnout zvířatům chovaným v zajetí podmínky, které by co nejvíce simulovaly normální život daného druhu ve volné přírodě, by měla být klíčová a měla by převažovat nad snahou představit návštěvníkům co největší počet jedinců. Zajištění dobrých životních podmínek se samozřejmě netýká jen výběhů. Jedná se také o sociální skladbu živočichů, když někteří v přírodě žijí ve smečkách a jiní osaměle, kvalitní stravu, veterinární péči, možnost uniknout před nepříznivým počasím, zajištění podnětů ke hře atd. Pokud nároky a pohoda zvířat nejsou naplněny, je možné u nich pozorovat stereotypní chování – přecházení ze strany na stranu (kočkovité šelmy), kývání (primáti) atd. Takové chování je ukazatelem nedostatečného welfare a plyne ze stresu a nemožnosti zvířete se projevit způsobem, který je pro jeho druh jinak typický.¹⁹³ Bohužel se i v České republice stále nachází některé zoologické zahrady, které k tomuto modernějšímu přístupu zatím nedospěly a kde je možné toto stereotypní chování u zvířat pozorovat.

S předchozím souvisí i snaha o šíření osvěty a výchova návštěvníků, kdy by tyto funkce měly jít ruku v ruce s ostatními. Účelem návštěvy zoo by totiž nemělo být pozorování co největšího počtu zvířat za jediný den, ale poučení a porozumnění životu zvířat. Toho návštěvník nejlépe dosáhne, pokud bude pozorovat zvířata v prostředí, které se tomu přirozenému přibližuje co nejvíce a ve kterém tato zvířata žijí spokojeně.

¹⁹³ MANTECA, X., SALAS, M. Stereotypies as animal welfare indicators. In: *ZAWEC* [online]. [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: <https://www.zawec.org/en/fact-sheets/44-stereotypies-as-animal-welfare-indicators>.

8.4 Relevantní právní předpisy

Jeden z nejdůležitějších pramenů vztahujících se k zoologickým zahradám na mezinárodní úrovni představuje již zmiňovaná Úmluva o biologické rozmanitosti, upravující *in situ* a *ex situ* ochranu. Zoologické zahrady ovlivňují rovněž nejrůznější usnesení a další dokumenty relevantních mezinárodních organizací, které se snaží o navázání vzájemné spolupráce. Kromě toho se na zvířata chovaná v zahradách vztahuje CITES, jejíž aspekty byly přiblíženy v kapitole 6.

Unijní úprava je tvořena zejména směrnicí Rady č. 1999/22/ES ze dne 29. března 1999, o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách. Ta obsahuje velmi obecně stanovená pravidla provozování zoologických zahrad, která sestávají např. z povinnosti účastnit se výzkumů, výměny informací a/nebo účasti na programech reintrodukce a repatriace, šíření osvěty o ochraně biodiverzity apod. Část směrnice je věnována získávání licencí, které jsou předpokladem pro samotné provozování zoologických zahrad.

Tato směrnice byla kritizována v souvislosti s její odlišnou interpretací v jednotlivých právních řádech členských států. Ačkoliv byl Komisí v roce 2015 vydán dokument osvědčených postupů podle směrnice EU o zoologických zahradách (*EU Zoos Directive Good Practices Document*), který objasňoval detaily uváděné směrnicí, nebyl bohužel přeložen do jazyků členských států a většinou z nich byl ignorován.¹⁹⁴ K zajištění lepší implementace bylo Komisí na začátku roku 2019 přislíbeno tento nedostatek napravit, což bylo částečně naplněno v říjnu téhož roku překladem do 7 jazyků s příslibem dalších 7, které by měly být k dispozici v roce 2020.¹⁹⁵

Směrnicí do českého právního řádu transponuje zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o zoologických

¹⁹⁴ Commission report urges Member States to improve animal welfare and conservation efforts of zoos. In: *Eurogroupforanimals* [online]. 16.11.2018 [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: <https://www.eurogroupforanimals.org/commission-report-urges-member-states-to-improve-animal-welfare-and-conservation-efforts-of-zoos>.

¹⁹⁵ Zoos Directive Good Practices Document now available in eight languages. In: *Fondsen* [online]. 16.10.2019 [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: <https://www.fondsen.org/zoos-directive-good-practices-document-now-available-in-eight-languages>.

zahradách“), který je základem vnitrostátní úpravy. Ten stanoví podmínky provozování zoologických zahrad zejména z hlediska získávání licencí, kontrol ze strany České inspekce životního prostředí a poskytování dotací ze státního rozpočtu.

8.5 Pojem zoologická zahrada

Definici zoologické zahrady nalezneme na prvním místě ve směrnici Rady č. 1999/22/ES. Článek 2 ji vymezuje takto: „*Pro účely této směrnice se "zoologickou zahradou" rozumí trvalé zařízení, kde mohou být živočichové volně žijících druhů vystaveni veřejnosti sedm nebo více dní v roce, s výjimkou cirkusů, obchodů s oblíbenými zvířaty a zařízení, která členské státy vyjmou z působnosti této směrnice, pokud nevystavují větší počet živočichů nebo druhů a výjimka neohrozí cíle této směrnice.*“ Vzhledem k její transpozici zákonem o zoologických zahradách není překvapivé, že jsou si obě úpravy velmi podobné. Zákonné vymezení nalezneme v několika souvisejících ustanoveních. Prvním je § 2 odst. 1 písm. a), které popisuje zoologickou zahradu jako „*(...) trvalé zařízení, v němž jsou chováni a po dobu nejméně 7 dnů v kalendářním roce vystavováni pro veřejnost volně žijící živočichové, popřípadě též zvířata domácí*“.

Toto ustanovení je třeba vykládat ještě v souvislosti s písm. f) a g), specifikujícími akvária a terária, a s odst. 2, který obsahuje negativní výčet zařízení, která se za zoologické zahrady nepovažují. Těmi jsou cirkusy a podobná zařízení provádějící drezúru zvířat, obchody se zvířaty, zařízení pro chov a držení živočichů sloužící pro zvláštní účely (např. záchranné stanice a centra, zařízení pro chov zvěře a farmový chov), akvária, terária, expozice a jiná výstavní zařízení v případě, že chovají méně než 20 druhů volně žijících savců a ptáků a jsou zároveň součástí zařízení, jehož hlavní činností není vystavování volně žijících živočichů veřejnosti. Zoologickými zahradami nakonec nejsou ani zařízení chovající méně než 20 druhů volně žijících savců a ptáků, vystavují-li je veřejnosti bezplatně, za účelem výchovy a poučení. A contrario za ně ale považujeme taková zařízení, která sice vystavují méně než 20 druhů volně žijících savců a ptáků, ale jsou veřejnosti vystavována na základě komerčních cílů.¹⁹⁶

¹⁹⁶ Ustanovení § 2 odst. 2 písm. e) zákona o zoologických zahradách.

Shrneme-li klíčové znaky dané definice zoologických zahrad, jsou jimi trvalost zařízení, chov volně žijících živočichů, jejich veřejné vystavení po dobu alespoň 7 dnů v roce, a nadto ještě platná licence nutná k provozu zoologických zahrad.¹⁹⁷

Důležité je rovněž vymezení provozovatele zoologické zahrady, kterým je podle § 2 odst. 1 písm. h) právnická nebo fyzická osoba, která zoologickou zahradu provozuje.

8.6 Obecné podmínky provozování

Základní podmínky provozování zoologických zahrad jsou uvedeny v zákoně o zoologických zahradách, který je uvádí v § 3. Jsou jimi: získání licence – aspekt, který vnesla do českého právního řádu směrnice Rady č. 1999/22/ES, resp. zákon o zoologických zahradách a povinnost umístit kopii licence ve vchodech do zoologické zahrady tak, aby byla návštěvníkům volně přístupná k nahlédnutí. Provozovatel s licencí má právo užívat označení „zoologická zahrada“ nebo „zoo“.

Pokud jde o způsob a formu provozování zoologických zahrad, ty byly před účinností zákona č. 162/2003 Sb. provozovány jako volné živnosti, a to na základě zákona č. 455/1991 Sb., živnostenského zákona. Platné znění živnostenského zákona provozování zoologických zahrad na základě licence vydané MŽP z živností vyjímá, stanoví tak v § 3, odst. 3, písm. ad). Formy zoologických zahrad se různí, nejčastěji jsou to příspěvkové organizace, které zřizují města, ve kterých se nacházejí. Dalšími typy jsou akciové společnosti, společnosti s ručením omezením, obecně prospěšné společnosti a v neposlední řadě také soukromé zoologické zahrady provozované podnikajícími fyzickými osobami. V současné době je v České republice provozováno 29 zoologických zahrad s licencí, jejich seznam je uveden v příloze č. 4 této diplomové práce.¹⁹⁸

K podpoře fungování zoologických zahrad je také možné provozovateli s licencí poskytnout dotace ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu územního samosprávného celku.

¹⁹⁷ STEJSKAL, Vojtěch. Zoologické zahrady mají vlastní zákon. *České právo životního prostředí*. 2003, roč. 2, č. 8, s 9-26. ISSN 1213-5542. S. 13.

¹⁹⁸ Seznam zoologických zahrad s licencí v roce 2019. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/Informace_o_zoologickyh_zahradach/\\$FILE/odoimz_seznam_zo_o_licence_adresy_web-20190903.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/Informace_o_zoologickyh_zahradach/$FILE/odoimz_seznam_zo_o_licence_adresy_web-20190903.pdf)

Dotační tituly jsou vymezeny v § 14 odst. 1, určeny jsou např. k podpoře chovu volně žijících živočichů, účasti provozovatele na projektech ochrany přírody, podpoře spolupráce, vědy a výzkumu, k rekonstrukci objektů apod. Pravidla poskytování dotací ze státního rozpočtu stanoví nařízení vlády č. 17/2004 Sb., o pravidlech pro poskytování dotací provozovatelům zoologických zahrad.

Zoologické zahrady jsou na základě § 19 odst. 2 oprávněny darovat a přijímat zvířata v rámci mezinárodní spolupráce. Protože v zákoně není upraveno úplatné nabytí, lze dovést, že zoologickým zahradám nic nebrání zvířata prodávat ani kupovat, samozřejmě v případě, že tomu nebrání jiné předpisy – např. právní úprava obchodování s ohroženými druhy u druhů z přílohy I CITES.

Pokud nahlížíme na problematiku zoologických zahrad z hlediska ZOZPT, je provozovatel zoo chovatelem. K tomuto postavení se nicméně vztahuje několik výjimek, vyplývajících ze zvláštní pozice zoologických zahrad – ta nemusí například disponovat povolením KVS pro chov zvířat vyžadujících zvláštní péči, § 8 odst. 4 je zbavuje povinnosti oznamovat veterinární správě a obci konání veřejného vystoupení, koná-li se v areálu zoologické zahrady, a nevztahuje se na ně zákaz drezúry uvedený v § 14a, odst. 1 písm. b), jde-li o cílené pohybové aktivity chovaných zvířat.

8.7 Licence

Získávání licence upravuje zákon o zoologických zahradách zevrubně. Žádost podává provozovatel zoo na základě § 4 odst. 1 Ministerstvu životního prostředí (které je zároveň ústředním orgánem státní správy v této oblasti) a kromě identifikačních znaků fyzické či právnické osoby, která je žadatelem, musí obsahovat seznamy druhů živočichů a jejich předpokládané počty. Je nutné také doložit přehledy o účasti ve výzkumech, školení, výměně informací týkající se ochrany zvířat, reintrodukci, informace o osvětové činnosti a způsobu vedení záznamů o souboru volně žijících živočichů.¹⁹⁹ Tato povinnost je však v odst. 4

¹⁹⁹ Ustanovení § 4 odst. 2 zákona o zoologických zahradách.

zmírněna možností doložit budoucí způsob provádění těchto aktivit. K žádosti se přikládá rovněž výpis z rejstříku trestů, případně čestné prohlášení o bezúhonnosti žadatele.²⁰⁰

Účastníkem řízení o žádosti je na základě odst. 7 i obec a kraj, na jejichž území bude zoologická zahrada provozována. Ustanovení je zakotveno zejména s ohledem na výrazný vliv zoologických zahrad jako činitelů, které se výraznou měrou podílí na kulturních, ekologických a výchovných aspektech, které jsou příčinou nezbytných vazeb s obcemi a kraji.²⁰¹

Před rozhodnutím o udělení žádosti si je MŽP na základě § 5 odst. 1 povinno vyžádat písemná vyjádření České inspekce životního prostředí, příslušné veterinární správy a ÚKOZ. Následně je za účasti Komise pro zoologické zahrady (která je poradním orgánem MŽP) provedeno místní šetření, které spočívá jednak v ověření pravdivosti údajů uvedených v žádosti, jednak v posouzení skutečností, které jsou pro udělení licence klíčové. Ty sestávají z ověření, zda jsou živočichové ustájeni a chováni ve vhodných životních podmínkách, je jim poskytována pravidelná veterinární péče, zda jsou prostory dostatečně opatřeny proti únikům živočichů, jestli je zajištěno vzdělání a osvěta návštěvníků a žadatel je zapojen do aktivit národních i mezinárodních a zda zařízení disponuje dostatečným počtem kvalitního personálu.

²⁰²

Rozhodnutí MŽP vydá do 90 dnů od podání žádosti, a to na základě § 6 odst. 1. Licenci vydá takovému žadateli, který splní náležitosti stanovené v odst. 2 – chová živočichy ve vhodných životních podmínkách, předchází jejich únikům a šíření parazitů, vede záznamy o souboru chovaných živočichů, účastní se ochrannářských výzkumů, výměny informací, chovu ohrožených či vzácných druhů s cílem chránit biodiverzitu *in situ* nebo *ex situ*, nebo se účastní programů reintrodukce, poskytuje návštěvníkům výchovu a osvětu ve vztahu k chovaným živočichům, zajišťuje, aby byla péče o chované živočichy poskytována odborným, kvalitním a přiměřeně početným personálem a je bezúhonný. Tyto podmínky je nutné splnit kumulativně. Účast ve výzkumech, výměnu informací, chov ohrožených či vzácných druhů nebo účast v programech reintrodukce, jakož i poskytování výchovy a osvěty je na základě odst. 3 možné nahradit doložením schopnosti žadatele tyto podmínky do 2 let splnit, licence je mu pak vydána

²⁰⁰ Tamtéž, odst. 3.

²⁰¹ Důvodová zpráva k zákonu 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), č. 162/2003 Dz. In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 28. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>.

²⁰² Ustanovení § 5 odst. 5 zákona o zoologických zahradách.

na dva roky. Taková skutečnost nicméně nesmí ohrozit plnění poslání zoologických zahrad. Bez tohoto ustanovení by většina nových zoologických zahrad neměla šanci licenci získat.

Licence je v případě kladného rozhodnutí MŽP (a není-li uplatněna výjimka podle předchozí věty) vydána na dobu neurčitou.²⁰³ Kromě jakýchkoliv nastalých změn je provozovatel povinen každoročně zveřejňovat a zasílat MŽP výroční zprávu o své činnosti.²⁰⁴ Nadto je na základě § 13 povinen se podrobit pravidelné kontrole dodržování právních předpisů, kterou provádí MŽP ve spolupráci s inspekcí minimálně jednou za 2 roky. Ta doplňuje „standardní“ kontrolu prováděnou inspekcí, místními veterinárními správami, popř. ÚKOZ, které kromě dodržování zákona o zoologických zahradách kontrolují i dodržování dalších předpisů (ZOZPT, veterinární zákon, ZoPaK atd.).²⁰⁵

Licenci je možné na základě § 8 odst. 1 a 2 zoologické zahradě rovněž zrušit, pokud se při kontrole zjistí, že provozovatel porušuje podmínky nutné k jejímu vydání, a to buď v celém rozsahu, nebo v rozsahu porušení, které se např. dotýká pouze části chovu nebo provozu. MŽP může případně řízení o zrušení licence pozastavit, a prozatím stanovit lhůtu k nápravě.²⁰⁶ Kromě zrušení zákon upravuje i zánik licence v případě uplynutí lhůty na základě § 6 odst. 3, smrti nebo zániku provozovatele nebo ukončením provozování z vlastní vůle provozovatele, který takový záměr povinně oznamuje MŽP.²⁰⁷ Velmi důležité je ustanovení § 10, které stanoví, že zrušení nebo zánik licence neopravňuje provozovatele k tomu, aby přestal chovaným živočichům poskytovat péči, kterou stanoví právní předpisy, těmi jsou např. ZOZPT, ZoPaK, veterinární zákon a zákon o obchodování s ohroženými druhy. Pokud je zoologická zahrada provozována bez licence, ČIŽP ji na základě § 15 odst. 1 pro veřejnost uzavře. Provozovateli by v tomto případě hrozila pokuta až do výše 3 000 000 Kč, resp. 5 000 000 Kč, pokud by takový čin provedl opakovaně.²⁰⁸

²⁰³ Ustanovení § 7 odst. 2 zákona o zoologických zahradách.

²⁰⁴ Ustanovení § 7 odst. 4 zákona o zoologických zahradách.

²⁰⁵ STEJSKAL, Vojtěch. Zoologické zahrady mají vlastní zákon. *České právo životního prostředí*. 2003, roč. 2, č. 8, s 9-26. ISSN 1213-5542. S. 20.

²⁰⁶ Ustanovení § 8 odst. 3 zákona o zoologických zahradách.

²⁰⁷ Ustanovení § 9 zákona o zoologických zahradách.

²⁰⁸ Ustanovení § 16 odst. 2, písm. b) a odst. 3, písm. b) zákona o zoologických zahradách.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo provést komplexní shrnutí právní úpravy věnující se chovu volně žijících zvířat v zajetí, představit ty nejdůležitější instituty a případně navrhnout některé změny de lege ferenda.

Český právní řád má v oblasti právní úpravy volně žijících zvířat největší mezery zejména v její roztržitosti, která může (nejenom) chovatelům působit velké interpretační potíže a snadněji tak může docházet k jednáním, která nebudou zcela v souladu se zákonem. Případné sjednocení je však úkolem, kterého nemůže být dosaženo v brzkém časovém horizontu. Vzhledem k rozšiřování právní úpravy i vlivem promítání unijních pramenů ale bude třeba problém řešit. Orientaci v právní úpravě ztěžuje také nedůsledné užívání stejného pojmosloví, a to zejména při srovnání zákona na ochranu zvířat proti týrání a zákona o ochraně přírody a krajiny. Je k zamyšlení, zda nesjednotit terminologii a tento problém jednou provždy nevyřešit, s možným čerpáním inspirace v zahraničních úpravách, kde se tato sporná otázka nevyskytuje.

Ochrana volně žijících zvířat a jejich chov je z velké části obsažen v zákoně na ochranu zvířat proti týrání a v zákoně o ochraně přírody a krajiny. První jmenovaný předpis reflektuje zejména individuální ochranu zvířat, zvířatům volně žijícím přiznává zvýšenou ochranu, spočívající v úpravě metod jejich odchyty či usmrcování, v regulaci činností s volně žijícími zvířaty a možností provádět na nich pokusy. Zákon na ochranu přírody a krajiny na druhou stranu poskytuje volně žijícím živočichům ochranu druhovou, a to jak obecnou, tak zvláštní, která cílí zejména na jejich zachování a předcházení případnému vyhubení. Tuto snahu reflektuje také institut záchranných programů, který spočívá ve zvýšení početnosti populací a prevenci ohrožení.

Ochrana je volně žijícím živočichům poskytována také na základě právní úpravy věnující se handicapovaným živočichům. Tato úprava je velmi zdařilá a poskytuje živočichům velmi silnou ochranu, zejména z hlediska nároků na odbornou způsobilost chovatelů poskytujících živočichům nezbytnou péči a podmínkám jejího poskytování. Její negativum spočívá v silné roztržitosti úpravy, její budoucí sjednocení by přispělo k odbourání interpretačních potíží. Určitou limitaci spatřuji také v povinnosti v případě útulků a zoologických zahrad obě zařízení oddělit. S tím souvisí omezení možnosti poskytovat péči většímu počtu handicapovaných zvířat vzhledem k omezeným prostorám, kterými mohou pro tyto účely disponovat.

Zákon na ochranu zvířat proti týrání věnuje část úpravy také druhům zvířat vyžadujících zvláštní péči, která byla v této diplomové práci rovněž shrnuta, a která je vázaná na splnění zvláštních podmínek, a založená na systému povolení. Tento druh chovu vykazuje určité

mezery a bude třeba je revidovat a stanovit mu obecně přísnější podmínky, a to zejména kladením vyšších nároků na budoucí chovatele. Současná situace je nastavena příliš benevolentně a umožňuje chov v podstatě každému, což s sebou nese velká rizika nejen vůči chovaným jedincům, ale i ve vztahu k osobě chovatele a veřejnosti. Důležitou změnou by mělo být zavedení podmínek chovu, péče a nároků na prostory pro chov ve formě závazného právního předpisu. Jako vhodné by se mi jevilo i opětovné zavedení institutu povinného nezaměnitelného označení zvířat, spadajících mezi druhy vyžadující zvláštní péči (s výjimkami pro zvířata, u nichž by na základě aplikace hrozil úhyn), a to nejlépe spolu se zřízením centrálního registru, ve kterém by se takto označená zvířata evidovala.

Podobně jako chov druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči lze hodnotit i tzv. kontaktní zooparky, jejichž provozování je za současných podmínek neúnosné. Navrhované změny v zákoně na ochranu zvířat proti týrání zpřísněním podmínek chovu (zejm. vybraných druhů šelem a lidoopů) včetně případného zavedení zákazu fyzického kontaktu s osobami odlišnými od chovatele by problematičnost jejich provozování jednou provždy vyřešilo.

Právní úprava se ve vztahu k volně žijícím živočichům rovněž věnuje regulaci obchodu s ohroženými druhy. Reflektuje tak Úmluvu o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, která byla přijata ve snaze zachovat přežití vyjmenovaných druhů. Úprava v této oblasti je sice pro běžného chovatele komplikovaná, poskytuje však živočichům velmi silnou míru ochrany. Trhlinu, vztahující se k této úpravě, lze však spatřovat v záchranných centrech. Neexistence centrálního, a hlavně státem provozovaného zařízení je velkým problémem, který bude třeba řešit. Přijetí navrhované novely zákona na ochranu zvířat proti týrání (zejm. obecné zpřísnění chovu druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči) může vyústit v naplnění kapacit a následnou nemožnost přijímat zvířata, která bude třeba umístit.

Dalším tématem představeným v této diplomové práci byl i chov volně žijících zvířat v cirkusech. S ním je spojena i související snaha části veřejnosti o absolutní zákaz jejich vystupování v cirkusových představeních, která představuje velmi diskutované téma posledních let. Vzhledem k absenci plošného zákazu v navrhované novele zákona na ochranu zvířat proti týrání však není jisté, zda (a případně kdy) dojde k posunu i v této oblasti. Šlo by však jistě o posun správným směrem. Krokem vpřed by bylo také obnovení dřívější možnosti konat cirkusová představení na území obcí pouze s jejich předchozím souhlasem, a to i s přihlédnutím k současným aktivitám některých z nich, kterými se snaží hostování cirkusů zabránit. Stejně jako v případě druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči by bylo rovněž vhodné

přepracovat dosavadní doporučení ÚKOZ o podmínkách chovu savců v cirkusech do formy právního předpisu. Současně s tím by bylo příhodné zavést do vyhlášky č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě (týkající se nároků na vyžadovaný prostor pro účely přepravy) i minimální nároky stanovené pro exotické druhy zvířat, resp. alespoň pro ty z nich, které se v cirkusových chovech vyskytují nejčastěji.

Právní úpravu chovu zvířat v zoologických zahradách lze naproti tomu považovat za zdařilou, a to zejména po přijetí zákona o zoologických zahradách, který jim stanovil pevný rámec s ohledem na podmínky provozování, včetně získávání licencí. Jejich úloha v programech repatriace a reintrodukce je nezastupitelná, nevýhodu však představují omezené prostory a s tím související nemožnost realizovat záchranné programy pro všechny druhy živočichů. Jde však o problém, který není možné nijak snadno řešit, zmenšování výběhů v případě snah prostory rozšířit by se dělo na úkor pohody dosavadně chovaných jedinců. Vzhledem k jejich modernizaci však není pravděpodobné, že by k tomuto kroku přistupovaly, zejména s ohledem na to, že v posledních letech realizují opačný postup ve snaze zvýšit welfare chovaných živočichů. Tento trend se snad postupem času rozšíří do všech zoologických zahrad.

Právní úprava týkající se volně žijících zvířat, resp. zvířat obecně, je oblastí, která se poslední dobou vyvíjí v podstatě konstantně. Děje se tak zejména na základě měnícího se vnímání zvířat společností, z pohledu etiky a morálky. Lze tedy očekávat další posuny v právním řádu, které povedou k ještě vyšší úrovni ochrany, než jakou přiznává volně žijícím zvířatům současný stav.

Seznam zkratk

ZoZpT týrání	Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti
ZoPaK	Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Zákon o obchodování s ohroženými druhy	Zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy
Zákon o myslivosti	Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti
Veterinární zákon	Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
Zákon o poskytování náhrad škod	Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy
Směrnice o ptácích	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/EHS ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
ÚKOZ	Ústřední komise pro ochranu zvířat
Zákon o zoologických zahradách	Zákon č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách
Inspekce/ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

DAMOHOŘSKÝ, Milan, a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání, Praha: C.H. Beck, 2010. 680 s. ISBN: 978-80-7400-338-7.

MÜLLEROVÁ, Hana, ČERNÝ, David, DOLEŽAL, Adam, a kol. *Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. Praha: Academia, 2016. 797 s. ISBN 978-80-200-2601-9.

MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. 490 s. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9.

MÜLLEROVÁ, Hana. Zvíře jako předmět právní úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. *České právo životního prostředí*. 2014, roč. 1, č. 35, s. 9-28. ISSN 1213-5542.

PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009. 327 s. ISBN 978-80-7201-763-8.

STEJSKAL, Vojtěch, LESKOVJAN, Martin (ed.). *Člověk a zvíře - v zajetí či v péči? Aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v nakl. Vodnář, 2010. 118 s. ISBN 97880-87146-33-0.

STEJSKAL, Vojtěch, VILÍMKOVÁ, Veronika. *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související: komentář*. Praha: Linde, 2005. 419 s. ISBN 80-7201-512-5.

STEJSKAL, Vojtěch. *Principy právní úpravy ochrany přírody a krajiny*. Dny práva – 2010 – Days of Law. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 1974-1989. ISBN: 978-80-210-5305-2.

STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 532 s. ISBN 978-80-7552-229-0.

STEJSKAL, Vojtěch. Zoologické zahrady mají vlastní zákon. *České právo životního prostředí*. 2003, roč. 2, č. 8, s. 9-26. ISSN 1213-5542.

VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018. 676 s. ISBN 978-80-7400-675-3.

2 Seznam použitých internetových zdrojů

Bernská úmluva. In: *Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti* [online]. [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <http://chm.nature.cz/dalsi-mezinarodni-zavazky/bernska-umluva>.

Bolívie jako první na světě zcela zakázala zvířata v cirkusech. In: *iDnes.cz* [online]. 31.7.2009 [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/bolivie-jako-prvni-na-svete-zcela-zakazala-zvirata-v-cirkusech.A090731_124327_zahranicni_stf.

BRODNÍČKOVÁ, Karolína. Zvířata v cirkusech zůstanou. Pro zákaz jenom TOP 09. In: *Novinky.cz* [online]. 30.8.2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/zvirata-v-cirkusech-zustanou-pro-zakaz-jenom-top-09-40294932>.

Circus without wild animals. In: *FOUR PAWS international* [online]. 24.9.2019 [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: <https://www.four-paws.org/campaigns-topics/topics/wild-animals/worldwide-circus-bans>.

Cirkus. In: *STEM/MARK* [online]. 2019 [cit. 2019-11-16]. Dostupné z: <https://www.stemmark.cz/cirkus>.

Cirkus bude. Brňané sice v anketě řekli, že žádný nechťejí, teď však představení vyprodali. In: *ČT24* [online]. 23.9.2019 [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2932391-cirkus-bude-brnane-sice-v-ankete-rekli-ze-zadny-nechteji-ted-vsak-predstaveni>.

CITES. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy.

Commission report urges Member States to improve animal welfare and conservation efforts of zoos. In: *Eurogroupforanimals* [online]. 16.11.2018 [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: <https://www.eurogroupforanimals.org/commission-report-urges-member-states-to-improve-animal-welfare-and-conservation-efforts-of-zoos>.

CUDDLING KILLS: FOUR PAWS warns tourists to avoid cruel lion petting farms. In: *FOUR PAWS in South Afrika* [online]. 6.8.2019 [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://www.four-paws.org.za/our-stories/press-releases/cuddling-kills-four-paws-warns-tourists-to-avoid-cruel-lion-petting-farms>.

Cyklista se na Vsetínsku srazil s lvicí. Kuriózní případ šetří policie. In: *ČT24* [online]. 12.6.2018 [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2508070-cyklista-se-na-vsetinsku-srazil-s-lvici-kuriozni-pripad-setri-policie>.

Členské zoo. In: *Unie českých a slovenských zoologických zahrad* [online]. [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: <http://www.zoo.cz>.

ČT: Zoopark ve Zvoli končí, nemá licenci pro provoz. In: *Ekolist.cz*. [online]. 13.3.2019 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/ct-zoopark-ve-zvoli-konci-nema-licenci-pro-provoz>.

Databáze záchranných stanic pro handicapované živočichy. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/Aplikace/rzc.nsf/index.xsp>.

Dánská vláda koupí poslední čtyři slony z místních cirkusů. Zaplatí za ně 38,2 milionu korun. In: *iROZHLAS.cz* [online]. 3.9.2019 [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/cirkus-slon-nakup-dansko-vlada_1909030736_dok.

GUYNUP, Sharon. Captive tigers in the U.S. outnumber those in the wild. It's a problem. In: *National geographic* [online]. 13.3.2019 [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: https://www.nationalgeographic.com/animals/2019/11/tigers-in-the-united-states-outnumber-those-in-the-wild-feature/?fbclid=IwAR30B0EBmsMsFyei6WfdNT--0LjJJ8yhJNTv2VC9_9MOg_b0CO2AgcLBtgY.

HES, Ondřej, HONSA, Vítězslav, JIROUŠEK, Vladislav, MOUCHA, Pavel, TRÁVNÍČEK, Jiří. *Doporučení ÚKOZ: Podmínky chovu plazů v zajetí* [online]. Ministerstvo zemědělství 2003 [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1589/Dop_plazi.pdf.

HOLEČKOVÁ, Dana, DOUSEK, Jiří. *Doporučení ÚKOZ: Podmínky chovu savců volně žijících druhů v zajetí* [online]. Ministerstvo zemědělství 2006 [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1593/Dop_savci_tisk.pdf.

HOLEČKOVÁ, Dana, DOUSEK, Jiří. *Doporučení ústřední komise pro ochranu zvířat. Podmínky chovu savců v cirkusech* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2001. [cit. 2019-11-23]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1597/Dop_cirk.pdf.

IUDZG/CBSG (IUCN/SSC). *The world zoo conservation strategy* [online]. Chicago zoological society, 1993. [cit. 2019-12-27]. ISBN: 0-913934-21-6. Dostupné z: https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/1993-033_Ex_Sum.pdf.

JIROUŠEK V. T., et. al. 2005. *Zoologické zahrady České republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti* [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 2019-11-19]. ISBN 80-7212-362-9. Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/379B301626F7EF96C12570DC002B689B/\\$file/zoo.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/379B301626F7EF96C12570DC002B689B/$file/zoo.pdf).

KLOUČEK, Ondřej. CITES – základní informace. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 21.12.2017 [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy/\\$FILE/ODOI_MZ-CITES_ZAKLADNI_INFO_171221.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy/$FILE/ODOI_MZ-CITES_ZAKLADNI_INFO_171221.pdf).

KUČERA, Jan, BOUČKOVÁ, Magdalena, KLOUČEK, Ondřej, KURZ, Adam, ŘÍHOVÁ, Pavla, PIKÁLKOVÁ, Miroslava. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin: základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii* [online]. Ministerstvo životního prostředí 2010 [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publicace/\\$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publicace/$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf).

Kvalita života cirkusových zvířat optikou populace ČR. In: *Focus* [online]. 5.2.2019 [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://www.focus-agency.cz/z-nasich-vyzkumu/kvalita-zivota-cirkusovych-zvirat-optikou-populace-cr>.

Lidé si stěžují na šelmy u Karlštejna. In: *Novinky.cz*. [online]. 13.3.2019 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/lide-si-stezuji-na-selmy-u-karlstejna-40274095>.

MANTECA, X., SALAS, M. Stereotypes as animal welfare indicators. In: *ZAWEC* [online]. [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: <https://www.zawec.org/en/fact-sheets/44-stereotypes-as-animal-welfare-indicators>.

Ministerstvo chce zakázat zvířata v cirkusech. ‚Vypustíme lvy a tygry na Václaváku,‘ říká Berousek. In: *IROZHLAS.cz* [online]. 19.10.2018 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cirkus-zakaz-vystupovani-zvirat-ministerstvo-zemedelstvi-berousek_1810191712_och.

Ministerstvo životního prostředí a agentura ochrany přírody a krajiny. Koncepce záchranných programů a programů péče zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin v České republice. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2014 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zachranne_programy/\\$FILE/ODOIMZ_koncepce_20170905.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zachranne_programy/$FILE/ODOIMZ_koncepce_20170905.pdf).

Návrat koně převalského do Mongolska. In: *Zoo Praha* [online]. [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/zvirata-a-expozice/pomahame-jim-prezit/seznam-projektu/7189-navrat-kone-prevalskeho-do-mongolska>.

Paris Bans Wild Animals in Circuses! In: *One Green Planet* [online]. [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://www.onegreenplanet.org/animalsandnature/paris-bans-wild-animals-circuses>.

Preparátor tři roky vězení, Berousek podmínku. Českolipský soud rozdal tresty v kauze zabíjení tygrů. In: *iROZHLAS.cz* [online]. 13.3.2019 [cit. 2019-11-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/berousek-zabijeni-tygru_1906041614_jak.

Programy péče. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/programy_pece.

Před rokem uhynul poslední samec nosorožce severního bílého. In: *Lidovky* [online]. 21.3.2019 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/domaci-mazlicci/pred-rokem-uhynul-posledni-samec-nosorozce-severniho-bileho.A190320_104049_domaci-mazlicci_ape.

Reintrodukce puštíka bělavého Středoevropského. In: *Zoo Hluboká* [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <http://zoohluboka.cz/reintrodukce-pustika-belaveho-stredoevropskeho>.

Seznam ptačích oblastí. In: *NATURA 2000* [online]. [cit. 2019-12-29]. Dostupné z: http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1804&akce=seznam&co=&jakShowSez=Strankovat&opener=&vztazne_id=&order=%20SITE_CODE%20%20&orderhow=ASC&frompage=16&searching=

Seznam záchranných center. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/informace_pro_verejnost_cites/\\$FILE/odoimz-ZC_CITES-20151122.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/informace_pro_verejnost_cites/$FILE/odoimz-ZC_CITES-20151122.pdf).

Seznam zoologických zahrad s licencí v roce 2019. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/Informace_o_zoologickych_zahradach/\\$FILE/odoimz_seznam_zoo_licence_adresy_web-20190903.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/Informace_o_zoologickych_zahradach/$FILE/odoimz_seznam_zoo_licence_adresy_web-20190903.pdf).

STÝBLO, Petr, OREL, Petr. Národní síť záchranných stanic. *Ochrana přírody* [online]. 2013, č. 1, s. 9-13. ISSN 1210-258X. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/narodni-sit-zachrannych-stanic>.

Tisková zpráva Svobody zvířat, Praha 29.10.2019. In: *Svoboda zvířat* [online]. 29.10.2019 [cit. 2019-11-15]. Dostupné z: <https://www.cirkusybezzvirat.cz/pro-media-detail/41>.

Tisková zpráva Svobody zvířat, Praha 21.5.2018. In: *Svoboda zvířat* [online]. 21.5.2018 [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://www.cirkusybezzvirat.cz/pro-media-detail/20>.

Tygři či sloni už na Slovensku do šapitó nesmějí. Přísnější pravidla se dotknou i cirkusů z Česka. In: *ČT24* [online]. 1.11.2019 [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2965787-tygri-ci-sloni-uz-na-slovensku-do-sapito-nesmeji-prisnejsi-pravidla-se-dotknou-i>.

UCOVÁ, Silvie (ed.). *Mazlením k týrání? Sborník ze semináře pořádaného vědeckým orgánem CITES ve dnech 6. a 7.6. 2018 v Bohuslavicích u Telče* [online]. Bohuslavice u Telče 2018. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/398/063898.pdf?seek=1531121144>.

What is CITES? In: *CITES* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://www.cites.org/eng/disc/what.php>.

WISCH, Rebecca, DILLINGHAM, Ashley. Table of state holding laws. In: *Animal legal & historical center* [online]. 2017 [cit. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://www.animallaw.info/topic/state-holding-period-laws-impounded-animals>.

Záchranné programy. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zachranne_programy.

Záchranné programy živočichů (ŽP). In: *Záchranné programy* [online]. [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <http://www.zachranneprogramy.cz/zivocichove>.

Záchranné stanice. In: *Zvíře v nouzi* [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.zvirevnouzi.cz/zachranne-stanice>.

Zoos Directive Good Practices Document now available in eight languages. In: *Fondsen* [online]. 16.10.2019 [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: <https://www.fondsen.org/zoos-directive-good-practices-document-now-available-in-eight-languages>.

3 Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy.

Zákon č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon.

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 444/1991 Sb., živnostenský zákon.

Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči.

Zákon č. 154/2000 Sb., plemenářský zákon.

Nařízení vlády č. 17/2004 Sb., o pravidlech pro poskytování dotací provozovatelům zoologických zahrad.

Nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností.

Nařízení vlády č. 51/2005 Sb., kterým se stanoví druhy a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti.

Vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči.

Vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě.

Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Vyhláška č. 166/2005 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s vytvářením soustavy NATURA 2000.

Vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných živočichů při chovu.

Vyhláška č. 316/2009 Sb., o handicapovaných živočiších.

Vyhláška č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání.

Vyhláška č. 210/2010 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy.

Vyhláška č. 198/2013 Sb., o výši náhrady nákladů péče o skupiny druhů exemplářů v záchranných centrech.

Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004, o ochraně zvířat během přepravy.

Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.

Nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ze dne 4. května 2006 o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97.

Nařízení Komise (ES) č. 1739/2005 ze dne 21. října 2005, o veterinárních požadavcích na přesun cirkusových zvířat mezi členskými státy.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/EHS ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků.

Směrnice Rady č. 92/43/EHS ze dne 21. května 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Směrnice Rady č. 1999/22/ES ze dne 29. března 1999, o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách.

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť.

Úmluva o biologické rozmanitosti.

4 Důvodové zprávy, výklady vyhlášek, judikatura aj.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidovaná verze) k § 494. In: *Nový občanský zákoník*. [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/texty-zakonu>.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů In: *Aplikace o/dok* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNB4AHNYS3>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *eAgri* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/187337/Z359_12duvodovka_web.pdf.

Důvodová zpráva k zákonu č. 312/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. In: *eAGRI* [online]. 3.10.2008 [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1415/Duv_312_08_net_1.pdf.

Důvodová zpráva k zákonu 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), č. 162/2003 Dz. In: *Beck-online* [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 28. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>.

Výklad k vyhlášce č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných živočichů při chovu. In: *eAgri* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/52189/Duv_handicapu_net.pdf.

Odůvodnění vyhlášky č. 205/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 411/2008 Sb., kterou se stanoví druhy zvířat vyžadující zvláštní péči. In: *eAgri* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/211112/_2011Duv_V205_11DZVZPnov_net.pdf.

Navrhovaná novela zákona na ochranu zvířat proti týrání, sněmovní tisk [514/0](#), část č. 1/6. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161699>.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál Aplikace ODok* [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/KORNBCWBY9W8>.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 9. 2014, sp. zn. 1 As 100/2014-36.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. 2. 1996, věc C- 149/94.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 1.10.2004, věc C-480/03.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Seznam záchranných stanic

Příloha č. 2 – Druhy zvířat vyžadující zvláštní péči

Příloha č. 3 – Seznam záchranných center CITES

Příloha č. 4 – Seznam zoologických zahrad s licenci

Příloha č. 1 – Seznam záchranných stanic

ARCHA - Centrum pro zvířata v nouzi při ZOO Liberec
Bartošovice - ČSOP ZO 70/02 Nový Jičín
Bor u Skutče - Záchranná stanice a ekocentrum Pasíčka - ČSOP ZO 44/03 Novohradka
Brandýsek u Kladna - AVES o.s
Brno - Ptačí centrum o.p.s.
Brno - ZOO Brno a stanice zájmových činností, p.o.
Bublava - Drosera, Sdružení ochrany přírody a krajiny o.s.
Buchlovice - ČSOP ZO 63/03 Buchlovice
Centrum ochrany fauny ČR Hrachov - Ochrana fauny České republiky o.s.
Dolní Týnec u Litoměřic - ČSOP ZO 37/11 Falco
Doudleby - SULIMO - Občanské sdružení pro záchranu dravců a sov
Hrádek nad Nisou - Liberecká rozvojová agentura LIRA o.p.s.
Jaroměř - ČSOP ZO 46/04 JARO Jaroměř
Kašperské hory - Muzeum Šumavy Sušice, p.o.
Leština u Zábřehu na Moravě - ČSOP ZO 75/05 Leština
Libštát - ČSOP ZO 46/06 Křižánky – Jičín
Lípec u Pardubic - Jan Kuchynka
Lípec u Pardubic - o.s. STOP - Stanice terénní ochrany přírody
Milevsko - Věra Hronová
Němčice nad Hanou - ČSOP ZO 61/06 Haná
Nová Ves u Písku - ČSOP ZO 18/02 Makov
Pátek u Poděbrad - ČSOP ZO 09/07 Polabí
Plzeň - Dobrovolný ekologický spolek - Ochrana ptactva o.s.
Podkrušnohorský zoopark Chomutov, p.o.
Praha 12 - PENTHEA o.s.
Praha 5 - ČSOP ZO 11/28 Dolní Břežany
Praha 5 - Lesy hl. m. Prahy, p.o.
Přerov - ORNIS - Muzeum Komenského v Přerově, p.o.
Rokycany - ČSOP ZO 29/01 Rokycany
Ruda nad Moravou - ČSOP ZO 75/18 Šumperk
Spálené Poříčí - ČSOP ZO 27/04 Spálené Poříčí
Stanice ochrany fauny Hluk, o.s.

Stanice Pavlov, o.p.s.
Stanice pro dravé ptáky Rajhrad o.s.
Stránské - ČSOP ZO 67/07 Sovinecko
Studánka u Tachova - ČSOP ZO 31/07 Tachovský ornitologický spolek
Temelín - Zoologická zahrada Ohrada, p.o.
Vendolí - ČSOP ZO 50/10 Zelené Vendolí
Vimperk - Správa NP a CHKO Šumava
Vlašim - ČSOP ZO 02/09 Vlašim
Vrchlabí - Správa Krkonošského národního parku (KRNAP)
Záchranná stanice Horní Žďár - Ostrovský Macík z.s.
Záchranná stanice Třeboň - Český nadační fond pro vydru
Záchranná stanice u NPR SOOS - Městské muzeum Františkovy Lázně, p.o.
Záchranná stanice volně žijících zvířat Telč o.s.
Zoologická zahrada Hodonín, p.o.³⁰⁴

³⁰⁴ Databáze záchranných stanic pro handicapované živočichy. In: Ministerstvo životního prostředí [online]. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/Aplikace/rzc.nsf/index.xsp>.

Příloha č. 2 – Druhy zvířat vyžadující zvláštní péči

(1) Z třídy plazů (Reptilia) jsou druhy zvířat vyžadující zvláštní péči

- a) všechny jedovaté druhy,
- b) z řádu krokodýli (Crocodylia) všechny druhy.

(2) Z třídy ptáků (Aves) jsou druhy zvířat vyžadující zvláštní péči

- a) z řádu kasuáři (Casuariiformes) všechny druhy, s výjimkou rodu *Dromaius*,
- b) z řádu dravci (Falconiformes) z čeledi jestřábovití (Accipitridae) z rodů *Aquila*, *Hieraaetus*, *Pithecophaga*, *Spizaetus*, *Harpia* a *Haliaetus* všechny druhy,
- c) z řádu sovy (Strigiformes) z čeledi sovovití (Strigidae) z rodu *Bubo* všechny druhy,
- d) z řádu krátkokřídlí (Gruiformes) z čeledi jeřábovití (Gruidae) z rodu *Grus* všechny druhy,
- e) z řádu brodiví (Ciconiiformes) z čeledi volavkovití (Ardeidae) z rodů *Ardea*, *Ardeola* a *Egretta* všechny druhy.

(3) Z třídy savců (Mammalia) jsou druhy zvířat vyžadující zvláštní péči

- a) z řádu primáti (Primates) všechny druhy,
- b) z řádu šelmy (Carnivora) všechny druhy včetně ploutvonožců (Pinnipedia), s výjimkou domestikovaných druhů pes (*Canis familiaris*), kočka (*Felis catus*), fretka (*Putorius furo*) a zvířat chovaných jako zvěř v zajetí podle zákona o myslivosti,
- c) z řádu chobotnatci (Proboscidea) všechny druhy,
- d) z řádu lichokopytníci (Perissodactyla) všechny druhy, s výjimkou druhů označovaných nebo evidovaných podle plemenářského zákona,
- e) z řádu sudokopytníci (Artiodactyla) všechny druhy, s výjimkou druhů označovaných nebo evidovaných podle plemenářského zákona, zvířat chovaných jako zvěř v zajetí podle zákona o myslivosti a lamy krotké (*Lama glama*) a alpaky (*Vicugna pacos*).³⁰⁵

³⁰⁵ Ustanovení § 2 vyhlášky č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči.

Příloha č. 3 - Seznam záchranných center CITES

Zoologická zahrada Jihlava

Zoologická zahrada Ohrada Hluboká nad Vltavou, příspěvková organizace Jihočeského kraje

Zoologická a botanická zahrada města Plzně, příspěvková organizace

Zoologická zahrada hl. m. Prahy

ZO ČSOP Nový Jičín 70/02, záchranná stanice Bartošovice na Moravě

Botanická zahrada Univerzity Karlovy v Praze, přírodovědecká fakulta

Botanická zahrada hl. m. Prahy

Botanická zahrada Liberec

Botanická zahrada přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně ³⁰⁶

³⁰⁶ Seznam záchranných center. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/informace_pro_verejnost_cites/\\$FILE/odoimz-ZC_CITES-20151122.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/informace_pro_verejnost_cites/$FILE/odoimz-ZC_CITES-20151122.pdf).

Příloha č. 4 - Seznam zoologických zahrad s licencí

Zoo Brno a stanice zájmových činností, příspěvková organizace
Zoologická zahrada Děčín – Pastýřská stěna, příspěvková organizace
Zoo Dvůr Králové, a.s.
Zoologická zahrada Hodonín, příspěvková organizace
Podkrušnohorský zoopark Chomutov, příspěvková organizace
Zoologická zahrada Jihlava, příspěvková organizace
Zoologická zahrada Liberec, příspěvková organizace
Jihočeská zoologická zahrada Hluboká nad Vltavou
Zoologická zahrada Olomouc, příspěvková organizace
Zoologická zahrada Ostrava, příspěvková organizace
Zoologická a botanická zahrada města Plzně, příspěvková organizace
Zoologická zahrada hl. m. Prahy
Zoologická zahrada Ústí nad Labem, příspěvková organizace
ZOOPARK Vyškov
Zoologická zahrada a zámek Zlín – Lešná, příspěvková organizace
ZOO Chleby, o.p.s.
ZOO Mořský svět (prov. Mořský svět, s.r.o.)
Krokodýlí ZOO a ochránářská farma Protivín (prov. Nadace Tomistoma)
Papouščí zoologická zahrada (prov. H. Škrháková Pádková, FOP)
ParaZOO (prov. ZO ČSOP Vlašim)
ZOO Dvorec (prov. Park exotických zvířat, o.p.s.)
Zoopark Zájezd o.p.s.
Terarium Praha (prov. Antonín Hnízdil, FOP)
Krokodýlí Zoo Praha (prov. Stellgord s.r.o.)
Zoologický zahrada Tábor a.s.
ZOO Plasy (prov. NEUMANN FOOD s.r.o.)
Zoopark Na Hrádečku (prov. Romana Albrecht Lišková, FOP)
Faunapark Sedlec (prov. MUDr. Igor Šimek, FOP)

Faupark, o.p.s. (prov. Dagmar Augustínová)³⁰⁷

³⁰⁷ Seznam zoologických zahrad s licenci v roce 2019. In: Ministerstvo životního prostředí [online]. [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/Informace_o_zoologickych_zahradach/\\$FILE/odoimz_seznam_zo_o_licence_adresy_web-20190903.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/Informace_o_zoologickych_zahradach/$FILE/odoimz_seznam_zo_o_licence_adresy_web-20190903.pdf).

Právní úprava chovu volně žijících zvířat v zajetí

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je shrnout a analyzovat roztržštěnou právní úpravu týkající se chovu volně žijících zvířat v zajetí, a to z hlediska vnitrostátní i unijní úpravy. Unijní úprava však vzhledem k limitující délce práce není vyložena zevrubně, ale nastiňuje nejdůležitější prameny týkající se volně žijících zvířat a jejich promítnutí do práva vnitrostátního.

Úvodní část obsahuje výklad základních pojmů, bez které by se práce neobešla, včetně seznámení s klíčovými zákony a vymezení týrání a usmrcování zvířat ve světle zákona na ochranu zvířat proti týrání.

Druhá kapitola se věnuje volně žijícím zvířatům z hlediska odlišnosti právní úpravy ve vztahu k ostatním druhům zvířat, zejména rozšířeným zákazům odchyty a usmrcování a regulací některých činností s nimi. Obsahuje rovněž podkapitolu věnující druhové ochraně volně žijících živočichů, a to jak obecné, tak zvláštní, včetně druhové ochrany ptáků, záchranným programům a živočichům odchovaným v lidské péči. Následující kapitola je věnována péči o handicapované živočichy spolu s vymezením institutu záchranných stanic. Čtvrtá kapitola shrnuje chov zvířat vyžadujících zvláštní péči, včetně výkladu některých ustanovení připravované novely zákona na ochranu zvířat proti týrání. Následující kapitola obsahuje výklad k chovu v kontaktních zooparcích, a to zejména z hlediska problémových aspektů, které se v nich mohou vyskytovat. Šestá kapitola se věnuje regulaci obchodování s ohroženými druhy živočichů, z hlediska mezinárodní, unijní i vnitrostátní úpravy a obsahuje rovněž výklad k záchranným centrům, které jsou důležitou součástí právní úpravy. Sedmá kapitola shrnuje chov volně žijících zvířat v cirkusech, včetně částečného srovnání se zahraničními úpravami, podmínek provozování cirkusů, provádění drezúry a přepravy, která je s cirkusy neoddělitelně spjata. Poslední kapitola je věnována úpravě chovu zvířat v zoologických zahradách. Kromě vymezení základních podmínek provozování zoologických zahrad a podmínek k získání licencí obsahuje také pohled na základní funkce zoologických zahrad. Kromě výkladu o přispívání k ochraně biodiverzity tak blíže přibližuje i vzdělávací a osvětovou činnost.

Závěr shrnuje nejdůležitější zjištění a v některých případech představuje úvahy de lege ferenda.

Klíčová slova: volně žijící zvíře, chov, ochrana zvířat

Law legislation of breeding wild animals in captivity

Abstract

The aim of this diploma is to summarize and analyze the fragmented legislation concerning the breeding of wild animals in captivity, both in terms of national and EU legislation. However, given the limiting length of work, the EU legislation is not interpreted in detail, but outlines the most important sources concerning wild animals and their transposition into national law.

The opening part contains an explanation of basic concepts, which this work couldn't do without, including introduction with key laws and the definition of cruelty and killing of animals in the light of the law on the protection of animals against cruelty.

The second chapter is devoted to wild animals from the point of view of different legislation in relation to other animal species, especially in the area of capture and killing bans and regulation of some activities with them. It also includes a subchapter on the species protection of wild animals, both general and special, including the species protection of birds, rescue programs and animals raised in human care. The following chapter is devoted to the care of handicapped animals together with the definition of the institute of rescue stations. The fourth chapter summarizes the breeding of animals requiring special care, including the interpretation of some provisions of the forthcoming amendment to the Act on the Protection of Animals against Cruelty. The following chapter contains an explanation of breeding in contact zooparks, especially in terms of problematic aspects that may occur in them. The sixth chapter deals with the regulation of trade in endangered animal species, from the point of view of international, EU and national regulation and also contains an explanation to the rescue centers, which are an important part of the legislation. The seventh chapter summarizes the breeding of wild animals in circuses, including a partial comparison with foreign arrangements, conditions for the operation of circuses, dressage and transport, which is inextricably linked to circuses. The last chapter is devoted to the regulation of breeding of animal in zoos. In addition to defining the basic conditions for the operation of zoos and the conditions for obtaining licenses, it also includes a look at the basic functions of zoos. In addition to the explanation of contributing to the protection of biodiversity, it also brings closer education and awareness-raising activities.

The conclusion summarizes the most important findings and presents *de lege ferenda* considerations in some cases.

Key words: wild animals, animal breeding, animal protection